

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Julie Gábrišová

**Kognitivní interview jako prostředek podpory
přípravného řízení**

**Cognitive interview as a supportive method in
criminal investigation**

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem policistům, kteří se ochotně i v této nelehké době účastnili rozhovorů, a konzultantce z řad policie za všechn její čas, obrovskou ochotu a cenné rady. Velké díky patří také Krajskému ředitelství policie hl. m. Prahy, které mi dalo důvěru a umožnilo realizaci části výzkumu.

Z celého srdce také děkuji PhDr. Hedvice Boukalové, Ph.D. nejen za její ohromnou trpělivost, podporu a lidský přístup, ale také za doporučování dalšího studijního i nestudijního materiálu, na který snad již brzy bude čas.

A nakonec děkuji především slečně C. R. za všechny ty společně probdělé noci a nepochopené odkazy na popkulturu. Trvalo to, ale přesvědčila jsi mě, že školou to nekončí.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 12. 2020

.....

Julie Gábrišová

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce představuje metodu kognitivního interview a mapuje možnosti jejího využití v přípravném řízení. V teoretické části nejprve vymezuje výslech svědka v přípravném řízení a seznamuje s psychickými procesy při vytváření svědecké výpovědi. V následujících kapitolách se již práce věnuje pouze metodě kognitivního interview, představuje její průběh, základní techniky, ale i srovnání s jinými výslechovými metodami. Největší důraz práce klade na využití kognitivního interview u policie a u specifických skupin, které se účastní přípravného řízení.

Součástí práce je také výzkum, který je rozdělen na dvě části. Každá z nich má za cíl zmapovat aktuální průběh výslechu svědků a poškozených v České republice, a pomoci tak odpovědět na otázku, zda má význam pokusit se implementovat metodu kognitivního interview do českého prostředí. Díky analýze pěti výslechových videozáznamů a sedmi rozhovorů s policisty z praxe se povedlo identifikovat některé využívané výslechové techniky, které jsou v rámci metody kognitivního interview považovány za efektivní, ale také ty, které metoda doporučuje nevyužívat. Ze čtyř technik kognitivního interview, které jsou specifické pro facilitaci paměti, byla běžně využívána pouze jedna. Zavedení školení v metodě bylo proto doporučeno.

Klíčová slova

Kognitivní interview, výslechová metoda, svědecká výpověď

Abstract

The presented diploma thesis presents the method of cognitive interview and describes the possibilities of its use in the preparatory proceedings. The theoretical part defines the interrogation of a witness in the preparatory proceedings and introduces the psychological processes in creating witness statement. In the following chapters, the thesis focuses only on the method of cognitive interview, presents its process, basic techniques, but also a comparison with other interrogation methods. The greatest emphasis of the thesis is on the use of cognitive interview with the police and specific groups that participate in the preparatory proceedings.

Part of the thesis is also research, which is divided into two parts. Each of them aims to describe the current process of interrogating witnesses and victims in the Czech Republic, to help answer the question of whether it is important to try to implement the method of cognitive interview in the Czech environment. Thanks to the analysis of five interrogation videos and seven interviews with police officers from practice, it was possible to identify some interrogation techniques that are considered effective in the cognitive interview method, but also those that the method recommends not to use. Of the four cognitive interview techniques, which are specific for memory facilitation, only one was commonly used. The introduction of training in the method was therefore recommended.

Keywords

The cognitive interview, interrogation method, eyewitness testimony

Obsah

ÚVOD.....	9
LITERÁRNĚ PŘEHLEDOVÁ ČÁST	10
1. VÝSLECH SVĚDKA V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ.....	10
1.1 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ.....	10
1.2 VÝSLECH A VÝPOVĚĎ.....	10
1.3 OSOBA SVĚDKA.....	12
1.4 PODMÍNKY VÝSLECHU SVĚDKŮ V ČESKÉ REPUBLICE	13
2. PSYCHICKÉ PROCESY PŘI VYTVÁŘENÍ SVĚDECKÉ VÝPOVĚDI	16
2.1 PSYCHICKÉ PROCESY NA STRANĚ SVĚDKA.....	16
2.1.1 Příjem informací.....	16
2.1.2 Kódování informací	19
2.1.3 Uchování informací	21
2.1.4 Vybavování a předávání informací.....	22
2.1.5 Motivace svědka	23
2.2 PSYCHICKÉ PROCESY NA STRANĚ VYSLÝCHAJÍCÍHO	24
3. KOGNITIVNÍ INTERVIEW.....	25
3.1 VÝVOJ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	26
3.1.1 Klasické kognitivní interview (<i>The original cognitive interview; OCI</i>)	26
3.1.2 Rozšířené kognitivní interview (<i>The enhanced cognitive interview; ECI</i>)	27
3.2 KOMPLETNÍ STRUKTURA ROZŠÍŘENÉHO KOGNITIVNÍHO INTERVIEW.....	27
3.2.1 Fáze I – Představení se a navázání vztahu (<i>Greeting and establish rapport</i>)	28
3.2.2 Fáze II – Vysvětlení cílů rozhovoru (<i>Explain the aims of interview</i>).....	29
3.2.3 Fáze III – Iniciování volné výpovědi (<i>Initiating a free report</i>)	31
3.2.4 Fáze IV – Doptávání se (<i>Questioning</i>)	34
3.2.5 Fáze V – Rozšířené vyhledávání (<i>Extensive retrieval</i>).....	38
3.2.6 Fáze VI – Otázky důležité pro vyšetřování (<i>Investigatively important questions</i>)	40
3.2.7 Fáze VII – Souhrn (<i>Summary</i>)	40
3.2.8 Fáze VIII – Uzavření (<i>Closure</i>)	40
3.2.9 Fáze IX – Zhodnocení (<i>Evaluation</i>).....	40
3.3 SROVNÁNÍ S JINÝMI VÝSLECHOVÝMI METODAMI	41
3.4 EFEKTIVITA JEDNOTLIVÝCH TECHNIK KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	46
3.5 MOŽNÉ LIMITY KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	48
3.5.1 Sugestivnost metody.....	48
3.5.2 Časová náročnost	49
3.5.3 Nároky na svědka.....	50
3.5.4 Nároky na vyslýchajícího.....	51

4. KOGNITIVNÍ INTERVIEW U POLICIE	52
4.1 SPECIFICKÉ OTÁZKY VYUŽITÍ CI V POLICEJNÍ PRAXI	52
4.1.1 <i>Prodlevy před prvním výsledkem</i>	52
4.1.2 <i>Opakování výsledku</i>	53
4.1.3 <i>Zjištění popisu osoby</i>	55
4.1.4 <i>Výslech intoxikovaného svědka</i>	55
4.2 VÝCVIK POLICISTŮ V METODĚ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	58
4.4 MODIFIKACE KOGNITIVNÍHO INTERVIEW PRO POTŘEBY POLICEJNÍ PRÁCE	62
5. SPECIFICKÉ UŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	66
5.1 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U TRAUMATIZOVANÝCH OBĚTÍ	66
5.2 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U DĚTÍ	70
5.3 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U SENIORŮ	71
5.4 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U PODEZŘELÝCH	75
5.4.1 <i>Struktura kognitivního interview pro podezřelé</i>	76
5.5 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U DALŠÍCH SPECIFICKÝCH SKUPIN	78
5.5.1 <i>Využití kognitivního interview u lidí s ADHD</i>	78
5.5.2 <i>Využití kognitivního interview u lidí s mentální retardací</i>	79
5.5.3 <i>Využití kognitivního interview u lidí s PAS</i>	81
EMPIRICKÁ ČÁST	83
6. VÝZKUMNÉ CÍLE	83
6.1 SPECIFIKACE VÝZKUMNÝCH CÍLŮ PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	83
6.2 SPECIFIKACE VÝZKUMNÝCH CÍLŮ DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU	84
7. VÝZKUMNÁ METODA	85
7.1 VÝZKUMNÁ METODA PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	85
7.2 VÝZKUMNÁ METODA DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU	85
8. VÝZKUMNÝ SOUBOR	87
8.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR PRO PRVNÍ ČÁST VÝZKUMU	87
8.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR PRO DRUHOU ČÁST VÝZKUMU	88
9. POSTUP VÝZKUMU	90
9.1 PŘÍPRAVNÁ FÁZE PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	90
9.2 PŘÍPRAVNÁ FÁZE DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU	90
9.3 SBĚR DAT PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	91
9.4 SBĚR DAT DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU	92
9.5 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT Z PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	93
9.6 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT Z DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU	93
10. ETICKÉ ASPEKTY VÝZKUMU	95

10.1 ETICKÉ ASPEKTY PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	95
10.2 ETICKÉ ASPEKTY DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU	96
11. VÝSLEDKY	97
11.1 VÝSLEDKY PRVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	97
11.2 VÝSLEDKY DRUHÉ ČÁSTI VÝZKUMU.....	111
12. DISKUSE	134
12.1 DISKUZE K ZJIŠTĚNÝM VÝSLEDKŮM.....	134
12.2 DISKUZE K PROCESU VÝZKUMU	136
ZÁVĚR.....	139
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	140
SEZNAM TABULEK	157
SEZNAM ZKRATEK.....	158
PŘÍLOHA Č. 1: OSA POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU: VEDENÍ VÝSLECHU.....	I
PŘÍLOHA Č. 2: OSA POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU: ŠKOLENÍ VÝSLECHU	III

Úvod

Výslechová situace se může týkat každého z nás; ať už je nám odcizen telefon nebo se staneme svědky nehody, vždy oceníme profesionální vystupování policistů, vlídné prostředí, korektní a respektující přístup. Pokud si navíc v rámci výpovědi musíme detailně vzpomínat na prožitou událost, ve které nám nebylo příjemně, oceníme také určitou péči o naše emoce a podporu v rozvzpomínání. Česká právní úprava zajišťuje nezbytnou oporu pro svědky, poškozené i oběti trestných činů, česká literatura také nabízí určité koncepty, jak výslechy vést. Policisté v českých podmínkách prochází vzděláváním ve vedení výslechu. Je však otázkou, jakým způsobem jsou výslechy reálně prováděny. Dodržují se zákonem daná práva? Dostává svědek podporu, která mu náleží? Znají policisté efektivní techniky, kterými pomohou podpořit svědkovu paměť?

Kognitivní interview shrnuje poznatky z různých psychologických a sociálních oblastí do ucelené metody, která by měla policistům pomoci vést efektivnější výslech, který je zároveň ohleduplný vůči vyslychaným. Tato práce si klade za cíl zjistit, jakým způsobem aktuálně v České republice probíhá výslech očitých svědků a poškozených, aby bylo možné zhodnotit, zda má význam přinášet do našeho prostředí nové metody výslechu.

První kapitola čtenáře uvádí do problematiky přípravného řízení, výslechu svědků a poškozených. V druhé kapitole jsou představeny psychické procesy, které se spolupodílejí na vytváření výpovědi. V následujících kapitolách je již věnován prostor samotné metodě kognitivního interview, jejími možnostmi využití u policie a u specifických skupin svědků. Empirická část si klade za cíl zmapovat specifika svědecké výpovědi v českém prostředí, a tím i prověřit možnosti využití kognitivního interview jako prostředku podpory v přípravném řízení.

V práci je pracováno jak s recentní odbornou literaturou, tak také se základními prameny. Závěrečná práce však částečně vychází také z mé bakalářské práce na téma Kognitivní interview. V pouze mírně pozměněné podobě byla převzata kapitola *Psychické procesy při vytváření svědecké výpovědi* a podkapitola *Kompletní struktura kognitivního interview*, z bakalářské práce je však částečně vycházeno také v podkapitolách *Modifikace kognitivního interview pro potřeby policejní práce*, *Využití kognitivního interview u seniorů, dětí a podezřelých*. Vše je řádně citováno dle normy APA, šesté edice (2010).

Literárně přehledová část

1. Výslech svědka v přípravném řízení

Cílem této kapitoly je stručně uvést čtenáře do problematiky přípravného řízení. Nejdříve si ve stručnosti řekneme, co si pod přípravným řízením představít, specifikujeme, co je to výslech a svědecká výpověď, vymezíme osobu svědka. Poté si povíme, jaké jsou podmínky pro výslech svědků v České republice, tedy jak u nás v teoretické rovině výslech svědků aktuálně probíhá. To vše nám přiblíží, v jakých situacích bychom kognitivní interview v České republice mohli využít a zda je jeho využití vzhledem k platné legislativě vůbec možné.

1.1 Přípravné řízení

Přípravné řízení je první fází trestního řízení. Trestní řízení si klade za cíl zjistit, zda byl spáchán trestný čin, nalézt pachatele a zajistit také jeho potrestání dle platného zákona (Jelínek, 2018). Přípravné řízení pak blíže definuje zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (dále také jako trestní řád). Jeho hlavním účelem je shromáždit podklady pro řízení před soudem. Během přípravného řízení policejní orgán nejdříve prověřuje podezření ze spáchání trestného činu, poté pak shromažďuje důkazy důležité pro objasnění všech důležitých okolností pro posouzení případu. Přípravné řízení dle toho můžeme rozdělit na fázi prověřování a fázi vyšetřování.

V této diplomové práci se budeme zabývat pouze svědeckou výpovědí v přípravném řízení, neseznámíme se tak tedy např. s vytvářením výpovědi svědka před soudem.

1.2 Výslech a výpověď

Výslech můžeme definovat z mnoha hledisek. Pokud uvažujeme o užití kognitivního interview jakožto prostředku podpory v přípravném řízení, je nutné seznámit se nejen s pohledem forenzní psychologie, který je pro tuto práci stěžejní, ale také s rámcem kriminalistiko-právním, který částečně vymezuje průběh výslechu.

Z pohledu trestního práva se jedná o procesní úkon, resp. důkazní prostředek, který slouží k získání výpovědi od vyslýchaného jakožto nositele důkazu (Spurný, 2003). Upraven je také v příslušných paragrafech zákona č. 141/1961 Sb. trestního řádu. Právně vymezen je rámcový průběh a pravidla pro výslech jednotlivých osob dle jejich procesního postavení. Výslech svědka by měl zahrnovat poučení svědka o jeho právech a dotázání se na poměr

k projednávané věci. **Svědkoví musí být dána možnost, aby souvisle vypověděl vše, co o věci ví.** Výslech by měl šetřit svědkovu osobnost, zvláště pokud jde o osobní údaje a intimní oblasti. Formulaci otázek při výslechu je třeba přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu svědka. Svědkovi by dle zákona **neměly být kladeny otázky sugestivní či kapciózní.** Tedy otázky, které již v samotné formulaci naznačují, jak na ně má být odpovězeno, či otázky, které mají za cíl svědka svést k odpovědi, kterou by jinak neučinil, bývají proto formulovány tak, aby vyslýchaný nerozpoznal jejich pravý smysl (Jelínek, 2018). Může se např. jednat o otázky, které v sobě zahrnují nepravdivé informace či informace, které svědek dosud nepřiznal.

Výslech v kriminalistickém pojetí je taktickou metodou, která slouží k získání výpovědi o kriminalisticky či právně významné události, kterou vyslýchaná osoba vnímala svými smysly a kterou má uloženu v mysli v podobě paměťových stop (Konrád, Porada, Straus, & Suchánek, 2015). Z pohledu kriminalistiky je druhem výslechové situace také **podání vysvětlení** (Klimendová, 2018). Podání vysvětlení má z hlediska psychologie mnoho shodných rysů s výslechem, využíváme jej ve chvíli, kdy si ještě nejsme jisti, jaké postavení osoba v rámci trestného činu bude mít, či zda se vůbec o trestný čin jedná. Podání vysvětlení má za cíl podobně jako výslech získat od osoby veškeré informace, které svými smysly během vyšetřované události vnímala a je schopna vypovědět. Z tohoto důvodu bude také tato diplomová práce vnímat podání vysvětlení jako druh výslechové situace a osobu podávající vysvětlení jako osobu svědka¹.

Ve forenzní psychologii vnímáme výslech jako formu mezilidské komunikace (Spurný, 2003). Zaměřujeme se přitom na prožívání a chování účastníků výslechové interakce, ale také na intrapsychické procesy, které se podílejí na utváření výpovědi.

Výpověď je pak základním produktem výslechu, tedy produktem interakce vypovídajícího s vyslychajícím. Výpověď můžeme vymezit jako verbální či neverbální sdělení o tom, co během vyšetřované události osoba vnímala svými smysly (Straus et al., 2008). Současně ji taky můžeme chápat jako výsledek psychické činnosti, psychických stavů a vlastností vypovídající osoby (Boukalová & Gillernová, 2020). Z tohoto pohledu můžeme výpověď vnímat jako projev celé osobnosti člověka. Blíže se na charakteristiku výpovědi z pohledu psychologie podíváme ve druhé kapitole.

---

¹ Za předpokladu, že se nebude jednat o osobu podezřelou ze spáchání činu.

1.3 Osoba svědka

Svědék je fyzická osoba „*rozdílná od obviněného, která byla vyzvána (předvolána) orgánem činným v trestním řízení, aby vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, které sama vnímala (poznala) svými smysly, tedy viděla, slyšela*“ (Nejvyšší státní zastupitelství, n.d.). Pokud svědek událost vnímal svými vlastními smysly, mluvíme o **očitém svědkovi** (Konrád et al., 2015), pokud naopak svědek vypovídá o skutečnostech, které vnímal pouze zprostředkovaně, mluvíme o tzv. **svědkovi z doslechu** (Kudělková, 2009). Pro svědky platí až na výjimky všeobecná povinnost svědčit, tedy dostavit se na předvolání orgánů činných v trestním řízení a vypovídat jako svědek (Jelínek, 2018).

Svědék může být zároveň **poškozeným** či **obětí trestného činu**. Tyto dva termíny se v mnohém překrývají, v obou případech se jedná o osobu, která v souvislosti s událostí utrpěla újmu – a to ať už majetkovou, nemajetkovou či jinou (Jelínek, 2018). V případě oběti trestného činu však může jít také o osobu, u níž došlo k újmě zprostředkovaně, za oběti se dle zákona považují také nejbližší členové rodiny přímé oběti, zvláště pak, pokud se jedná o osoby odkázané na její péči.

Oběťmi mohou být také děti, senioři, či lidé s mentálními či psychickými hendikepy, v tom případě mluvíme o **zvláště zranitelných obětech**, které mají v rámci zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů **nárok na zvláštní zacházení při výslechu**. Zvláště zranitelná oběť může například požádat o zabránění kontaktu s podezřelým, o výslech osobou stejného pohlaví, o zajištění zmocněnce a odborné pomoci. Kromě toho by měla výslech vést vyškolená osoba v prostorách pro tento účel upravených. Výslech by měl být zvláště citlivý, otázky směřující do intimních oblastí by měly zaznít pouze tehdy, pokud je to zcela nezbytné pro objasnění trestného činu. Otázky by měly být kladeny zvláště šetrně a v takové míře, aby již výslech nebylo nutné znovu opakovat. Mezi zvláště zranitelné oběti patří za určitých podmínek také např. oběti trestných činů proti lidské důstojnosti, tedy oběti znásilnění, pohlavního zneužívání či kuplířství. I ty mají nárok na zvláštní zacházení.

Konrád a kolektiv (2015) upozorňují, že v případě, kdy dochází k výslechu svědka, který je zároveň také poškozeným či obětí, je nutno tuto skutečnost zohlednit, protože se může projevit vyšší zainteresovanost na průběhu a výsledku výslechu. Už jen důvodu, že na základě výpovědi poškozeného/oběti je možné uvažovat o výši náhrady škody/nemajetkové újmy, která bude po pachateli vymáhána.

1.4 Podmínky výslechu svědků v České republice

V této podkapitole si povíme, jaká jsou doporučení při výslechu svědků v České republice.

Samotnému výslechu běžně předchází **příprava na výslech**, během té policista provede:

- ❖ **Analýzu doposud shromážděných materiálů:** Díky ní nalezne policista hluchá místa, neúplnosti či rozpory v dosavadních důkazech. Díky těmto poznatkům může dále uvažovat nad tím, které skutečnosti bude chtít po svědkovi vysvětlit (Musil, Konrád, & Suchánek, 2004).
- ❖ **Analýzu osobnosti vyslychaného:** Na základě analýzy osobnosti svědka může policista dále určit nejvhodnější přístup k výslechu, jak se například svědkovi přiblížit, vytvořit si s ním bližší vztah. Během analýzy se snažíme zjistit např. přibližný intelekt, vlastnosti a sociální prostředí, ve kterém svědek žije (Boukalová & Gillernová, 2020).
- ❖ **Analýzu vlivu vyslychajícího:** Vyslychající by se před samotným výslechem měl podrobit vlastnímu sebehodnocení. Přichází k výslechu s předsudky, které jej mohou ovlivnit? Jaký je jeho momentální psychický stav? Jaké jsou jeho schopnosti či dovednosti v porovnání s vyslychajícím? Vyšetřovatel by se ve všech ohledech neměl přeceňovat ani podceňovat (Musil et al., 2004).

Na základě těchto analýz poté dochází k rozhodnutí o formě, předmětu a cíli výslechu. Přechází se k plánování taktiky, podrobnějšího plánu výslechu, přípravy prostředí výslechu. Obvyklými místy výslechu jsou kanceláře policistů či běžné výslechové místnosti, existují však také **speciální výslechové místnosti**, které se využívají např. při výslechu některých zvláště zranitelných obětí. Tyto místnosti by měly evokovat pokoje v běžné domácnosti, aby se oběti cítily příjemně a zmírnilo se jejich napětí (Kovář et al., 2008). Součástí jsou také demonstrační pomůcky, jejich hlavní výhodou je však navazující monitorovací a někdy také technická místnost, díky kterým je celý výslech zaznamenán na videozáznam a nedochází tak k potřebě svědka předvolávat k soudu.

V souladu s ustanoveními trestního řádu rozlišuje kriminalistická taktika **tři stadia samotného výslechu**:

- ❖ **Úvodní stádium** slouží především ke splnění procesních náležitostí výslechu, tedy ověření totožnosti, poučení o procesním postavení, seznámení s předmětem výslechu.

Policista jej může využít také k **navázání psychologického kontaktu**, měl by na vyslýchaného působit tak, aby jej **podpořil v motivaci vypovídat pravdivě a nezamlčovat podstatné informace** (Musil et al., 2004). To může udělat například již neformálním vyzváním osoby k výslechu. Pokud neočekáváme odpor, lze například místo úřední výzvy svědkovi zatelefonovat a požádat o schůzku. Vyslychající může situaci ovlivnit také vhodným výslechovým prostředím, přijatelnou formou seznámení svědka s výslechem, slušným a korektním vystupováním ad. Doporučuje se, aby vyslychající zajistil na výslech klid a co nejmenší množství lidí, kteří by mohli na výslech působit rušivě (Němec, 2004).

- ❖ **Stádium souvislého líčení** je podobně jako úvodní stádium zaručeno § 101 zákona č. 141/1961 Sb. trestního řádu. Vyslychající vyzve vyslýchaného, aby uvedl vše, co je mu známo k předmětu výslechu. Monolog vyslýchaného by neměl být přerušován, pokud se vyslýchaný zásadním způsobem neodklání od tématu (Musil et al., 2004). Na vyslychajícím je analyzovat vše, co svědek řekne, aby rozpoznal případné rozpory ve výpovědi a podle toho mohl korigovat další taktiku výslechu. Doporučuje se sledovat také řeč těla svědka, zároveň však kontrolovat své vlastní neverbální projevy, které by například mohly ukázat na nejistotu vyslychajícího (Němec, 2004).
- ❖ **Stádium dialogu** slouží pro zpřesnění a prověření výpovědi. V této fázi **vyslychající klade vyslýchanému otázky**. Je důležité si říct, že způsob, jakým to dělá, významně působí na vytváření výpovědi. Autoři mnohých učebnic varují před (i nechtěným) ovlivňováním svědka, připomínají, že otázky sugestivního či kapciózního charakteru jsou dle § 101 zákona č. 141/1961 Sb. trestního řádu při výslechu zakázány (např. Musil et al., 2004; Němec, 2004). Je doporučeno využívat otevřené otázky, které by měly být pokládány takovou formou, aby svědek musel při odpovídání spoléhat pouze na vlastní paměť. Povoleny jsou ale také uzavřené či kontrolní otázky, ty mohou pomoci například odhalit stereotypy vyslýchaného, které ovlivňují jeho výpověď (Gillernová & Boukalová, 2006). V této fázi může vyšetřovatel pomoci svědkovi vzpomenout si na detaily, které si neumí vybavit. Kriminalistické učebnice doporučují tento postup: orientovat vyšetřovaného na chronologický popis události, snažit se pomoci svědkovi vybavit si celkovou situaci (např. počasí, čas...), využít principu kauzality, aby vyslychající vnímal situaci jako následek jiné události, pomoci svědkovi vybavit si konkrétní jména či názvy pomocí asociací, je možné například půjčit svědkovi telefonní

seznam (např. Konrád et al., 2015; Straus et al., 2008). Učebnice jsou však v tomto ohledu velmi stručné. Výslech by neměl být dokončen před zodpovězením **sedmi kriminalistických otázek: Kdo, co, kdy, kde, jak, čím a proč** (Konrád et al., 2015).

Vyslýchající musí také celý výslech **zaprotokolovat**. Tedy **sepsat nejlépe doslovně vše, co bylo řečeno**, poté dát protokol podepsat svědkovi, který má možnost vše zkontrolovat. Při protokolování se postupuje třemi základními způsoby (Straus et al., 2008). První způsob je **sepisování výpovědi již během stádia souvislého líčení a dialogu**. Má se za to, že při této formě dokumentace nedochází ke zkreslení, naopak umožňuje doslovné přepsání výpovědi a také šetří čas, narušuje však plynulost výslechu a ztěžuje navázání kontaktu mezi vyslýchajícím a vyslýchaným. Druhým způsobem je **protokolace po skončení výslechu**, ta se doporučuje pouze u krátkých výslechů. Třetím způsobem je kombinace dvou předchozích, kdy policista během všech tří fází výslechu věnuje svědkovi plnou pozornost, pouze si zaznamenává poznámky, v závěru výslechu požádá svědka o zopakování veškerých informací nejlépe v chronologické podobě včetně všech detailů, které byly řečeny, v tuto chvíli začíná výslech zaznamenávat do protokolu. Je však také možné výpověď sepisovat po ucelených částech rovnoměrně během výslechu. Postup, který je nejbližší dobré praxi v zahraničí, se u nás uplatňuje pouze ve speciálních výslechových místnostech, kdy je výslech nahrán a posléze doslovně přepsán zapisovatelkou.

Postup, který je nejbližší dobré praxi v zahraničí, se u nás uplatňuje pouze ve speciálních výslechových místnostech, kdy je výslech nahrán a posléze doslovně přepsán zapisovatelkou. **Užití videodokumentace** úkonu výslechu svědků se v praxi v České republice běžně nevyužívá. Nejen, že je pořízení videozáznamu a následné sepisování výpovědi časově mnohem náročnější, nedovolují to však obvykle ani technické možnosti pracoviště (Košek, osobní rozhovor, 19. 11. 2020).

Na základě všeho řečeného lze usoudit, že **metoda kognitivního interview svými nároky nepřestupuje rámec daný právní úpravou, v zásadě však ani neodporuje obecně nastíněným taktickým doporučením**. Kognitivní interview ke svědkovi přistupuje korektně, vyhýbá se sugestivním či kapiózním otázkám, dbá na to, aby měl svědek možnost vypovědět bez přerušování vše, co o projednávané věci ví. Naopak nabízí mnoho technik pro povzbuzení motivace i paměti svědka, které naší legislativou nejsou omezeny (Geiselman et al., 1984).

2. Psychické procesy při vytváření svědecké výpovědi

Nyní se vrátíme k samotným základům vytváření svědecké výpovědi – k psychickým procesům, které ovlivňují její tvorbu. Konkrétně k otázkám vnímání, paměti a emocí, protože právě pochopení těchto procesů může vést k nalezení účinné výslechové techniky, která umožní svědkům podat obsáhlejší výpověď. Tato kapitola vychází z autorčiny bakalářské práce (Gábrišová, 2019).

2.1 Psychické procesy na straně svědka

Na vytváření svědecké výpovědi se podílí mnoho psychických procesů – zejména pak **vnímání**, které pomáhá zaznamenat informace z podnětové události, **paměť**, která umožňuje zaznamenané informace kódovat, uchovávat a vybavovat, **myšlení** a **emoce**, které mohou významně ovlivňovat kvalitu i kvantitu zaznamenaných a zapamatovaných informací (Baddeley, 2012).

Pro vyšetřování je zásadní paměťová stopa, kterou kriminalistika definuje jako určitý odraz objektivní reality ve vědomí člověka, který vznikl a formoval se v přímé souvislosti s vyšetřovanou událostí (Konrád et al., 2015). Je však důležité uvědomit si, že velké množství vnímaných informací se nám vůbec nepodaří přijmout. Mnoho z těch, které se přijmout podaří, není v paměti vůbec fixováno a dochází tak k jejich rychlému zapomínání. A nakonec, ty informace, které se nám podaří uchovat, mohou být určitým způsobem pozměněny či je nemusí být jednoduché verbalizovat (Čírtková, 2013).

Při tvoření svědecké výpovědi odlišujeme jednotlivé fáze: **příjem**, **kódování**, **uchovávání**, **vybavování a předávání informací**. Vyšetřovatel, který přijímá svědeckou výpověď, by měl být seznámen především s faktory, které mohou jednotlivé fáze narušit.

2.1.1 Příjem informací

Příjem informací je první fází utváření výpovědi a týká se především otázky vnímání a pozornosti. Mohlo by se to zdát jednoduché, svědek při přepadení banky koncentruje svou pozornost na vzhled útočníka, na barvu jeho oblečení, na poznávací značku auta, ve kterém pachatel odjíždí, poté tyto informace předá vyšetřovateli a pachatel je okamžitě dopaden. Problémem je, že svědci si málokdy uvědomují, že vše, co se na místě odehraje, se dříve či později stane předmětem vyšetřování. To znamená, že informace o trestném činu jsou získávány především bezděčně, tedy bez úmyslu si konkrétní detaily zapamatovat. Vliv na množství a kvalitu vnímaných informací pak má mnoho okolností, ty mohou být také

důvodem, proč se výpovědi jednotlivých svědků liší, aniž by vypovídali lživě (Čírtková, 2013). Tyto proměnné je možné rozdělit na objektivní a subjektivní.

❖ **Objektivními proměnnými** rozumíme okolnosti na straně vnímané události. Kapacita podnětů, které jsme schopni vnímat, je omezená. Lidská mysl se s těmito limity vypořádává díky schopnosti přenášet pozornost na různé podněty v našem okolí. Pokud je podnětů příliš mnoho, vysoká vjemová zátěž může zapříčinit prioritní zpracování centrálních stimulů, kdy periferní stimuly nejsou vůbec vnímány (Greene, Murphy, & Januszewski, 2017). To, zda se podnět stane centrálním, svědek na něj zacílí pozornost a začneme jej vnímat, je otázkou jak samotného podnětu, tak i kontextu situace, ve které se podnět objevuje. Už Broadbent v roce 1958 píše o tom, že naši pozornost přitahují především podněty, které jsou důležité vzhledem k naší motivaci a momentálním cílům, tím spíše, pokud jsou v daném kontextu neočekávané či výrazně odlišné. Tyto poznatky jsou pro svědeckou výpověď důležité. Pokud se centrálním podnětem stane pachatel, je pravděpodobné, že si svědek vzpomene právě na detaily, které jej pomohou odlišit od ostatních osob (dlouhá jizva pod okem či výrazný přívěsek na krku) (Fisher & Geiselman, 1992). Množství detailů ovlivňuje také časový interval, po který se svědek vyšetřované události účastnil. Pokud je člověku poskytnut delší čas pro vnímání celé události, dokáže přijmout více informací (Kagehir & Laufer, 1992). Roli však hraje i fyzikální prostředí, tedy zda například na místě bylo dostatečné osvětlení, a samozřejmě také samotný děj na místě vyšetřované situace, ten ovlivňuje emoce a tím také proces vnímání.

❖ **Subjektivními proměnnými** rozumíme okolnosti na straně svědka. Tyto proměnné se mohou vázat k aktuálnímu psychickému stavu, ale také k relativně stálejším osobnostním předpokladům. Obecně se doporučuje zvážit u výpovědi psychický stav, který byl v době trestného činu aktuální, tedy například míru únavy či užití alkoholu. Je však potřeba k těmto možným negativním proměnným přistupovat individuálně. Například u běžného konzumenta alkoholu při nízké až střední intoxikaci nebylo zjištěno snížení přesnosti výpovědi (Hagsand, Roos af Hjelmsäter, Granhag, Fahlke, & Söderpalm Gordh, 2017). Zásadní jsou i stabilnější osobnostní předpoklady. Vyšetřovatel by se měl například zajímat o profesní zaměření, zájmy a záliby svědka, lidé jsou totiž přesněji schopni vnímat to, čemu sami rozumí

(Blandón-Gitlin & Pezdek, 2009). Například profese automechanika může svědkovi pomoci zapamatovat si více relevantních informací o dopravních prostředcích v místě události. Na druhou stranu – k profesi i k samotné osobě svědka se váží také určitá očekávání a stereotypní úsudky, které mohou ovlivnit jak samotné pozorování události, tak také její kategorizaci, organizaci, modifikaci a interpretaci (Fisher & Geiselman, 1992). Jak uvádí Sporer, Malpass a Koehnken (1996), výzkumy, které byly v tomto směru realizovány, poukazují na tendenci vnímat a posuzovat jednotlivé události v souladu s našimi očekáváními a zkušenostmi. Právě tak může dojít k zapamatování si detailů, které jsme očekávali, že uvidíme, a ne těch, které jsme opravdu viděli. Příjem informací, stejně jako kódování, však může být ovlivněn také věkem (více viz Rhodes, Greene, & Naveh-Benjamin, 2019), vzděláním, minulou zkušeností (Fisher & Geiselman, 1992) či pohlavím (více viz Valentine & Mesout, 2009).

Vliv emocí na vnímání

Proměnnou, které bude věnována zvláštní pozornost, jsou **emoce**. Jsou velmi úzce spjaty s kognitivními procesy a podílejí se na kompletním zpracování podnětů. Můžeme je považovat za subjektivní proměnnou, reagují však na objektivní proměnné. V případě jejich vlivu na **vnímání** se výzkumy (např. Basso, Scheff, Ris, & Dember, 1996; Clifford & Hollin, 1981; LaBar & Cabeza, 2006) shodují, že **v případě silně prožívané úzkosti se snižuje rozsah pozornosti a zmenšuje se ohnisko, které jsme schopni vnímat**. Tento fenomén můžeme znát například pod pojmem *weapon effect*, kdy zbraň v ruce pachatele negativně ovlivňuje zapamatování si periferních detailů, či pod názvem *tunelové vidění*, tedy zúžení apercepčního pole vlivem extrémní emoce. Čím více tedy svědek vnímá událost jako nebezpečnou či život ohrožující, tím více svou pozornost zaměřuje pouze na objekt hrozícího nebezpečí, například na zbraň. Silně prožívaný strach a úzkost však mohou mít za vinu také hrubší kategorizaci podnětů a omezené využívání podnětových vodítek, to pak může vést k předčasným závěrům a silnější stereotypizaci (Fisher & Geiselman, 1992). Problémem pro vyšetřování může být také zvýšená rysová úzkost některých jedinců, která ovlivňuje jejich vnímání. Tito svědci pak mohou zbytečně nadhodnocovat nebezpečnost situace (Stuchlíková, 2007).

2.1.2 Kódování informací

Pokud mluvíme o kódování informací (vstípení), rozumíme tím schopnost transformovat senzorické vstupy do podoby segmentovaných mentálních reprezentací, tedy přetvoření informací do obrazů, kterým lidská psychika rozumí, a jejich uložení do paměti (Baldassano et al., 2017). Pro vytváření svědecké výpovědi je důležité uvědomit si, že mentální reprezentace není přesným odrazem či kopií vnímané události (Sternberg, 2002).

Jednou z důležitých proměnných, která ovlivňuje přesnost kódování, je smyslová preference svědka (tedy to, které smysly svědek dominantně využívá), která převládala v procesu příjmu a vstípení informací z události (Fisher & Geiselman, 1992; Matiášek, Soukup, & Bárta, 1968). Právě mechanismu smyslové preference využívají ve svém kognitivním interview Fisher a Geiselman (1992).

Mentální reprezentace se odlišují jak kvalitou a obsahem, tak také formou, ve které jsou vyjádřeny. Na vyšetřovateli pak je rozeznat formu mentálních reprezentací, kterou svědek využil. Pro svědeckou výpověď rozeznáváme dle Fishera a Geiselmana (1992) dva typy mentálních reprezentací:

❖ **Konceptuální mentální reprezentace**

Pachatel byl vysoký, štíhlý, měl jizvu na obličeji a kulhal. Pokud je svědek vyzván, aby popsal pachatele, pravděpodobně k charakteristice využije právě konceptuální mentální reprezentace. Tedy určitý „mentální slovník“, ve kterém se nachází široká škála výrazů, které pachatele popíší. Výhodou je především rychlost a pohotovost bez nutnosti vybavování si pachatele. Problémem je vysoká míra generalizace a využití především pouze funkčních a tvarových charakteristik. Popis, který nám konceptuální mentální reprezentace nabízí, nám tedy dodá pouze obecnou představu o vzezření pachatele.

❖ **Obrazová mentální reprezentace**

Jizva se nacházela pod pravým okem a mohla mít přibližně 10 cm, když se usmál, jizva se protáhla. Obrazové mentální reprezentace mají formu mentálního obrazu, který se vyznačuje mnohem vyšší mírou konkrétnosti. Tvář pachatele, která byla svědkem v minulosti vnímána, se tak může objevovat jako konkrétní mentální obraz tváře. Obrazové reprezentace se vyznačují barevností, plasticitou a možností s reprezentací mentálně manipulovat – otáčet ji, umožnit jí

pohybovat se. Ekvivalentem obrazové mentální reprezentace je auditivní mentální reprezentace, která nám poskytuje internalizovanou mentální nahrávku, která má podobné vlastnosti jako obrazová. Díky těmto mentálním reprezentacím může být svědek schopen podat daleko konkrétnější a detailnější výpověď, nesmíme však opomenout fakt, že takto specifické informace se mnohem hůře verbalizují.

Pro svědka je proto mnohem jednodušší využít konceptuální mentální reprezentaci. V tom případě je na vyšetřovateli rozpoznat, kterou mentální reprezentaci svědek využívá, a pomoci mu vrátit se k mentálním reprezentacím, které mohou poskytnout konkrétnější informace do svědecké výpovědi (Fisher & Geiselman, 1992).

Vliv emocí na kódování

Také v případě kódování je zapotřebí zdůraznit vliv emocí, který je v tomto případě poněkud sporný. Mnohými výzkumy (např. Canli, Zhao, Brewer, Gabrieli, & Cahill, 2000; Dolcos, LaBar, & Cabeza, 2004; Phelps, 2004; Talmi, 2013) bylo zjištěno, že emočně významné události, zvláště ty negativně laděné, mají výrazný vliv na zvýšenou aktivitu určitých částí amygdaly a hipokampu, tedy na ty části mozku, které mají vliv na vyšší míru zapamatovaných detailů. Výzkumy se většinou shodují také na tom, že kortizol a další **stresové hormony mají pozitivní vliv na upevňování vzpomínek** (např. Meir Drexler, Merz, Hamacher-Dang, Tegenthoff, & Wolf, 2015; Vriends et al., 2011; Zinbarg & Mohlman, 1998). Naopak Nelissenová, Prickaerts a Blokland (2018) upozorňují, že vliv akutního stresu může negativně ovlivňovat konsolidaci vzpomínek – tedy jejich přechod z krátkodobé do dlouhodobé paměti. Za pravdu jim dává také výzkum Gineta a Verkampta (2007), kdy jen strach z elektrošoku při sledování podnětového materiálu snížil při pozdější výpovědi množství správných odpovědí na otázky z podnětového materiálu. Určitým kompromisem jsou závěry Adolphse, Tranela a Buchanana (2005), emočně nabitá událost má na kódování vliv, nedá se však říct, jestli pozitivní nebo negativní. Emočně nabitě vzpomínky nejsou detailnější, avšak podstata celé události je zakódována mnohem zřetelněji. Podobný kompromis, ač přesně opačného rázu, přináší studie Houstonové, Clifforda, Phillipse a Memonové (2013), kdy účastníci, kteří zhlédli video loupežného přepadení, popsali osobu pachatele mnohem přesněji než účastníci, kteří sledovali video s neutrálním obsahem. Naopak popsat podstatu činu, tedy to, co pachatel oběti dělal, se

participantům dařilo mnohem méně. Tyto výzkumy mají však společné limity – jedná se většinou o laboratorní šetření, která nikdy věrně nenapodobí reálnou situaci.

2.1.3 Uchování informací

Poté, co informaci z vnějšího prostředí získáme a zakódujeme do podoby mentální reprezentace, je potřeba ji dále uchovat, tedy zapamatovat si ji (retence). Předpokládá se, že tvorba stálejších paměťových stop trvá přibližně 30 minut. Doba, po kterou je stopa uchována, je pak ovlivněna mnoha faktory. Například za nejtrvalejší vzpomínky můžeme považovat osobní zážitky se silným emocionálním nábojem (Talmi, 2013), jak však víme z předchozí podkapitoly, neměly by být tyto vzpomínky automaticky vnímány jako přesnější.

Pro vytváření svědecké výpovědi je důležité připomenout, že během uchování informací může docházet k jejich zkreslení. K nežádoucí kontaminaci paměťových stop může dojít vlivem odstupe času a snahou svědka si prožité události či své vlastní chování zracionalizovat a morálně zdůvodnit (Fisher & Chandler, 1991). U dlouhého časového odstupe výsledku od vyšetřované události musíme počítat také s přirozeným zapomináním. Čím později s výsledkem svědka začneme, tím více můžeme počítat se ztrátou důležitých informací v podobě barvy oblečení pachatele či přesnějšího vzhledu zbraně. Rezistentnější vůči zapominání jsou pak informace o ději na místě činu – o chování pachatele i samotného svědka (Wells, 1988). Loftusová (1996) doporučuje získat výpověď nejpozději do dvou týdnů, tento časový odstup umožňuje výsledek provést a předejít tak výraznějšímu vyhasínání paměťových stop.

Problematické může být také sdílení svých vzpomínek s jinými osobami, jak uvádí Čírtková (2013), pokud svědek po události své myšlenky slovně formuluje, tedy také promýšlí, jakým způsobem děj prožité události verbalizovat, a opakovaně je sděluje svému okolí, lze předpokládat, že se paměťové stopy během verbalizace upevňují – to však jen za předpokladu, že o prožité události mluví pouze s lidmi, kteří na místě děje sami nebyli. Pokud mezi sebou o prožité události diskutuje vícero svědků, může docházet k vzájemnému ovlivňování. K tomu může dojít vinou různých vlivů. Pokud například svědkovi chybí části informací o události – tzv. *memory gaps*, má tendenci je vyplňovat informacemi, které získal dřívější zkušeností z například podobně prožité situace, informacemi, které o události poskytnou média (Kubík, 2017), či informacemi, které mu poskytnou jiní svědci, u nichž svědek věří, že si událost pamatují lépe než on (Hewstone & Stroebe, 2006). Tímto

způsobem může docházet k modifikaci vzpomínek, a tedy k jejich vyšší nepřesnosti (více o skupinových vlivech na výpověď viz Rajaram a Pereira-Pasarin, 2010). Moradi a kolektiv (2008) navíc upozorňují, že čím více jsou po stresující (či až traumatizující) události přítomny tzv. *flashback memory*, tedy silně prožívané zábleskové vzpomínky, tím méně spolehlivá je vzpomínka na celou událost.

2.1.4 Vybavování a předávání informací

Vybavení si informací (reprodukce) a jejich předání vyšetřovateli (či soudu) je poslední úlohou svědka při vytváření svědecké výpovědi. Aby svědek mohl o události vypovídat, měl by v první řadě *chtít* vypovídat a *být schopen* vypovídat (Kubík, 2017).

Schopností reprodukce máme namysli proces, kdy dochází k vyhledání informace z dlouhodobé paměti a jejímu vyvolání zpět do vědomí. Tento proces může mít dvě základní podoby – spontánní vybavování (*free recall*) a znovupoznání objektu (*reknowledge*). Zatímco u znovupoznání dochází k rozpoznání objektu, jehož mentální reprezentaci máme již z dřívějšího uloženu v paměti, při spontánním vybavování se snažíme najít v paměti informace bez jakýchkoliv percepčních či jiných vodítek (Plháková, 2003).

Vliv emocí na vybavování

Podobně jako u předchozích paměťových procesů, i zde může být rozhodujícím vlivem pro kvalitní vybavení vzpomínek emoční doprovod. Podání svědecké výpovědi je obvykle spojeno se stresem. Často jde o novou situaci v novém prostředí, televizní obrazovky navíc výsledky obecně zobrazují jako velice nepříjemnou interakci vyšetřovatele a svědka. Takto vyvolaná úzkost z výsledku může ovlivnit vybavování vzpomínek. Vliv výsledkového stresu je však z velké části dán osobností vyslychaného. Například u jedinců, kteří jsou náchylnější k neuroticismu a labilitě, může vyšetřovaná událost nebo samotný výsledek vést například k poruchám paměti (Neupert, Mroczek, & Spiro, 2008) či k tzv. *zamčení paměti*, kdy si jedinec nedokáže vybavit ani fakta, která by za jiných okolností dokázal reprodukovat (Čírtková, 2013). Úzkostnější jedinci pak mohou začít také vědomě potlačovat vzpomínky na událost (Kubík, 2017).

Úzkost a stres však mají vliv také na zdravé, stabilní jedince. Mnoho výzkumů prokázalo vliv akutního stresu na vybavování. Podle těchto studií stres snižuje nervovou aktivitu mozku v místech, která jsou pro vyhledávání vzpomínek zásadní, a tím snižují i efektivitu vybavování (např. Gagnon & Wagner, 2016; Schwabe & Wolf, 2010; Smith &

Thomas, 2018). Navíc i přes to, že je například člověk ochoten svůj zážitek převyprávět, vzpomínky na událost se silným negativním emočním doprovodem jsou zpravidla jedincem zapamatovány mimo kontext celkového životního příběhu, proto bývá minimálně z počátku vybavování a převyprávění velmi nekonzistentní a fragmentární (Ehlers & Clark, 2000; Vrana, Bono, König, & Scalzo, 2019). V případě, že svědek vypovídá o události, která pro něj byla výrazně nepříjemná, může docházet k vědomému zevšeobecňování traumatické události a k negativní interpretaci svého vlastního chování během krizového děje (Hausmann, 2003).

Je na místě zmínit také teorii **kongruence** (Bower, 1981; Wright & Bower, 1992), kterou využívá výslechová technika kognitivní interview. Kromě jiného tento efekt předvídá, že je snazší vybavit si určitou informaci, pokud se aktuálně nacházíme v podobném psychickém stavu, tedy vnímáme podobné emoce, jako když jsme si tuto informaci ukládali do paměti. Podle této teorie bychom se tedy měli u svědka pokusit navodit podobný fyziologický i emocionální kontext, jaký byl přítomen v době, kdy se stala ona událost (Tulving & Thomson, 1973). Stuchlíková (2007) uvádí, že některé výzkumy na toto téma teorii kongruence podpořily, řadě výzkumů se však zreplikovat výsledek nepodařilo.

Na závěr je také důležité mít na paměti, že přes všechny informace uvedené výše vzpomínka na traumatickou událost pravděpodobně podléhá stejným kognitivním principům jako každá jiná (více ke kognitivním principům viz Crespo & Fernandez-Lansac, 2016). I tyto vzpomínky se tedy **obecně zobrazují správně**, vyšetřovatel by však neměl předpokládat, že budou detailnější (Kensinger & Schacter, 2008; Pezdek & Taylor, 2002). A to ani ve chvíli, kdy svědci zažívají tzv. **flashbulb memory** – zábleskovou paměť, při které jsou vzpomínky velice živé a detailní a svědci tak mohou mít pocit, že si dané informace pamatují opravdu přesně (Talarico & Rubin, 2017).

2.1.5 Motivace svědka

S otázkou motivace svědka se setkáváme především v kontextu určení věrohodnosti vyslychaného, sledují se tedy především motivy pro podání lživé výpovědi. Nejde však jen o to, že by nemotivovaný svědek vypovídal lživě. Z výzkumů vyplynulo, že na míře motivovanosti svědka podat výpověď závisí také množství poskytnutých informací během výslechu (Paulo, Albuquerque, & Bull, 2016b). Motivovanost svědka ovlivňuje jednak míra jeho zainteresovanosti v případě, ale také přístup vyslychajících. Pokud se nám podaří

s vyslychaným navázat dobrý kontakt a vysvětlit mu, proč je jeho výpověď důležitá, můžeme podpořit svědkovu motivaci a tím také zvýšit množství získaných informací.

2.2 Psychické procesy na straně vyslychajícího

Vyšetřovatel, který vede svědkovu výpověď, také významně zasahuje do procesu tvorby výpovědi. Právě na něm může stát kvalita i kvantita informací, které se svědkovi podaří vybavit. Jak uvádí Kubík (2017), při výslechu musíme brát například v úvahu skutečnost, že se člověk v jednu chvíli dokáže soustředit pouze na jednu mentální reprezentaci. Je tedy na vyšetřovateli seznámit se se všemi pro výpověď relevantními mentálními reprezentacemi, kterými svědek disponuje, a postupně se svědkem celou paměťovou stopu projít. Úspěch vyšetřovatele pak spočívá právě v jeho schopnosti posoudit, které mentální reprezentace je potřeba aktivovat.

Na jedné straně tedy stojí svědek, který si uchoval mentální obrazy na prožitou událost a jeho úkolem je verbalizovat tento obsah vyšetřovateli, na druhé straně stojí vyšetřovatel, který musí tyto informace pomocí správně kladených otázek zachytit, porozumět jim a dát je do kontextu všech zbylých informací, které má (Fisher & Geiselman, 1992). Právě strategie kladení otázek, tvoření vztahu se svědkem a navození správné atmosféry jsou otázkou výslechové techniky, kterou si představíme níže.

3. Kognitivní interview

Je to již přes dvacet let, kdy Fisher, Geiselman, Raymond, Jurkevich a Warhaftig (1987) analyzovali protokoly svědeckých výpovědí v USA a Velké Británii. Vypracování analýzy podnítila zpráva RAND Corporation (1975), která pocházela z dvouletého výzkumu reálné policejní práce. Závěry zprávy mluvily o kritické neproškolenosti policistů ve vedení rozhovorů s občany, a to i přes to, že tato činnost ve výsledku zahrnuje 85 % běžné pracovní doby policisty. Analyzované protokoly svědeckých výpovědí si byly až překvapivě podobné. Po úvodní povrchní snaze o navázání kontaktu s vyslychaným vybídl vyslychající svědka k otevřené výpovědi, často slovy: „*Ted' mi prosím řekněte, co se stalo.*“ Monolog vyslychaného však v průměru trval pouhých 7,5 sekund, poté vyšetřovatel výpověď svědka přerušil konkrétními, většinou uzavřenými otázkami, kterými se například doptával na vzhled pachatele. Pokud svědek neuměl odpovědět, vyslychající běžně neprojevil žádnou snahu o facilitaci svědkovy paměti, naopak se snažil pomoci sugestivními dotazy. Výpověď se pak během chvíle zúžila na pouhé pokládání uzavřených a často sugestivních otázek ze strany vyslychajícího a krátké odpovědi svědka. Mohli bychom si myslet, že tyto způsoby vedení výslechu jsou již dávno překonány, i novější výzkumy však hovoří o stejných postupech (např. Schreiber Compo, Hyman Gregory, & Fisher, 2012; Snook, Eastwood, Stinson, Tedeschini, & House, 2010). Problémem těchto technik je především snížení množství přesných informací, a naopak zvýšení množství těch nepřesných. Tyto praktiky lákají svědky k zadržování informací, nesdělování těch informací, na které nebyli přímo doptáni, a odsouhlasení i těch odpovědí, u kterých si nejsou zcela jisti (Geiselman & Fisher, 2014). Svědkova výpověď je přitom vnímána jako nejčastější důkazní prostředek a podle mnohých také výrazně determinuje objasnění celého případu (Visher, 1987). Jak tedy zefektivnit výslechy spolupracujících svědků?

Během dlouhodobé spolupráce s orgány činnými v trestním řízení přišli forezní psychologové s nápadem vytvořit systematický přístup k výslechu svědků, který bude mít za cíl zvýšit množství získaných informací, aniž by byla ohrožena jejich míra přesnosti (Geiselman et al., 1984). Tímto přístupem je právě **kognitivní interview** (Cognitive interview, **dále také CI**), metoda, která vznikla na podkladě tehdejších znalostí fungování kognitivních procesů a pomohla zvýšit množství přesných informací ve výslechu svědků.

Kognitivní interview je metoda určena především spolupracujícím svědkům, kteří jsou motivováni vypovídat pravdivě. Klíčové prvky CI můžeme rozdělit do tří základních psychologických procesů: paměť, sociální dynamika a komunikace (Geiselman & Fisher,

2014). Kognitivní část CI se pokouší pomocí mnemotechnických pomůcek pomoci svědkovi facilitovat paměť, prozkoumání sociální dynamiky pomáhá efektivně navázat vztah s vyslychaným a tím jej podpořit v aktivní účasti při výslechu, komunikační prvky pak podporují rozsáhlé a podrobné výpovědi.

3.1 Vývoj kognitivního interview

3.1.1 Klasické kognitivní interview (The original cognitive interview; OCI)

Zpočátku jednoduchý úkol, tedy nalézt mnemotechnické pomůcky, které nepomáhají zapamatovat si informace před činem, ale naopak vybavit si informace po činu, se ukázal jako složitější. V době, kdy kognitivní interview vznikalo, nebyly pro autory dostupné žádné studie, které by se věnovaly mnemotechnikám pro rozvzpomínání a které by z pohledu efektivnosti podporovaly jejich využití (Fisher, McCauley, & Geiselman, 1994a). Byly známy pouze velmi obecné informace, například že na otevřené otázky svědci obvykle odpovídají plnějši a přesnějši výpovědi. Již tehdy bylo také doporučováno neužívat sugestivní a jinak návodné otázky.

Vzhledem k těmto nedostatkům ve výzkumu vycházeli autoři CI z obecných poznatků o fungování lidské mysli (Geiselman et al., 1984). Předpokládalo se například, že paměťová stopa je tvořena tzv. **separovanými mentálními reprezentacemi**, ty se vzájemně překrývají a díky tomu **dávají dohromady celistvý obraz dané situace** (Tulving & Thomson, 1973). Z toho vychází jedna z premis CI, tedy pokud se nám podaří připomenout si informace z jedné mentální reprezentace, podpoříme tím vybavení i dalších částí vzpomínky (Geiselman et al., 1984). Na podobném principu pracuje také další premisa, o které jsme si již řekli, tedy že navození podobného kontextu, který existoval ve chvíli kritické události, pomůže svědkovi vybavit si informace, které se během skutečné události odehrály (Bower, 1981).

Na základě těchto předpokladů byly v roce 1984 Geiselmanem a kolektivem představeny čtyři základní mnemotechnické pomůcky pod názvem kognitivní interview, které měly za cíl pomoci svědkům znovu si vybavit událost, ke které vypovídají. Tyto techniky zahrnují **instrukci kompletní výpovědi, mentální rekonstrukci původního kontextu, změnu perspektivy a změnu pořadí z hlediska času**, více si k nim řekneme dále. Tento dnes již původní model kognitivního interview nazýváme *klasické kognitivní interview*.

V roce 1985 pak proběhl první výzkum (Geiselman, Fisher, MacKinnon, & Holland). Kognitivní interview bylo v této studii srovnáváno se standardizovaným rozhovorem a vyšetřovací hypnózou. Jak vědci předpokládali, CI zaznamenalo oproti standardnímu rozhovoru signifikantně vyšší podíl správných odpovědí, zatímco počet nesprávných odpovědí a konfabulací byl vyrovnaný. Těmito výsledky se kognitivní interview vyrovnalo efektivitě vyšetřovací hypnózy, která však již v té době byla vnímána značně kontroverzně a mnoho soudů odmítalo přijmout výsledky pomocí vyšetřovací hypnózy jako důkazní prostředek (Geiselman & Fisher, 2014).

3.1.2 Rozšířené kognitivní interview (The enhanced cognitive interview; ECI)

Během tří let od představení klasického kognitivního interview proběhlo mnoho výzkumů, které zkoumaly jeho efektivitu (např. Fisher, Geiselman, Cohen, Holland, & Surtes, 1986; Geiselman et al., 1985; Geiselman, Fisher, MacKinnon, & Holland, 1986). Ta byla podpořena, zjištěny však byly rozdíly mezi laboratorními a terénními šetřeními. Právě při terénních šetřeních vyplynuly limity klasického kognitivního interview. Reální očití svědci při podávání výpovědi dále pociťovali silnou úzkost či strach, ty jim pak bránily plně využít mnemotechnické pomůcky. Problémová nadále zůstávala také sociální interakce mezi vyslychaným a vyslychajícím (Fisher et al., 1994a). Na tyto problémy se zaměřila revize metody, ke studiu kognitivních procesů se přidalo studium sociální a klinické psychologie. Nové poznatky tak daly vzniknout **rozšířenému kognitivnímu interview v podobě, v jaké ho známe dnes** (Fisher, Geiselman, Raymond, Jurkevich, & Warhaftig, 1987).

Rozšířené kognitivní interview dává menší prostor mnemotechnikám, oproti tomu návodně vybízí vyslychajícího k vytvoření vztahu se svědkem, přizpůsobení výsledkové situace psychickým schopnostem svědka, připomíná však také důležitost vhodného ukončení výslechu. Jeho efektivita je pak potvrzena mnoha výzkumy (viz meta-analýzy Köhnken, Milne, Memon, & Bull, 1999; Memon, Meissner, & Fraser, 2010). Toto rozšíření je dnes již považováno za standard toho, jak by mělo kognitivní interview v praxi vypadat (Fisher et al., 1987).

3.2 Kompletní struktura rozšířeného kognitivního interview

Tato kapitola vychází z autorčiny bakalářské práce (Gábrišová, 2019), popíšeme si v ní kompletní strukturu rozšířeného kognitivního interview (dále také ECI) v podobě, v jaké se dnes běžně využívá a vyučuje (Milne, 2004). Představíme si fáze rozhovoru, techniky, které můžeme v jednotlivých fázích využít, i konkrétní instrukce, kterými můžeme svědka vést.

Během celého CI se držíme hlavní zásady 80/20, tedy minimálně 80 % mluví svědek, policista maximálně 20 % (Fisher, 1995).

Pro začátek je vhodné připomenout, že **hlavním cílem kognitivního interview je zvýšení přesnosti výpovědi, tedy maximalizace správných informací se zachováním nízkého množství nesprávných informací a konfabulací**. Obecně se dá říct, že se během rozhovoru snažíme vyhledat ty paměťové stopy, které nesou nejvíce detailů, a usnadnit svědkovi předávání těchto informací vyslychajícímu. Svědka nejdříve vedeme k vyčerpávajícím odpovědím pomocí volného vyprávění a otevřených otázek, až poté přecházíme ke konkrétnímu dotazování. Tato struktura kognitivního interview pomáhá vyslychajícím držet se efektivních postupů při výslechu svědků, podstatnou částí výslechu je však schopnost vyslychajícího pružně reagovat na potřeby svědka a na konkrétní výslechovou situaci. Není potřeba se přísně držet této šablony či využívat při každém výslechu celý soubor technik, daleko důležitější je vnímat svědka a postup mu přizpůsobit (Geiselman & Fisher, 2014).

3.2.1 Fáze I – Představení se a navázání vztahu (Greeting and establish rapport)

Ač je svědek je v právu vnímán jako důkazní prostředek, stále zůstává také lidskou bytostí se všemi jejími potřebami. Je potřeba na to myslet zvláště u těch svědků, kteří jsou zároveň oběťmi trestného činu, a od kterých je často nutné získat velmi citlivé informace. Vzhledem k náročnosti policejní práce je možnost vytvořit si blízký, otevřený vztah mezi vyslychajícím a svědkem velice omezená. Pro vyslychajícího jde často jen o *další výslech*, i přes to by se však měl pokusit vytvořit **bezpečné prostředí**. Pokud se svědek cítí dobře, stoupá jeho ochota a motivace k dalším technikám CI (Fisher & Geiselman, 1992).

Vyšetřovatel by měl začít výslech tím, že se svědkovi **představí**. Je také vhodné zeptat se, jak chce být svědek po dobu výslechu **oslovován**. Pro tuto fázi je typická formální kontrola informací z občanského průkazu, už během ní se vyšetřovatel může pokusit snížit úzkost svědka. Pokud je úzkost silnější, je na vyšetřovateli situaci normalizovat a umožnit svědkovi emoce projevit (Milne, 2004).

Lze to například tímto způsobem:

*„To, co teď prožíváte, je zcela **přírozená reakce organismu** na prožitou událost a na blížící se vypovídání. **Nedokáží si ani představit, co teď zažíváte, byla to opravdu nebezpečná situace, mnoho lidí by v tuhle chvíli reagovalo podobně.**“*

Vhodnou cestou, jak na úvod snížit napětí, je využití neutrálních bezpečných otázek, které nám pomohou personalizovat výslech. Může jít např. o dotazy na zaměstnání či děti, otázky by však neměly působit strojeně, doporučuje se proto, aby již toto dotazování probíhalo formou otevřených otázek (Milne, 2004). Svědkovi tím dáváme možnost vyjádřit se, ale zároveň jej aktivizujeme a připravujeme na další části výslechu.

V této fázi či v následující by mělo dojít také k poučení svědka se všemi jeho náležitostmi. I poučení se snažíme přizpůsobit psychickému stavu osoby. Můžeme jej tak například přeříkat jednodušším jazykem a doptat se, zda svědek všemu rozuměl.

3.2.2 Fáze II – Vysvětlení cílů rozhovoru (Explain the aims of interview)

Svědkové často nejsou informováni, proč byli k výslechu předvoláni a co se od nich očekává. To může zvyšovat jejich nejistotu a snížit tak motivaci ke spolupráci. Poté, co se vyslychající představí a naváže vztah, by měl věnovat pár minut také tomu, aby vyslychanému vysvětlil, co se v příštích chvílích bude dít (Geiselman & Fisher, 2014). Zvláště svědkům, kteří jsou zároveň oběťmi trestného činu, bychom měli dát možnost doptat se, zda všemu rozuměli a nemají další otázky k celému procesu, i to může významně snížit počáteční nejistotu. V této fázi také svědkovi předáváme instrukce, které bude využívat během celé výpovědi.

I. Vysvětlení účelu výslechu (Explain the purpose of the interview)

Pro zjištění, kolik toho svědek ví, může vyšetřovatel **použít otevřenou otázku**: „*Víte, proč jste dneska tady?*“ Poté **vyšetřovatel zarámuje výslech například tímto způsobem**: „*Jste tady proto, abyste mi poskytl informace o tom, co si pamatujete z události, kterou vyšetřujeme. Během rozhovoru se budu také postupně doptávat a zapisovat si stručné poznámky, v závěru tohoto rozhovoru si vše shrneme a pokud budete chtít, dostanete možnost svou výpověď doplnit. Napadají Vás k tomu nějaké dotazy? Máte z něčeho konkrétního obavy?*“ Pokud existují další otázky, vyslychající by je měl trpělivě vysvětlit a poté přejít k dalším instrukcím (Milne, 2004).

II. Koncentrované rozvzpomínání si (Focused retrieval)

Podávání výpovědi, zvláště, pokud se jedná o vybavování si drobných detailů, může být velmi vyčerpávající, je proto potřeba udržet svědkovu intenzivní koncentraci. Tomu může dopomoci klidné a tiché místo pro výslech (Fisher & Geiselman, 1992). Následně vyslychající vysvětlí vyslychanému, že během výpovědi bude potřebovat svědkovu plnou

pozornost. **Může to udělat například tímto způsobem:** „Vím, že to může být velice náročné, ale v následujících chvílích budu potřebovat, abyste se plně soustředil, je to moc důležité.“

III. Instrukce kompletní výpovědi (Report everything)

Svědkové mají tendenci držet se při výpovědi zpátky, protože si nejsou jisti, která z informací, které si pamatují, je pro vyšetřování podstatná. Na vyslychajícím je svědka aktivizovat a přesvědčit jej, že právě on zná svůj *případ* nejlépe. Není na svědkovi uvažovat, které informace mohou mít vyšetřovací hodnotu. Relevantní může být i sebemenší detail, proto je na místě říci všechno, co si o situaci pamatuje, ať už se mu zdá konkrétní informace zbytečná či nepodstatná (Fisher, 1995). Pokud si svědek v průběhu výslechu rozvzpomene jen na část mentální reprezentace, či je vzpomínka nejasná, vyslychající jej nabádá k popsání všeho, co si svědek pamatuje. Svědek může mít strach, že nekompletní vzpomínka sníží jeho věrohodnost, důležité proto je upozornit jej, že si ve výpovědi nemá domýšlet to, co si nepamatuje, a uklidnit jej, že i přes to bude jeho výpověď nápomocná (Fisher & Geiselman, 2010).

To může udělat například tímto způsobem:

„Byl jste svědkem incidentu, který se udál dnes ráno, za chvíli Vás požádám, abyste mi řekl vše, na co si vzpomenete, včetně toho, co Vám například přijde nedůležité. Zajímají mě také vzpomínky, ze kterých si pamatujete jen část. Řekněte mi jednoduše opravdu vše, co se Vám v té souvislosti vybaví, budete na to mít čas.“

IV. Přenesení kontroly na svědka (Transferring Control)

Svědci mají tendenci vnímat policistu (potažmo celou policejní organizaci) jako autoritu. Proto také očekávají, že výslech bude kontrolovat vyslychající, bude klást otázky, doptávat se a svědek bude pouze pasivně odpovídat. Vyslychající by měl být schopen díky své profesi a svým zkušenostem lépe zhodnotit, které aspekty výpovědi svědka obsahují relevantní informace. Svědek je naopak v právu často nevzdělán, nedokáže posoudit, které informace jsou pro vyšetřování významné, a proto radši zůstává v pasivní roli. Přitom je to právě svědek, kdo ve svých mentálních reprezentacích uchovává odraz vyšetřované události a který při výslechu vynakládá největší úsilí. Pokud bychom přijali pasivní roli svědka, získali bychom od něj pouze ty informace, na které se vyslychající explicitně zeptá (Kubík, 2017).

Pro efektivní výslech je důležité udělat z vypovídajícího odborníka na „svůj vlastní případ“ (Fisher & Geiselman, 1992). Vyšetřovatel by měl především korigovat směr výslechu pomocí doplňujících otázek a podporovat svědka v samostatné výpovědi.

To lze například tímto způsobem:

„Paní Marie, jste jediná osoba, která ten zločin viděla. Já jsem ho neviděl, jsem závislý na tom, zda mi řeknete, co se stalo. Nečekejte, že Vám budu klást mnoho otázek. Očekávám, že mluvit budete především vy.“

V tuto chvíli má svědek v rukou prvotní instrukce, ví, jak bude výslech probíhat, co se od něj bude očekávat, vnímá, že dostane prostor a také určitou kontrolu. Svědek bývá v této chvíli aktivizován a je možné přistoupit k další fázi.

3.2.3 Fáze III – Iniciování volné výpovědi (Initiating a free report)

Pokud chceme iniciovat volnou výpověď svědka, musíme mu pro to dát potřebné nástroje, které může využít. V této fázi svědka vedeme k tomu, aby se vrátil do situace, o které má referovat, a řekl nám vše, co si pamatuje. Tomu se také věnuje jedna z technik CI.

I. Mentální rekonstrukce původního kontextu (Reinstate the Context)

Jak již víme, z výzkumu Bowera (1981) vyplývá, že navození podobného fyzického i psychického kontextu může pomoci svědkovi s vybavováním jak centrálních, tak také periferních informací. Co si však pod tím představit? Každý si někdy vyzkoušel sílu navození původního kontextu.

Představme si následující situaci:

Muž zamyká byt a odjíždí autem na rodinnou oslavu. Po pár hodinách se vrací domů, u dveří však zjišťuje, že nemůže najít klíče. Se svým problémem se svěří blízkým. Jednou z častých rad v takovéto situaci je pobídka na rozvzpomenutí si, kde naposledy klíče viděl, kdy je naposledy použil. Muž zavírá oči a vzpomíná. Zamknul byt, klíče si nechal v ruce. Pamatuje si to, protože ve chvíli, kdy vzal do rukou objemný dárek pro oslavence, tlačily jej do ruky. Tu bolest si pamatuje velmi dobře, i teď při vzpomínání, jako by ji cítil. Ve vzpomínkách přichází k autu, otevírá kufr, odkládá balík a... Ano, odložil své klíče vedle přichystaného dárku, aby se podíval na otačenou ruku. Tam také klíče opravdu po chvíli nalézá.

Mentální rekonstrukcí fyzických i psychických podmínek, které existovaly v čase vyšetřované události, myslíme stav, kdy si očitý **svědek tvoří kompletní mentální představu toho, co se v místě události odehrálo**. Snaží se rozvzpomenout si co nejpřesněji na místo, osoby, děj, hudbu, pachy, vlastní myšlenky a pocity. Postupně tedy obnovujeme **vnější faktory** (např. počasí), poté **emoční faktory** (nálada, pocity) a **kognitivní faktory** (myšlenky) původní události. K navození kontextu je potřebná velká míra pozornosti. Abychom svědkovi pomohli v jejím udržení, můžeme jej vyzvat k zavření očí, aby se snížilo množství podnětů, které svědek vnímá a které by potenciálně mohly působit rušivě. Pokud svědek z různých důvodů, například ze strachu, odmítne, poprosíme jej, aby svůj pohled soustředil na jedno místo, typicky na prázdnou zeď v místnosti (Fisher & Geiselman, 2010).

Instrukci můžeme podat například tímto způsobem:

„Ted' se prosím pokuste vrátit se ve vzpomínkách do chvíle, kdy se událost odehrála. Je to stejné, jako když něco ztratíte a snažíte se v mysli si vybavit místo, kde jste onu věc naposledy viděl. Vzpomeňte si, kde jste v tu chvíli stál, co jste viděl, co jste cítil a na co jste myslel, když se to stalo. Myslete na všechny lidi, kteří kolem Vás v té chvíli byli, na rozmístění nábytku v místnosti...“

Toto je jedna ze situací, kdy je nezbytné využít pauzy, aby svědek mohl bez přerušování důkladně přemýšlet. V tomto případě by mělo být dostačujících přibližně 5 až 10 sekund (Milne, 2004). Ne vždy je však svědek schopen okamžitě si vybavit celý kontext. Vyslychající mu v tom může pomoci postupnými konkrétnějšími dotazy, které však nesmí mít podobu návodných či sugestivních otázek:

„Pamatujete si, kde jste v tu chvíli stál? A kde stál pachatel? Pamatujete si, jaká mezi Vámi byla vzdálenost? Na co jste v tu chvíli myslel? Co jste cítil? Vše si zkuste představit, jako byste na tom místě znovu byl.“

Pokud vyslychající potřebuje zvědomit u svědka konkrétní detaily z prostředí činu, na které si svědek neumí vzpomenout, může například načrtnout plánek místa či využít fotografie, které nesou celkový pohled na místo. Tím vytvoří referenční rámec, o který se svědek bude moci opřít. V plánu ani na fotografiích se však nesmí vyskytovat informace, o kterých má svědek referovat. Stejně tak může policista požádat svědka, aby načrtl informace, které uvedl (Fisher & Geiselman, 2010).

II. Iniciování volné výpovědi (*Initiate a free report*)

Ve chvíli, kdy je plně obnoven kontext události, vyslychající iniciuje volnou výpověď, do které nadále nevstupuje (Milne, 2004).

To může udělat například tímto způsobem:

„Ted' mi prosím řekněte všechno, na co si vzpomenete. Ať už Vám ta věc přijde důležitá nebo ne. Pamatujte, já na místě události nebyl, proto potřebuji znát všechny detaily, které jste mi schopna poskytnout. Nemusíte vůbec spěchat, máme na vše čas.“

Během vyprávění svědka si vyslychající zapisuje jen zběžné poznámky, především tedy k těm informacím, na které by se rád doptal v dalších částech CI. To umožní vyslychajícímu soustředit se na výpověď, zároveň je však doporučeno vytvořit z výsledkové situace videozáznam, aby měl vyslychající možnost se k výpovědi vrátit a sepsat ji (Fisher, 1995).

III. Aktivní naslouchání (*Active listening strategies*)

Vyslychající během iniciování volné výpovědi využívá strategii **aktivního naslouchání**. Dává svědkovi najevo, že jej poslouchá (například pokýváním hlavy, citoslovcem *hmm*), může také opakovat části svědkovy výpovědi. Například:

Svědék: „Měl zbraň! Velkou zbraň!“

Vyšetřovatel: „Velkou zbraň?“

Svědék získává pocit, že jej vyšetřovatel poslouchá, vyšetřovatel zase může pomocí těchto opakování dát najevo, která informace jej zajímá a přál by si ji více rozvést. Jiným způsobem však **vyšetřovatel do volné výpovědi nevstupuje**.

IV. Využívání pauz (*Allow a pauses*)

Fáze volné výpovědi je specifická také **větším množstvím pauz**, kterými vyšetřovatel umožňuje svědkovi zamyslet se nad vyšetřovanou událostí a pomáhá mu oživit emocionální obsahy a asociace, které se k tématu váží. Pauza může být vyšetřovatelem vnímána jako časově náročná, zbytečná či nepříjemná, svědek však během ní může promýšlet strukturu odpovědi, celý výslech tak může být daleko méně zmatený. Krátká

pauza navíc ve chvíli, kdy je svědek rozrušený, vede k vyšší míře ochoty vypovídat (Fisher & Geiselman, 1992).

Je však důležité během výslechu vnímat, jakým způsobem pauzy na svědka působí. Extravertnější svědkové dokážou ticho během výpovědi využít k promýšlení další výpovědi a poté začít spontánně vypovídat. Naopak introvertněji zaměřeni svědkové, kteří si například nemohou vzpomenout na konkrétní informaci a nastane tak ticho, mohou tento okamžik vnímat natolik tíživě, že začnou poskytovat nepřesnou výpověď, jen aby nepůsobili nevěrohodně (Kubík, 2017).

Pokud se v nastálém tichu cítí nepříjemně vyslychající, je možné jej po nějaké chvíli vyplnit výrazy, které jsou typické pro aktivní naslouchání, například „*hm, rozumím*“ nebo „*můžete pokračovat*“. Takto svědka podpoří v další spontánní výpovědi (Fisher & Geiselman, 2010).

3.2.4 Fáze IV – Doptávání se (Questioning)

Po skončení volné výpovědi následuje chvíle, kdy se vyšetřovatel začíná doptávat na informace, které jej ve volné výpovědi zaujaly. Ještě před pokládáním dotazů vyslychající svědkovi **poděkuje za volnou výpověď** a znovu zarámuje následující část výslechu (Milne, 2004). V této fázi také ujistíme svědka, že je **v pořádku na otázky odpovědět „nevím“** či **„na tohle si nevzpomínám“**, pokud tomu tak je. Tato drobná instrukce pomáhá získat přesnější výpověď (Geiselman & Fisher, 2014).

Kompletní instrukci můžeme provést například tímto způsobem:

„Moc Vám děkuji za veškeré informace, které jste mi právě poskytl, věřím, že to nebylo jednoduché. Na základě toho, co jste mi teď povyprávěl se teď budu doptávat na další detaily. Pokud se budu ptát na něco, na co neznáte odpověď či si odpovědi nejste jist, je naprosto v pořádku říct ‚Nevím‘. Řekněte mi však vše, co vás v rámci otázky napadne.“

Zatímco některé otázky mohou pomáhat svědkovi facilitovat paměť a získat tak přesnější výpověď, jiné mohou způsobit, že výpověď bude nepřesná či dokonce zkreslená. Proto je potřeba dávat pozor na formulaci otázek.

I. Využívání různých typů otázek (Using appropriate questions)

Otevřené a uzavřené otázky

- ❖ **Otevřené otázky** umožňují svědkovi podat **rozsáhlejší výpověď** s větším množstvím detailů, vyslychajícímu zase poskytnou náhled paměťové schopnosti svědka, hrozí však riziko, že se svědek začne odchylovat od tématu výslechu. Odpovědi na otevřené otázky **vyšetřovatel nepřerušuje**, pokud svědek významně neodbíhá od tématu. Otázky, které jej v průběhu odpovědi napadnou, si zapisuje na papír a s položením dotazu vyčkává na svědkovo dokončení odpovědi. Příklad: „*Mluvila jste o tom, že pachatel držel zbraň. Prosím, popište mi ji tak detailně, jak jen to dokážete.*“
- ❖ **Uzavřené otázky** provokují **konkrétní, specifické a relevantní odpovědi**, protože vyslychanému nabízí jen několik možných variant. Nejběžnější uzavřenou otázkou je tzv. dichotomická otázka, kdy volí osoba pouze z odpovědí ano/ne, existují však také například uzavřené otázky výběrové, které nabízí větší paletu odpovědí (Stávková & Foret, 2003). Díky uzavřeným otázkám se může policista doptat na informace, které v otevřené odpovědi nezazněly. Pokud však vyslychající využívá uzavřené otázky v rozhovoru příliš často, dochází k postupné vyšší **pasivitě svědka** (Fisher & Geiselman, 1992). Příklad výběrové a dichotomické uzavřené otázky: „*Jakou barvu měla ta zbraň? Byla červená?*“

Během kognitivního interview by měly jednoznačně převažovat otevřené otázky, do kterých policista nevstupuje. Určité množství uzavřených otázek je však nutné a vyslychající by se jim ani během CI neměli zcela vyhýbat. Je však potřeba dávat si pozor, aby uzavřených otázek nebylo příliš. **Mnoho uzavřených otázek vede k méně obsáhlým odpovědím na otevřené otázky.** Méně obsáhlé odpovědi pak vedou k ještě většímu množství uzavřených otázek a vyšetřovatel přichází o cenné informace (Fisher & Geiselman, 2010).

Komplikované otázky a mnohočetné otázky

„*Nedívala jste se, když ten muž, jehož komplic právě vybíral tu pokladnu, odešel z místnosti? A nešla kolem v tu chvíli ta Vaše dcera?*“

Během výslechu by vyšetřovatel neměl používat složité souvětí, dvojitě záporné či mnohočetné dotazy na odlišné věci. Ptáme se vždy postupně a tak, aby nám svědci rozuměli. Pro svědka je situace během výslechu již tak velmi kognitivně náročná, tím spíše, pokud si musí v paměti uchovávat jednotlivé dotazy, na které má odpovídat.

Zavádějící a návodné otázky

Policista by měl vždy přemýšlet, které důkazy svědkovi při výpovědi předloží (a jakým způsobem). Představme si situaci, kdy má vyšetřovatel „vytipovaného“ podezřelého. Muž vyššího věku, vysoký 190 cm, hnědé vlasy. Cílem vyslychajícího bude získat při výslechu svědka takové informace, které potvrdí jeho domněnky. Použije proto otázky, které už ve své formulaci implikují odpověď a které mohou obsahovat informace o důkazech.

Příklad nesprávně formulovaných otázek:

„Byl ten muž **starý**? Jak moc byl **vysoký**? Měl pachatel **hnědé** vlasy?“

Tyto otázky můžeme zvláště v tomto kontextu považovat za **sugestivní, návodné**. Svědkovi jsou na základě nich podsouvány žádané odpovědi. Účelem těchto otázek je pak potvrdit jejich správnost. Svědkové většinou chtějí odpovídat správně. Z otázky, zda má pachatel hnědé vlasy, mohou snadno vyvodit, že podezřelý, kterého policie zajistila, hnědé vlasy má a jde tedy pouze o potvrzení správnosti. Pokud odpoví „*nevím*“, mohou mít pocit, že ztratili kompetenci být dobrými svědky (Milne, 2004).

Příklad správně formulovaných otázek:

„Kolik **let** mohlo muži být? Pokud se podíváte na mou osobu, myslíte si, že byl muž **vyšší či nižší než já**? Vzpomenete se na **barvu** jeho vlasů?“

Za předpokladu, kdy svědek již dříve spontánně vypověděl, že se jedná o pachatele – muže, takto položené otázky (**neutrální otázky**) nenavádí svědka k podání výpovědi, která je pro vyšetřovatele přijatelná, či dokonce žádoucí. Naopak svědkovi umožňuje vyjádřit to, co opravdu viděl. To zvyšuje objektivnost celého vyšetřování, ale také usnadňuje dopadení pravého pachatele (Fisher & Geiselman, 1992).

II. Výpověď kompatibilní se svědkem (*Witness compatible questioning*)

Otázky, které vyšetřovatel pokládá, by měly mít správné načasování a pořadí, je potřeba svědka poslouchat, pochopit směr jeho myšlenek. Autoři CI se drží dvou principů, které je nutné dodržet, aby bylo možné využívat techniku navození kontextu.

❖ Princip detailu

Už dříve jsme si řekli, že je každá událost kódována do obrazových mentálních reprezentací, na vyšetřovateli je zkoumat tyto obrazy a nalézat ty, které v sobě nesou nejvíce detailů. Princip detailu říká, že pokud máme více mentálních reprezentací k jedné

otázce, je potřeba najít tu, která má nejvyšší informační hodnotu. Pokud nás zajímá například obličej pachatele, je nutné projít mentální reprezentace, obrazy, které by jej mohly zobrazovat. Nevybereme tu, kde pachatel stojí sice blízko, ale z boku, naopak vybereme tu, kde mu svědek opravdu na chvíli zpříma pohlédl do obličeje.

❖ *Princip momentu*

Aktivace a udržení konkrétní mentální reprezentace je pro svědka vyčerpávající. Vyslychající by měl pokládat takové dotazy, aby svědek mohl využít právě obraz, který je aktivovaný. Pokud se ptáme svědka na barvu očí pachatele, neměli bychom se hned vzápětí ptát na tvar střelné zbraně. Pro svědka je každá změna mentální reprezentace velmi náročná, svědek se dříve unaví a poskytne tak méně informací (Fisher & Geiselman, 1992).

III. Řízená imaginace (Guided imagery)

Řízená imaginace, nebo také psychická imaginace, navazuje na techniku navození původního kontextu. Rozdíl je pouze v **zaměření se na konkrétní detaily obrazů** nezávisle na okolním ději. Díky principu detailu a momentu získáme mentální reprezentaci, která je plná různých informací, které chceme získat. A řízená imaginace nám s tím pomůže.

Pokud například svědkyně vypoví, že při loupeži v bance viděla na pachatele a vyslychající chce znát přesnější popis, **může postupovat například takto:**

„Zmínila jste pachatele. Chci Vás poprosit, abyste znovu zavřela oči a zkusila si znovu vybavit obraz, kde jste jej viděla. V jaké chvíli to bylo? Jak vypadal, co měl na sobě? Nebyl něčím cítit? Slyšela jste, jak mluví? Počkám, až budete mít obraz v paměti, řekněte mi o každém detailu, který vidíte, cítíte nebo slyšíte.“

Tímto způsobem aktivujeme obrazové mentální reprezentace, které, jak již víme, nesou konkrétnější a detailnější informace. Ve chvíli, kdy má svědek obraz aktivovaný, opět jej požádáme o volnou výpověď všeho, co si vybavuje. Poté pokračujeme otevřenými otázkami a až poté využíváme uzavřené otázky pro specifické informace. Tady více než u předchozích etap záleží na trpělivosti vyšetřovatele. Udržet takto detailní mentální reprezentaci stojí svědka velké množství koncentrace, je potřeba mu dát čas, postupovat pomalu a nespěchat (Milne, 2004).

3.2.5 Fáze V – Rozšířené vyhledávání (Extensive retrieval)

Čím vícekrát se svědek pokusí o rozvzpomenutí, tím více informací o události si obvykle vybaví. Proto bychom měli svědka vyzývat, aby si zkoušel vzpomenout na konkrétní detaily vícekrát, svědci však často vyhledávání vzdávají po prvním pokusu. Pokud svědci při každém pokusu opakují stejnou cestu, jak si informace vybavit, nebývají příliš úspěšní. Vyšetřovatel jim však může nabídnout nové cesty vyhledávání.

Novou strategií může být například **zaměření se na jiný smyslový orgán**. Tedy neptat se pouze na to, co svědek viděl, ale co vnímal ostatními smysly. Další možností je **načrtnutí místa** či **využití fotografií**, pokud to nebylo využito v předcházejících částech. Doporučuje se také ptát se různými způsoby. Tedy nejen: „*Popište mi prosím vzhled toho útočnicka*“, ale také například: „*Připomněl vám ten útočník někoho, koho znáte? Řekl byste, že osoba zněla spíše vzdělaně či nevzdělaně?*“ U doptávání tohoto stylu je však o to těžší udržet nenávodnost otázek (Fisher, 1995). CI přichází ale také s dalšími strategiemi.

I. Změna pořadí z hlediska času (Recall the Events in Different Orders)

Pokud přátelům vyprávíme zážitek z dovolené, snažíme se postupovat od začátku do konce, aby mělo vyprávění strukturu, vnitřní konzistenci a bylo jasně pochopitelné. Ne vždy se nám to však daří, často se stává, že se musíme v příběhu vrátit nebo naopak přeskočit některé pasáže. Během výpovědi svědka tomu není jinak. Do volné výpovědi z dřívějších fází bychom neměli vstupovat pouze proto, že svědek nepostupuje chronologicky, vyslýchaný by měl mít možnost povyprávět o události ve vlastním časovém sledu. Pro další vybavení je však možné povzbudit jej, aby zkusil převyprávět událost také například od konce po začátek (Fisher, 1995).

Můžeme pro to využít například podobnou instrukci:

„Zkusíme něco, co lidem obvykle pomáhá v rozvzpominání. Zkuste mi teď celý příběh převyprávět od konce. Víím, že to zní složitě, ale není to tak těžké. Na co posledního si vzpomínáte? Co tomu předcházelo?“

Autoři CI předpokládají, že tato technika může pomoci ve změně procesu prohledávání paměťových stop a tím vede k rozvzpomenutí na další detaily. Svědci se běžně s prožitou událostí před výsledkem svěřují blízkým, u výpovědi tedy mohou využívat jen konceptuální mentální reprezentace a opakovat, co již řekli ostatním. Tato technika nutí

vypovídajícího mluvit mimo koncept, je tedy větší pravděpodobnost, že využije obrazovou mentální reprezentaci, která obsahuje více relevantních detailů.

II. Změna perspektivy (Change Perspectives)

Další z technik, která se snaží změnit proces vyhledávání a náhled na celou situaci, je změna perspektivy. Pokud se během činu svědek po místě pohybuje, vyšetřovatel jej může požádat o vyprávění z různých perspektiv, které po dobu činu zaujímal. Pokud se činu účastnili i další svědci, může vypovídající přijmout také jejich perspektivu (Geiselman et al., 1984).

Podobně jako předchozí technika, změna perspektivy může svědkům také pomoci změnit proces vyhledávání a celkový náhled na událost. Problémy s touto technikou jsou však zřejmé už jejího popisu. Je nutné svědky upozornit, že ač budou vypovídat z pohledu jiné osoby, stále je nutné referovat pouze o tom, co opravdu viděli, tedy nedomýšlet si informace.

III. Vybavení si specifických informací (Memory „jogs“)

Memory „jogs“ není samostatnou technikou, spíše jde o doprovodný návod, jak získat velice konkrétní detaily. Těmi mohou být například jména osob, směrovací číslo, státní poznávací značka auta či vzhled tetování.

Stále vycházíme z předpokladu, že vybavení si jedné mentální reprezentace může vést k vybavení si zbylých částí, tím pak získáme kompletní obraz události. Pokud například svědek slyšel pachatele, jak se představuje jménem, a zároveň si není schopen vzpomenout, jaké jméno to bylo, může být schopen vzpomenout si třeba jen na jeho část. Bylo jméno krátké nebo dlouhé? Bylo typicky české nebo zahraniční? Nepřipomnělo mu v tu chvíli jméno někoho jiného? Podobně jako u navození kontextu i zde svědka můžeme požádat o zavření očí a vytvoření obrazu toho, jak pachatel vyslovuje své jméno (Milne, 2004).

Tento návod je vhodný především pro situace, kdy si svědek snažil informace aktivně zapamatovat, ale není schopen si je vybavit. V takovém případě se lze navíc zeptat, jakým způsobem se svědek snažil o vštípení si detailu, zda nevyužil některou z mnemotechnických pomůcek. Jen zjištění, jak došlo k zapamatování, může vést k obnově celé informace (Kubík, 2017).

3.2.6 Fáze VI – Otázky důležité pro vyšetřování (Investigatively important questions)

V určitém okamžiku rozhovoru se může ukázat, že se nepodařilo zodpovědět na některé z důležitých otázek pro vyšetřování. Pokud tyto otázky existují, měly by se vynořit až v této fázi. Může jít o otázky, které mohou být určitým způsobem návodné, je proto potřeba mít neustále na paměti, že odpovědi na tyto otázky nebudou stejně věrohodné, jako odpovědi na otevřené otázky. Pokud má například policie podezřelého s výrazným tetováním a svědek jej při výpovědi do této chvíle nezmínil, je možné se právě v této chvíli zeptat. Odpověď, ač důležitá, by měla mít nižší výpovědní hodnotu (Milne, 2004).

3.2.7 Fáze VII – Souhrn (Summary)

Ve chvíli, kdy se výslech uzavírá, je vhodné, pokud **vyšetřovatel zopakuje slovy svědka, co se od něj dozvěděl**. Tato technika umožňuje svědkovi slyšet svou vlastní výpověď z úst někoho jiného, probíhá tak kontrola, zda vyšetřovatel pochopil vše tak, jak to svědek myslel, také to však svědkovi umožňuje ještě jednou se nad celou věcí zamyslet a přijít tak na nové detaily, které zatím nesdělil. Vyšetřovatel se na závěr může zeptat, jestli svědek nechce nějakou informaci doplnit či něco dodat.

3.2.8 Fáze VIII – Uzavření (Closure)

Pro další vyšetřování je důležité, aby ve svědkovi zanechal výslech **pozitivní dojem**. Pokud je **po výslechu svědek emocionálně rozrušený**, je vhodné, pokud s ním vyslyšející ještě pár minut zůstane v místnosti (Fisher & Geiselman, 1992).

V závěru se vyslyšejícím doporučuje využít pár **neutrálních otázek**, které pomohou celou situaci normalizovat. Určitě by mělo dojít také k **poděkování za spolupráci a snahu**. Je dobrou praxí, že **policista svědkovi nabídne kontakt**, pokud by si vzpomněl na další relevantní informace. Je běžné, že svědek po výslechu přemýšlí, jestli řekl vše, co bylo potřeba. Další informace se mohou vybavit při líčení zážitku z výslechu rodině a přátelům.

3.2.9 Fáze IX – Zhodnocení (Evaluation)

Po odchodu svědka je nutné získané informace zasadit do kontextu zbylých důkazů. Srovnat je s dalšími výpověďmi, zjistit, jaké nové poznatky přinesly. Nehodnotíme však jen získané informace. Také samotný vyšetřovatel by se měl pokusit zhodnotit svůj vlastní výkon, podrobit jej analýze. Zjistit, v jaké části získal nejvíce informací, v jaké například naopak svědek nespolupracoval (Milne, 2004).

Tímto celý proces kognitivního interview končí.

3.3 Srovnání s jinými výslechovými metodami

Aby mohlo být kognitivní interview využíváno pro policejní praxi, bylo nutné jej nejprve podrobit srovnání s běžnými výslechovými metodami. Vyšší efektivita CI oproti běžným výslechovým metodám byla zdokumentována již mnohými výzkumy, podrobný přehled můžeme nalézt např. v rozsáhlé meta-analýze Memonové z roku 2010. Abychom pochopili, jak se efektivita CI měří, podíváme se nyní na srovnání s jednotlivými metodami, konkrétně tedy s **vyšetřovací hypnózou, standardním rozhovorem a strukturovaným rozhovorem.**

3.3.1 Vyšetřovací hypnóza

Vyšetřovací hypnóza byla léta využívána za stejným účelem jako CI, tedy za účelem facilitace paměťových schopností svědka. První představy, že by mohla hypnóza pomoci při vyšetřování, přišly koncem 70. let. (Wagstaff & Wheatcroft, 2016). Nejvyužívanější hypnotickou technikou ve forenzní praxi je tzv. **televizní technika**. Svědkům je při ní vysvětleno, že vše, co onu osudnou událost prožili, je zaznamenáno v podvědomí a hypnózou můžeme veškeré informace získat zpět. Poté svědka uvedeme do hypnotického stavu a instruuje, aby si představil celou událost jako dokumentární film na televizní obrazovce. Do tohoto záznamu je však svědek schopen zasahovat, může zastavit pohyb, jít rychle vpřed nebo vzad či se přiblížit, aby viděl podrobnosti, které byly dříve příliš daleko. Podobně je postupováno také se zvukem a dalšími smysly (Orne, Whitehouse, Orne, Dinges, & Nadon, 1989). Problém celé myšlenky *televizní techniky* vychází z teorie, že se naše vzpomínky opravdu ukládají do paměti v nezměněné podobě, což, jak již víme z předchozích kapitol, není pravdou.

Z mnoha výzkumů však vyplývá zvýšená efektivita hypnózy vzhledem k běžnému strukturovanému rozhovoru a efektivita srovnatelná s kognitivním interview (Dasgupta, Juza, White, & Maloney, 1994; Geiselman et al., 1985; Kebbell & Wagstaff, 1998). Počet správně vyvolaných položek je u CI i vyšetřovací hypnózy ve většině výzkumů velmi podobný (např. Whitehouse et al., 2005). Proč se tedy vyšetřovací hypnóza dále nevyužívá?

Laboratorní výzkumy ukázaly, že navýšení správně vyvolaných informací při hypnóze je spojeno se zvýšeným množstvím vyvolaných nesprávných a konfabulovaných informací (např. Kebbell & Wagstaff, 1998; Orne et al., 1989), podobně je tomu však také u kognitivního interview (Geiselman et al., 1985; Whitehouse et al., 2005). Rozdílem je však změněný stav vědomí, ke kterému během hypnózy dochází. Většina lidí může zaznamenat určitý stupeň hypnózy, konkrétní stupeň pak vychází ze schopností konkrétního svědka

(Orne et al., 1989). Změněný stav vědomí při hypnóze je charakterizován především **zvýšenou sugestibilitou**, tedy zvýšenou odezvou člověka na vnější podněty (Hartl & Harlová, 2015), právě zvýšená sugestibilita může být velkou překážkou, nesprávně zvolenými otázkami může docházet ke zkreslení vzpomínek a zvýšení nesprávných či konfabulovaných informací (Dywan & Bowers, 1983; Matoušková, 2013). Aby byl svědek schopen přijímat instrukce v hypnóze, je potřeba odsunout kritické uvažování a důvěřovat osobě hypnotizéra. To v sobě nese zvýšené riziko toho, že hypnotizovaný slova hypnotizéra zcela nekriticky přijme a např. v případě *televizní techniky* opravdu dokáže dokumentární film o vlastní prožité události zastavit a přiblížit natolik, kam schopnosti lidského oka nedosáhnou (Orne et al., 1989). Tímto způsobem vznikají při vyšetřování formou hypnózy konfabulace, které mohou mít klidně charakter správné odpovědi, jsou však podníceny sugestivními pokyny hypnotizéra. Konfabulace si člověk vybavuje také po uzavření hypnózy, integruje je mezi ostatní vzpomínky a se zvýšenou důvěrou je opakovaně předává vyslychajícímu (Kebbell & Wagstaff, 1998). Z tohoto důvodu bylo na vyšetřovací hypnózu již v 80. letech minulého století v soudních síních pohlíženo jako na nepřipustný důkaz (Geiselman & Fisher, 2014).

Kromě těchto problémů přináší vyšetřovací hypnóza také další limity. Školení policistů v provádění vyšetřovací hypnózy vychází na minimálně čtyři dny, běžně se však mluví až o dvou týdnech (Orne et al., 1989). Čas potřebný pro realizaci hypnózy je navíc vyšší než u klasického policejního výslechu či strukturovaného rozhovoru (Fisher & Geiselman, 1992). Tyto limity jsou obdobné jako u kognitivního interview, nedávají tak hypnóze v tomto ohledu žádné výhody.

V posledních letech se však téma vyšetřovací hypnózy vrací, především tedy kvůli komplexní náročnosti CI. Neustále se hledá co nejjednodušší postup, jak umožnit svědkovi lépe vzpomínat. Jednou z možností, nad kterou nyní vědci uvažují, je tzv. **Liverpool Interview Protocol (LIP)**, návodný manuál, který skrze doslovné instrukce vede svědka k zavření očí, krátkému soustředěnému dechovému cvičení, pokynu k navození mentálního kontextu a volné výpovědi všeho, co se svědkovi vybaví (Wagstaff & Wheatcroft, 2016). Zdá se, že minimálně u dětí vede technika k navýšení správných informací bez současného zvýšení chybných informací a konfabulací (Wagstaff, Wheatcroft, Caddick, Kirby, & Lamont, 2011). Nejedná se však o klasickou hypnózu, během které by docházelo ke změněnému stavu vědomí, jde spíše o využití některých instrukcí, které pomáhají svědkovi

uvolnit se a vrátit se do chvíle události. Technika LIP se tak spíše blíží kognitivnímu interview.

3.3.2 Standardní rozhovor

Představa autorů CI byla taková, že by kognitivní interview mohlo nahradit běžné výslechové postupy (Geiselman et al., 1984). Z toho vyplývá potřeba zjistit, zda je CI efektivnější v získávání informací od svědků než **běžný výslechový postup**. Co si pod tímto pojmem představit? Jedná se o osobitý postup, který si formuje každý policista sám na základě svých vlastních zkušeností, policejního výcviku a s pomocí zkušenějších kolegů, kteří jej provádí kariérou (Telep & Lum, 2014). Pro potřeby výzkumu se těm, kteří se chopili rolí vyslychajících, dala instrukce využít vlastní výslechové postupy, které běžně využívají (např. Geiselman et al., 1984; Mello & Fisher, 1996). Případně, pokud šlo o výzkum na studentech, bylo vyslychajícím doporučeno požádat osobu ztvárňující svědka, aby nejdříve řekla, co vše o situaci může povědět, až poté bylo doporučeno přistoupit ke konkrétním otázkám, které zůstávaly čistě na zhodnocení vyslychajícího studenta (Geiselman et al., 1985).

Tento postup srovnávání byl využíván převážně v raných studiích kognitivního interview, jednalo se samozřejmě o nejpřirozenější srovnávací skupinu. Standardní rozhovor však může svým názvem klamat, nejedná se o standardizovanou metodu, kterou se vyslychá. Tyto rozhovory jsou velmi variabilní a osobité, policista si je může přizpůsobit, nedrží se jasné struktury. V praxi to znamená, že je takovýto standardní rozhovor de facto neporovnatelný a nelze zjišťovat a určovat jeho účinnost. To je problematické z více důvodů, jedním z nich je nemožnost určit, zda je konkrétní výslechový postup efektivní. Kvalita výslechů se tak liší u každého jednotlivce – policisty. Druhým problémem je fakt, že standardní rozhovor nelze považovat za přísnou experimentální kontrolu pro výzkum efektivity nových metod (Memon & Higham, 1999). Abychom mohli srovnávat, je potřebné nalézt standardizovanou metodu, která bude mít jasnou strukturu, jasně dané techniky a vyslychající dostane školení v podobné časové dotaci a podobné kvalitě.

Ač tedy provedené **meta-analýzy podporují hypotézu, že CI generuje přesnější informace než standardní rozhovor** (Köhnken et al., 1999; Memon et al., 2010), a naopak nebyl zaznamenán výzkum, kdy by CI vedl k méně přesným odpovědím než standardizovaný rozhovor, nelze s jistotou říct, že za výsledkem stojí samotné CI, jeho mnemotechniky a struktura. Za vším může být pouze skutečnost, že vyslychající pomocí CI

prošli školením ve speciálních technikách, byla jim věnována zvýšená pozornost, zpětná vazba a byla podporována jejich motivace k dobrému výsledku (Memon & Higham, 1999). I přes tyto problémy při srovnávání lze z výsledků meta-analýz dojít k závěru, že nejhorší možný efekt využití CI by znamenal generování stejného množství přesných odpovědí jako standardizovaný rozhovor (Köhnken et al., 1999).

3.3.3 Strukturovaný rozhovor

V případě, že chceme hodnotit konkrétní efektivitu CI a jeho technik, musíme přistoupit ke srovnání kognitivního interview s jinou standardizovanou jednotkou. K tomuto účelu byl vybrán strukturovaný rozhovor, tedy rozhovor, který **napodobuje běžné výlechové postupy**, má však předepsanou strukturu a stojí na podobných principech jako CI. Tedy na **navázání vztahu se svědkem, na poskytnutí volné výpovědi, na využívání aktivního naslouchání, otevřených otázek a vhodného neverbálního chování** (Memon & Higham, 1999). Pomocí strukturovaného hovoru nelze příliš měřit efektivitu rozšířeného kognitivního interview, protože se v mnoha ohledech překrývají, lze se však zaměřit na efektivitu jednotlivých mnemotechnik. V tomto ohledu se tedy jedná o vhodnou srovnávací skupinu (Leins, Fisher, Pludwinski, Rivard, & Robertson, 2014; Milne & Bull, 1999).

Srovnání kognitivního interview se strukturovaným rozhovorem má tu výhodu, že je **potřeba vyškolit oba vyslychající**, tedy s oběma stranami se ve výzkumu pracuje a dává se jim určitý čas a energie, rozdíl je pouze v mnemotechnických pomůckách, které se učí pouze skupina vyslychající pomocí CI (Memon & Stevenage, 1996). Jak ale shrnuje McMahon (2000), mnohým výzkumníkům se nelíbí, že se strukturovaný rozhovor zakládá na podobných prvcích jako CI, zároveň se tím snižuje i ekologická platnost výsledků výzkumů, protože samotný strukturovaný rozhovor u policie nikdo nevyužívá, běžný výlechový postup je silně individuální. Kritika však pozbývá významu, pokud víme, že se prozatím nikomu nepovedlo odlišit kognitivní interview od standardního rozhovoru jinak než na základě využitých mnemotechnických pomůcek, jako je tomu právě u strukturovaného rozhovoru.

V dnešní době se tak jako výzkumná kontrola využívá především strukturovaný rozhovor s přesným vymezením jeho obsahu. **Z provedených meta-analýz můžeme usoudit, že kognitivní interview generuje v porovnání se strukturovaným rozhovorem výrazně vyšší množství správných informací (přibližně 25-50% nárůst), byl však nalezen také mírný nárůst nepřesných informací, v množství konfabulovaných detailů**

nebyl nalezen signifikantní rozdíl (Köhnken et al., 1999; Memon et al., 2010). Je ovšem pravdou, že rozdíl v efektivitě není tak značný, jako při srovnání CI se standardním rozhovorem. To může také ukazovat na efektivitu jednotlivých shodných komponent rozšířeného kognitivního interview a strukturovaného rozhovoru jako je např. navázání vztahu se svědkem či využívání správných otázek (McMahon, 2000).

3.3.4 Limity srovnávacích výzkumů

Pokud bychom chtěli připravit vysoce validní výzkum kognitivního interview, potřebovali bychom jej vést na reálných očitých svědčích trestné činnosti, potřebovali bychom mít přesně zaznamenáno, co vše během trestného činu svědci prožili, cítili, viděli, vnímali. Potřebovali bychom mít jednoduchou kontrolní skupinu, která je shodná s aktuálními výslechovými postupy policie, a vyslychající, kteří by dokázali potlačit své osobnostní rysy. Potřebovali bychom znát psychický stav svědků před, během a po výslechu. Potřebovali bychom toho daleko více.

Běžný srovnávací výzkum kognitivního interview přitom vypadá následovně: výzkumník vybere několik studentů své vlastní třídy, které rozdělí do tří skupin. První skupina probandů zhlédne podnětový materiál, běžně např. video ozbrojené loupeže, druhá skupina je vyškolená v metodě kognitivního interview, třetí skupina je vyškolená v metodě strukturovaného rozhovoru. Následně obě vyškolené skupiny vyslychají jednotlivé studenty pomocí naučených metod. Výzkumníci si zaškrťávají množství správných a nepřesných informací a konfabulací (např. Geiselman et al., 1984, 1985; Mello & Fisher, 1996). Výsledky zhodnotí a výzkum končí.

Už jsme si ukázali, jak náročné může být nalézt vhodnou kontrolní skupinu, podmínky výzkumu kognitivního interview jsou ale omezené z mnoha dalších důvodů.

Jen málokdy lze využít policejní prostředí, ve kterém by se metoda CI měla testovat, pokud chceme zachovat ekologickou platnost výzkumu (ze srovnávacích výzkumů z policejního prostředí např. Rivard, Fisher, Robertson, & Hirn Mueller, 2014). Vzhledem k citlivým údajům je omezen přístup ke spisovému materiálu, ale samozřejmě také ke svědkům trestné činnosti. Lze si představit, že výzkumník dostane možnost provést školení policistů v metodě CI, minimálně v českých podmínkách je však velice náročné následně ověřit, zda policisté jednotlivé techniky CI opravdu využívají, už jen například proto, že výslechy svědků se v České republice oproti výslechům obviněných běžně nenahrávají

(Košek, osobní rozhovor, 19. 11. 2020). Také z tohoto důvodu se ve srovnávacích studiích nejčastěji pracuje se studenty vysokých škol (Memon et al., 2010). Využít studenty nemusí být problém, pokud se snažíme prokázat vyšší účinnost jedné z výslechových metod, z výsledků však nelze s jistotou říct, zda bude metoda využitelná také pro policejní prostředí. Studenti ve výzkumu nemohou nahradit policisty, a to především kvůli rozdílným zkušenostem, které při výslechu hrají důležitou roli (Memon, Bull, & Smith, 1995).

Problémem ve výzkumu CI je také **podnětový materiál**. Jak již bylo řečeno v první kapitole, vzpomínky na traumatickou událost se ukládají do autobiografické paměti (Plháková, 2003). Při využití běžného podnětového materiálu² je proband – svědek pouze pasivním příjemcem, nejedná se o přímou zkušenost s událostí. Během sledování podnětového materiálu proband – svědek nepocítuje stejné emoce, jako kdyby jej reálně prožíval. Mohou navíc působit i další proměnné jako například snaha o zapamatování si podnětového materiálu, která se v reálné situaci neobjevuje (Čírtková, 2013). V tomto ohledu tedy mnohé výzkumy pomáhají sledovat spíše to, jakým způsobem metoda CI umí pomoci probandovi – svědkovi rozvzpomenout si na zapamatované informace.

Kognitivnímu interview, resp. jeho rozšířené verzi, však nejde pouze o maximalizaci přesných odpovědí. Výslechová metoda je díky sociálním prvkům koncipována také tak, aby oproti standardnímu rozhovoru svědkovi **méně ubližovala**, výslech byl **méně zátěžový a traumatizující** (Fisher et al., 1987). I to lze však jen těžko zkoumat na reálných svědcích, proto vycházíme z obecnějších výzkumů na toto téma.

Pokud mluvíme o limitech výzkumu kognitivního interview, je potřeba zmínit také to, že většinu výzkumů na poli CI tvoří poměrně úzká skupina lidí. Je možné, že i větší diverzita výzkumníků by mohla vést k novým a zajímavým závěrům.

3.4 Efektivita jednotlivých technik kognitivního interview

Otázka efektivity jednotlivých technik je velmi důležitá pro další práci s kognitivním interview. Je komplexnější výpověď svědka při užití CI podmíněna použitím konkrétních mnemotechnik? Je možné některou z mnemotechnik vynechat, pokud potřebuji výslech urychlit? Tyto otázky si kladli vědci od úplného počátku.

---

² Pod běžným podnětovým materiálem si můžeme představit např. videozáznam bankovní loupeže, záleží však na konkrétní skupině, kterou zkoumáme. V případě výzkumů využití CI u dětí se běžně jedná o videozáznamy pohádek, tedy o materiál, který dítě nebude poškozovat (např. Larsson & Granhag, 2005).

Výzkumně jsou zkoumány především čtyři základní techniky, tedy *mentální rekonstrukce původního kontextu*, *iniciování volné výpovědi*, *změna pořadí z hlediska času* a *změna perspektivy*. Nejkomplexnější výzkum technik CI provedli Milneová a Bull v roce 2002, z jejich zjištění vyplývá, že u žádné ze čtyř mnemotechnik nebyly nalezeny žádné rozdíly co do počtu správných informací, nesprávných informací či konfabulací. To naznačuje, že se buď každá z instrukcí podílí na efektivitě CI rovnoměrně, či že za efektivitou stojí jejich vzájemná kombinace, kdy se techniky navzájem podporují a doplňují. To částečně potvrdila druhá část experimentu, ze které vyplývá, že kombinace *mentální rekonstrukce původního kontextu* a *iniciování volné výpovědi* vyvolává signifikantně více informací, než kdyby byla použita každá zvlášť.

V mnoha výzkumech se naopak mluví o nižší účinnosti technik *změna pořadí z hlediska času* a *změna perspektivy*, především pokud započteme, jak významně prodlužují délku celého výslechu. Zároveň se také vyzdvihují instrukce *mentální rekonstrukce původního kontextu* a *iniciování volné výpovědi*, které generují větší množství informací a zároveň jsou pochopitelnější jak pro svědka, tak také pro vyslýchajícího (Bensi, Nori, Gambetti, & Giusberti, 2011; Dando, Wilcock, Behnke, & Milne, 2011). Z výzkumu Geiselman a kol. v roce 1984 však vyplynulo, že ač jsou tyto dva pokyny samy o sobě účinné, nejsou tak účinné jako kompletní CI. Ukazuje se, že například *změna pořadí z hlediska času* je velmi efektivní v případech se složitou dějovou linkou. Technika při výslechu často *rozbíjí* vlastní scénář, který si svědek k události vytvořil. Zajímavé je, že během této instrukce často vzejdou najevo nekonzistentní prvky, které svědkovi nezapadaly do kontextu celé prožité události a svědek je v této souvislosti neočekával. Právě tyto informace pak mohou mít významný dopad na další vyšetřování (Bensi et al., 2011)

Nejen mnemotechnické pomůcky však mají vliv na generování většího množství správných odpovědí. CI vyvolává signifikantně více informací oproti kontrolní skupině již po první otázce (Rivard, Fisher, Robertson, & Hirn Mueller, 2014b). Rozdílem mezi CI a kontrolní skupinou je v tomto případě v navázání dobrého kontaktu a v počáteční instrukce předání kompletní výpovědi, přenesení kontroly na svědka a vysvětlení účelu výslechu. Tedy již úvodní fáze CI má prokazatelný vliv na další vývoj výslechu.

Doposud jsme mluvili pouze o výzkumně zkoumané efektivitě. Stejně důležitá je však vnímaná efektivita z pohledu policistů, ta určuje, zda je technika v praxi využívána či nikoliv. Pokud se podíváme na terénní studie, které zkoumaly využití CI u policie, zjistíme,

že nejužívanějšími technikami kognitivního interview jsou *iniciování volné výpovědi a mentální rekonstrukce původního kontextu* (Boon & Noon, 1994; Clifford & George, 1996; Kebbell, Milne, & Wagstaff, 1999; Memon, Holley, Milne, Koehnken, & Bull, 1994). Například *mentální rekonstrukce původního kontextu* byla preferována a využívána devětkrát častěji oproti instrukcím *změna pořadí z hlediska času a změna perspektivy*. Jako efektivní jsou vnímány také techniky *nepřerušování svědků* a *instrukce náčrtu*, policisté také využívají instrukce pro *navázání vztahu a výpověď kompatibilní se svědkem* (např. Kebbell et al., 1999; Rivard et al., 2014). Naopak jako problematické jsou u policistů vnímány techniky *změna pořadí z hlediska času a změna perspektivy* (Dando, Wilcock, & Milne, 2008; Memon et al., 1994). Tyto instrukce jsou vnímány jako náročnější, policisté je buď neuvítají vůbec nebo neúplně. Špatné pokyny však mohou klidně vést i ke zhoršení rozvzpomínání svědka, který může být instrukcemi zmaten (Dando & Bull, 2011, Dando et al., 2011).

Policisté však i přes určitou kritiku vnímají CI jako efektivní nástroj, jak získat od svědka více relevantních informací, zvláště pak v případech, kdy se jedná o náročný případ, kdy se dostávají do kontaktu se svědkem mnohokrát za sebou. Policisté koneckonců velmi dobře identifikují ty instrukce, které jsou pro výslech produktivní, a hodnotí je pozitivněji než neproduktivní techniky. Ve většině případů pak také teoreticky ví, v jakých situacích a otázkách je užít (Hirn Mueller, Schreiber Compo, Molina, Bryon, & Pimentel, 2015; Rivard et al., 2014b).

Pokud na výslech vyslychající má dostatek času, lze doporučit využít kompletní strukturu rozšířeného kognitivního interview. Pokud jej nemá, bylo vytvořeno mnoho rozličných modifikací CI, které respektují potřebu provést výslech v co nejkratším čase. Více si o modifikovaných verzích povíme v kapitole *Kognitivní interview u policie*.

3.5 Možné limity kognitivního interview

Možných limitů CI může být hned několik, v této podkapitole se blíže podíváme na ty, které se v dostupné literatuře objevují nejčastěji.

3.5.1 Sugestivnost metody

Míra sugestivnosti metody je dána tím, nakolik pomocí ní vyslychající dokáže ovlivňovat svědka směrem, kterým sám chce. Vysoká sugestivnost jde proto ruku v ruce s vyšším množstvím nesprávných informací a konfabulací, které si svědek domýšlí, aby vyhověl vyslychajícímu. Je pravdou, že kognitivní interview vykazuje oproti standardním a

strukturovaným rozhovorům drobný³ nárůst nepřesných informací (viz Memon et al., 2010), celkový nárůst správných informací je však neúměrně vyšší. Dá se tedy říci, že svědek při výpovědi vedené kognitivním interview vypoví výrazně více informací, avšak na úkor drobného nárůstu těch chybných. V tomto ohledu tedy není potřeba mít z užití metody obavy.

Pokud se podíváme na postupy mající obecně negativní vliv na sugestivnost metody, pozor bychom si měli dávat především na vystupování v roli autority či důvěryhodné osoby, která disponuje jedinými správnými informacemi (Echterhoff, Hirst, & Hussy, 2005; Scoboria, Wysman, & Otgaar, 2012). Vyvarovat bychom se měli také opakování informací po vyslychaném, zejména těch, u kterých si není zcela jist. Opakování může zajistit, že si svědek informaci uchová spíše jako fakt a bude ji takto dále reprodukovat (Henkel & Mattson, 2011). Před těmito vlivy naopak chrání navázání bezpečného vztahu s vyslychajícím, který převede kontrolu hovoru na svědka, sníží vnímanou autoritu vyslychajícího a tím podpoří svědka v pravdivé výpovědi (Kieckhaefer, Vallano, & Schreiber Compo, 2014).

Z výzkumů vyplývá, že svědci, kteří jsou vyslycháni pomocí metody CI, bývají mnohem odolnější vůči návodným otázkám ze strany vyšetřovatele (Fisher et al., 1986; Milne, Bull, Köehnken, & Memon, 1995).

3.5.2 Časová náročnost

Ze závěrů mnohých studií vyplývá, že bývá kognitivní interview obvykle časově náročnější než strukturovaný či standardní rozhovor. Z důvodu časové náročnosti bylo kognitivní interview zpočátku určeno především pro vyšetřování událostí, u kterých na svědecké výpovědi stál celý případ (Fisher & Geiselman, 1992), pro ostatní policisty se stal tento limit zásadním důvodem, proč CI pro běžné výslechové situace nevyužívat (Kebbell et al., 1999). To se změnilo příchodem modifikovaných verzí CI, které umožnily využít metodu v kratším čase za podobných výsledků (Davis, McMahon, & Greenwood, 2005). Více si pak o proměnách CI pro policejní praxi řekneme v další kapitole.

Ze studie Fishera, Geiselmana a Amadora (1989) víme, že strukturovaný rozhovor vedený v jejich výzkumu trval průměrně devět minut, rozšířené kognitivní interview jedenáct minut. Nemělo by to být žádným překvapením, hlavním cílem CI je přeci především

---

³ Ve většině studií nesignifikantní.

získat více přesných informací oproti běžnému policejnímu výslechu, můžeme však namítnout, že výhody kognitivního interview s ohledem na vyšší množství správných odpovědí jsou dány právě zvýšenou časovou dotací. Výhody kognitivního interview však opravdu nekončí tím, že dáme svědkovi více času. Jsou to samotné techniky, které mají vyšší efektivitu, a tím pomáhají svědkovi více si rozvzpomínat. Pokud vyslychajícím a svědkům dáme shodně třicet minut času, zjistíme, že pomocí metod CI opravdu dosáhneme přesnější a plnější výpovědi (LaPaglia, Wilford, Rivard, Chan, & Fisher, 2014).

3.5.3 Nároky na svědka

Během práce bylo již mnohokrát zmíněno, že se od svědka při využití metody CI očekává určitá motivace a ochota ke spolupráci. V praxi se však běžně setkáváme i s momenty, kdy je potřeba získat informace od svědků, kteří z různých důvodů s vyslychajícím mluvit nechtějí – mohou mít např. špatné zkušenosti s policií, bát se svěřit se s citlivými podrobnostmi nebo třeba vědomě chránit pachatele. V takových případech jsou dvě možnosti, jak kognitivní interview využít. Je možné pokusit se svědka motivovat – navázat s ním vztah, vysvětlit cíle a důvody výslechu a požádat o spolupráci (Miller & Rollnick, 1991). Druhou možností je využití upravené verze kognitivního interview, která byla upravena pro výslech podezřelých či těch, u kterých si nejsme jisti, zda budou motivováni vypovídat pravdivě (Geiselman, 2012).

Kognitivní interview však na svědky klade také další nároky, očekává se, že svědek vyvine určité kognitivní úsilí při práci s mnemotechnikami. I motivovaný svědek tak nemusí být schopen plně pochopit některé z technik, konkrétně např. *změnu perspektivy* či *změnu pořadí v čase*, které jsou považovány za nejnáročnější (Dando et al., 2008). Oběť, která v takto vedeném výslechu *selhává*, může během výslechu pociťovat také vlastní nedostatečnost v roli svědka. Opět se tak vracíme k tomu, že struktura kognitivního interview musí být přizpůsobena konkrétnímu svědkovi. Všímavý a flexibilní vyšetřovatel dokáže překonat tyto překážky, normalizuje pocity svědka, využije navozený vztah k pokračování výslechu a přikročí k jednodušším technikám, které svědek zvládne (Geiselman & Fisher, 2014).

I ve chvíli, kdy jsou svědci méně motivovaní a cítí ohledně výpovědi velkou nejistotu, se však ukazuje vyšší efektivita CI v porovnání se strukturovaným rozhovorem (Paulo et al., 2016b). Zásadním limitem CI může být tedy především svědek, který chce vědomě při výpovědi lhát.

3.5.4 Nároky na vyslychajiciho

Kognitivní interview má oproti standardnímu rozhovoru vyšší nároky jak na svědky, tak také na policisty. Očekává se, že vyslychajici naváže dobrý kontakt, bude trpělivý, dá svědkovi více prostoru a kontrolu nad výsledkem. Měl by také využívat prvky *aktivního naslouchání* a klást správně formulované otázky (Fisher, 1995). Kognitivní interview také učí vyslychajiciho pracovat s emocemi, které se běžně během výsledku projeví (Fisher & Geiselman, 2010). Na emoce během standardního výsledku obvykle nezbývá tolik času, nejsou tím, co vyslychajici hledá, přímo také nesouvisí s faktickými důkazy k případu. Silné emoce svědka, např. pláč či vztek, tak mohou být pro vyslychajiciho velmi náročné, je nasnadě chtít se jim vyhnout, utínat je či výslech předčasně ukončit. Kognitivní interview tyto emoce nepopírá, dává jim naopak své místo a prostor. Důkazem je toho technika *mentální rekonstrukce původního kontextu*, která je pro mnoho svědků, zvláště těch, kteří jsou zároveň oběťmi, velmi emočně náročná. Pokud svědek pláče, očekává se, že vyslychajici nabídne svědkovi krátkou pauzu, prostor pro pláč, přinese např. vodu či kapesníky a ujistí svědka, že jeho emoce jsou v tomto momentu normální a že je spolu s ním ustojí (Risan, Binder, & Milne, 2016).

Kognitivní interview si také nárokuje čas policisty na důkladné školení, které si dále blíže popíšeme.

4. Kognitivní interview u policie

4.1 Specifické otázky využití CI v policejní praxi

Kognitivní interview je postup, který byl primárně vytvořen jako nástroj pro vyšetřování, měl pomoci facilitovat svědkovu paměť a zároveň svědka také lidsky podpořit ve výpovědi. Kognitivní interview byl zprvu zkoumán především v laboratorním prostředí, kde si vedlo výborně (Memon, Meissner, et al., 2010), s příchodem výzkumů z terénu byl však vystaven i mnoha výzvám. V reálném prostředí nelze udržet ideální podmínky výsledku. Někdy k němu dochází s výraznou latencí po kritické události, jindy je potřeba výsledk opakovat pro zjištění doplňujících informací. Není také výjimkou, že jsou policisté postaveni před otázku výsledku intoxikovaného svědka. Všem těmto aspektům se budeme věnovat v této podkapitole.

4.1.1 Prodlevy před prvním výsledkem

Přesnost vzpomínek může být ovlivněna mnoha faktory, mezi ně patří také tzv. **retenční interval** mezi událostí a prvním výsledkem. Výzkum retenčního intervalu přináší poměrně očekávatelné poznatky. Již z prvních výzkumů vyplynulo, že čím delší retenční interval je, tím méně informací svědek dokáže vyšetřovateli předat, více využívá odpověď „nevím“ a svou vlastní výpověď hodnotí jako méně spolehlivou (Odinot & Wolters, 2006). Zajímavé je, že pokud k prvnímu výsledku dochází bezprostředně po události a k druhému o mnoho dní později, není efekt retenčního intervalu tak zřejmý. Dochází pouze k mírnému úbytku předaných informací a k mírnému nárůstu nepřesných informací, ne však v takové míře, jako v případě, kdy bezprostředně po události k žádnému výsledku nedojde. (Odinot, Memon, La Rooy, & Millen, 2013). K zajímavým závěrům došel také výzkum, který zkoumal využití CI při různých retenčních intervalech. Při využití CI došlo oproti standardnímu rozhovoru k nárůstu získaných správných informací ve všech sledovaných intervalech, které se pohybovaly od 3 do 43 dnů (Rivard et al., 2014b). Na základě vyhodnocených dat výzkumníci shrnují, že je pro policii z pohledu množství získaných informací výhodnější provést kompletní ECI i několik dní po události než standardní rozhovor bezprostředně po události. V případě **Self-Administred Interview** (SAI), dotazníkové metody, jejíž cílem je získat základní informace od svědků v případě, že není prostor pro komplexnější výsledek, a které se budeme podrobněji věnovat dále, jsou výsledky jiné. Pokud byl dotazník podán více než 24 hodin od kritické události, byla výrazně ovlivněna přesnost výpovědi v administrovaném dotazníku (Paterson, Eijkemans, & Kemp, 2015). Odnot a kolektiv

(2013) doporučují využít SAI bezprostředně po události, pokud není možné vést kompletní kognitivní interview. Použití SAI může oddálit zapomínání a může existovat větší šance, že informace ze SAI pomohou k vybavení si dalších podrobností při vedení kognitivního interview, který v tom případě může proběhnout s vyšším retenčním intervalem.

I v případě delších retenčních intervalů lze tedy metodu CI doporučit, jako nejlepší možnost se však jeví využít bezprostředně po události dotazníku SAI, abychom podpořili svědkovu paměť, zvýšili tak šanci na výpověď s velkým množstvím relevantních informací, a poté v klidnějším prostředí využili kompletní metodu ECI i s případným delším intervalem od trestného činu.

4.1.2 Opakování výsledku

Otázka vícenásobného doptávání je silně spojena s retenčním intervalem. Z praxe víme, že k výsledku dochází často opakovaně, běžně jak ve fázi prověřování, tak poté ve fázi vyšetřování. Dále může být svědek vyslýchán právním zástupcem či státním zástupcem. Pro tyto orgány i odborníky tedy vyvstala otázka, zda opakované výsledky mohou vést k nárůstu podaných informací či k nárůstu nepřesných informací, konfabulací, a tím i ke snížení přesnosti výpovědi. Je to však také otázka věrohodnosti. Představme si situaci, kdy je svědek vyslýchán dvakrát na policii, výpověď je kvalitně sepsána. O devět měsíců později dochází k soudu, kdy svědek o věci znovu vypovídá, některé z informací dříve uvedených zapomene, naopak jiné, které ještě nezazněly, dodává. Můžeme výpovědi v takového podobě důvěřovat? Je vůbec možné, že si po tolika měsících svědek rozvzpomene na nové informace?

Má se za to, že i po kritické události dochází ke změnám vzpomínek na onu událost, zvláště pokud se vzpomínkami na událost svědek dále manipuluje, tedy znovu se na ně rozvzpomíná a pak je opětovně ukládá. Z výzkumů víme, že opakovaný výsledek může zvýšit vybavování vzpomínek, stejně tak ale dochází také k zapomínání, vyhasínání paměťových stop (Shaw, 1996). Opakovanou znovuaktivací paměti dochází také k procesu učení, což vede například také k problému, kdy si svědek při jednom z výsledků vykonfabuluje vzpomínku a poté ji při každém dalším opakuje. Z výzkumů však vyplývá, že opakované doptávání po jednom, třech či pěti týdnech signifikantně neovlivňuje ani počet správných informací, ani počet „nevím“ ve výpovědi, dokonce ani pocit vlastní jistoty v podávané informace (např. Dunning & Stern, 1992; Odinet & Wolters, 2006). Průměrně pak mezi prvním a třetím výsledkem dochází k nárůstu o přibližně 10-20 % informací (Dunning &

Stern, 1992). Tedy již teď je možné odpovědět si na naše otázky: opravdu je možné, že si svědek po devíti měsících rozvzpomene na nové informace a obecně lze jeho výpovědi i v takovém případě věřit.

Účinností kognitivního interview v kombinaci s opakovaným rozhovorem se výzkumy příliš nezabývají (Memon, Meissner, et al., 2010). Jeden z mála výzkumů, který se účinností CI v tomto případě zabýval, přišel s pozitivními výsledky. Svědci, kteří byli po zaznamenané události vyslýcháni pomocí CI dvakrát s různými časovými rozestupy (dva, sedm a devět dní), přinesli při druhém kognitivním interview v průměru o 21 % informací více, vzpomněli si tedy také na informace, na které při prvním pokusu o vybavení nedošlo. K tomu docházelo i v případě, že jednotlivé výsledky dělil pouhý týden. Zároveň však docházelo i k zapomenutí dříve podaných informací. Zajímavým zjištěním bylo, že výzkum podpořil předpoklad, že opakovaný výslech nepřináší vyšší množství nepřesných informací či konfabulací, přesnost výpovědi zůstává zachována. Lze tedy soudit, že pouze jedno kognitivní interview nestačí k vyvolání všech informací na kritickou situaci a opakování CI je bezpečné a nevede k vyšší míře chyb (Odinot et al., 2013). K podobným výsledkům došel také výzkum, který vznikl o sedm let dříve, ten však využil pouze některé z technik CI. I přesto však všichni probandi, kteří byli testováni dvakrát po sobě za pomoci různých technik CI, došli ve druhém testování ke vzpomínkám, které při prvním testování nesdělili. Tedy i v tomto druhém výzkumu bylo podpořeno využití CI při opakovaném výslechu (Gilbert & Fisher, 2006). Pořád však musíme mít na paměti, že jsou tyto závěry podloženy pouze dvěma dohledatelnými výzkumy.

Nedá se však předpokládat, že by pomocí metody CI vedli výslech jak policisté, tak také později státní zástupci či soudci. Výzkumy naznačují výhody CI i zde. Pokud byl bezprostředně po kritické události využito kognitivní interview místo čistě volné výpovědi, snížilo se při pozdějších výsleších, které již probíhaly standardním rozhovorem, množství zapomenutých informací. Svědci, kteří byli prvotně vyslýcháni pomocí CI, byli také v následných výsleších jistější a nepodléhali v takové míře návodným otázkám. Využití CI při prvním výslechu tedy může podpořit svědkovu paměť a schopnost nepodléhat návodným otázkám i v případě, že je následně vyslýchán již standardně (Memon, Zaragoza, Clifford, & Kidd, 2010).

4.1.3 Zjištění popisu osoby

Běžnou součástí výslechů, kde není znám pachatel, jsou otázky na vzezření pachatele. Kognitivní interview pracuje také s obrazovou složkou paměti, snaží se ji však převést do slov. Problémem kognitivního interview může být v tomto případě právě jeho míra verbalizace, z výzkumů vyplývá, že čím více se zlepší verbální popis, tím se sníží přesnost následné rekognice obličeje. Snížení však přetrvává pouze pokud CI přímo předchází rekognici (Finger & Pezdek, 1999). Má se za to, že ve chvíli, kdy verbalizujeme obraz, který máme v paměti, dochází tím v našich vzpomínkách ke krátkodobému zneprístupnění vizuální podoby. Využití CI se dá tedy doporučit jen tehdy, pokud bezprostředně poté neplánujeme provést také rekognici či identifikaci obličeje.

Pokud bychom chtěli srovnat míru přesnosti popisu, můžeme vycházet pouze z jediného výzkumu, kdy se 67 studentů stalo svědky simulované loupeže a poté bylo vyslýcháno buď pomocí CI či standardního policejního rozhovoru. Cílem výslechu bylo získat co nejpodrobnější popis lupiče. Tyto popisy pak dostalo několik stovek studentů a 71 policistů, kteří pomocí nich měli ve skupině podezřelých na fotografiích určit pachatele. Kognitivní interview vyvolalo přibližně třikrát tolik vodítek než standardní rozhovor. Podobně si vedl také při nalezení pachatele, kdy zvýšilo míru nalezení o téměř 30 % jak u studentů, tak také zkušených policejních vyšetřovatelů (Satin & Fisher, 2019). Metodu kognitivního interview lze tedy v tomto ohledu doporučit.

4.1.4 Výslech intoxikovaného svědka

S intoxikovaným svědkem se setká pravděpodobně každý policista, zvláště pokud se jedná o intoxikaci alkoholem. Ze zahraničních výzkumů vyplývá, že intoxikace svědků alkoholem v době trestného činu je více než častá. Určité množství alkoholu v krvi (nad hodnotou 0,8 ‰) v době trestného činu bylo podle policistů v USA zjištěno přibližně u 41 % svědků (Evans, Schreiber Compo, & Russano, 2009). Angličtí policisté hovoří o tom, že průměrná intoxikace u intoxikovaných svědků se pohybuje mezi 1,1-1,8 ‰ (Crossland, Kneller, & Wilcock, 2018). Česká literatura se příliš o intoxikaci svědků nezmiňuje.

V úvodu je potřeba rozlišit témata intoxikace svědka. V jednom případě se jedná o výslech svědka, který je akutně intoxikován, ve druhém případě je potřeba podívat se i na stav, kdy je svědek aktuálně střízlivý, v době kritické události však nebyl. Bylo by vhodné

rozlišit také látku, kterou jsou svědci intoxikováni, výzkumy se však zaměřují převážně na intoxikaci alkoholem⁴.

V případě akutně intoxikovaného svědka lze podle Kubíka (2017) svědka vyslýchat pouze v neodkladných případech, kdy hrozí např. tzv. vychladnutí horké stopy. Takový výslech by měl mít spíše formu operativního šetření a vytěžování⁵. Především v případě, kdy jsou viditelně sníženy ovládací a rozpoznávací schopnosti, není vhodné na svědka v žádném případě naléhat. Pokud již od svědka potřebujeme odpovědi, pokládáme otázky jednoduché, strukturované, spíše uzavřené. Svědek by v případě otevřených otázek mohl dle Kubíka přílišně odbíhat od tématu vzhledem k neschopnosti soustředit se. Autor se zároveň nezmiňuje o hladině alkoholu.

Pokud se podíváme na zahraniční studie, zjistíme, že většina autorů akutní intoxikaci alkoholem nevnímá jako větší překážku pro výslech svědka, resp. operativní šetření. Dle přehledové studie věnující se výslechu těchto svědků, jsou určité paměťové systémy alkoholem narušeny, především se jedná o schopnost kódovat informace a vybavovat si je (Hildebrand Karlén, 2018). Narušení ale není natolik velké, aby podstatně snižovalo schopnost svědka vypovídat. Výpověď intoxikovaného svědka je obvykle chudší na množství informací, v předaných informacích je však běžně podobně přesná jako u střízlivých, nevyskytuje se v ní tedy větší množství nepřesných informací či konfabulací. Pokud s výpovědi svědka místo okamžité výpovědi týden počkáme, zásadním způsobem se tím snižuje množství podaných informací. Nejvíce informací získáme, pokud svědka vyslechneme jak v akutní intoxikaci ihned po události, tak také podruhé o týden později, dojde tedy ke dvěma výslechům. Při opakovaných výsleších navíc dochází k postupné reminiscenci, tedy rozvzpomínání, o kterém víme z předchozí podkapitoly.

Samotné výzkumy se lišily především v množství alkoholu, při intoxikaci pod 1‰ alkoholu v krvi nebyl nalezen žádný signifikantní účinek alkoholu na kvalitu či množství podaných informací oproti střízlivým probandům (Hagsand et al., 2017). V případě vyšší intoxikace (nad 1,67 ‰), bylo ovlivněno jak množství, tak také kvalita výpovědi. Zajímavé však bylo, že se množství nesprávných informací zvýšilo pouze ve fázi pokládání otázek, ne ve fázi volné výpovědi či při rekognici, která byla taktéž zkoumána, to by tedy odporovalo Kubíkovu výše uvedenému tvrzení, že je lepší klást uzavřené otázky (Altman, Schreiber

---

⁴ Dá se předpokládat, že důvodem je etická stránka výzkumu. Je možné opodstatnit intoxikaci svědků alkoholem, v případě jiných psychoaktivních látek by to pravděpodobně možné nebylo.

⁵ Prvotní šetření často ještě na místě činu, které je podkladem pro další vyšetřování.

Compo, McQuiston, Hagsand, & Cervera, 2018). Upřednostnit fázi volné výpovědi, která je v souladu s technikami CI, před řízeným pokládáním otázek doporučují v tomto případě také další výzkumy (např. Hildebrand Karlén, 2018; Hildebrand Karlén, Green, Larsson, & Gudjonsson, 2020). Vzhledem ke sníženým kognitivním schopnostem nelze v době akutní intoxikace doporučit využívat kompletní ECI.

Pokud se jedná o výslech svědka, který je v tuto chvíli střízlivý, ale v době páchaní trestného činu (dále také TČ) byl intoxikován, lze použití ECI naopak doporučit. Dle výzkumů je možné pomocí ECI zvýšit množství získaných relevantních informací⁶ jak u svědků, kteří byli v době spáchání TČ mírně intoxikováni (0,5 ‰), tak i u těch, u kterých došlo k vysoké intoxikaci (1,4 ‰) (Crossland, Kneller, & Wilcock, 2020). V případě výslechu takového svědka je však potřeba dát si pozor i na další faktory. Z výzkumů je patrné, že svědci, kteří jsou vysoce intoxikováni alkoholem⁷ vnímají násilí jako méně závažné oproti střízlivým a mírně intoxikovaným svědkům (Hildebrand Karlén et al., 2020; Hildebrand Karlén, Roos af Hjelmsäter, Fahlke, Granhag, & Söderpalm Gordh, 2017). Tento efekt se projevuje také při týdenním retenčním intervalu výslechu od kritické události.

S metodologicky zajímavým výzkumem přišel Flowe a kolektiv (2019). Výzkum byl dvojité zaslepen a zjišťoval vliv alkoholu na expozici zavádějícím informacím. Výzkumu se účastnilo 80 žen, části z nich byl podán alkohol. Poté byly ženy vystaveny interaktivnímu scénáři, který probíhal na počítači, v něm se měly seznámit s mužem. Ženy si samy určovaly míru interakce, kterou s mužem ve scénáři měly. Po několika dnech byly vystaveny nepravdivé informaci, která se týkala míry dobrovolné interakce, ženám bylo řečeno, že výzkum ve skutečnosti zkoumal hypotetické scénáře znásilnění. Ženy byly poté postupně vyslýchány pomocí CI či Self-Administred interview, který obsahuje strukturované otázky v duchu CI, na které svědek psaným textem odpovídá (Gabbert, Hope, & Fisher, 2009). Výzkum podpořil dřívější zjištění, množství předaných informací při výslechu bylo u intoxikovaných žen nižší, naopak přesnost informací zůstala ve srovnání se střízlivými stejná. Dopad expozice zavádějícím informacím však nevykazoval žádný zásadní rozdíl mezi intoxikovanými a střízlivými. K signifikantně významným podlehnutím zavádějícím informacím docházelo pouze tam, kde byla delší proluka mezi vystavením scénáři a výslechem.

---

⁶ Oproti výslechu vedeným pomocí strukturovaného rozhovoru.

⁷ V zahraničních výzkumech se nejčastěji operuje s hladinou nad 1,67 ‰.

Závěry uvedených výzkumů jsou v častém rozporu s běžnými doporučeními, které nalezneme v odborných učebnicích (viz výše např. Kubík, 2017). Flowe a kolektiv (2019) mají za to, že může jít o mylný předpoklad, který vychází z obecných informací o intoxikaci alkoholem. Pokud si shrneme výzkumy z posledních let, zjistíme, že ač vysoká míra alkoholu v těle může negativně působit na paměť a další kognitivní funkce, i výslech akutně intoxikovaného svědka může vést ke zjištění relevantních informací a může také zvýšit množství informací získaných při opakování výslechu. Pro zefektivnění výslechu nevyužíváme kompletní ECI, ale pouze techniku volné výpovědi, do které jako obvykle nevstupujeme, pokud se svědek příliš neodklání. Uzavřené otázky pak omezíme na nezbytné minimum. I přes to, že může docházet k odbíhání od tématu, snížíme tím možnost výskytu nepřesných informací či konfabulací.

4.2 Výcvik policistů v metodě kognitivního interview

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, metoda kognitivního interview klade na vyšetřovatele vyšší nároky než běžné výslechové techniky (např. Heidt, Arbutnott, & Price, 2016). Nejde jen o využívání konkrétních mnemotechnických pomůcek, potřebu aktivního naslouchání, větší strukturalizaci výslechu, ale také o navázání bezpečného kontaktu, trpělivost, čas a větší prostor, který svědkovi poskytneme. Mnoho vědců si proto klade důležitou otázku, zda je nárůst správných informací od svědka během výslechů dostatečná motivace k tomu, aby policista tuto náročnější metodu využíval (Memon et al., 1995).

Většina policistů se nerodí s vrozenou schopností provádět výslechy, za dobrým výslechem je spousta let praxe a zkušeností. Policisté také obecně příliš nedůvěřují odborníkům, kteří se vyjadřují k jejich práci, více se spoléhají na zkušenosti starších kolegů, kteří tolik nelpí na přísných metodikách (Telep & Lum, 2014). Podobně je tomu odjakživa, detektivové se vždy učili pozorováním a napodobováním zkušenějších kolegů, v případě nových situací často postupovali metodou pokus-omyl (Fisher, McCauley, & Geiselman, 1994b). Zvyšující se počet stížností na neetické výslechové techniky v minulosti ukázal, že to může být problémem. Země si s ním poradily individuálně. Příkladem dobré praxe nám může být Spojené království, kde v roce 1992 vznikl model výslechu zvaný PEACE (Practice of Policing; College Authorised Professional, 2020). PEACE v sobě zahrnuje různé druhy výslechů, ke každému pak nabízí ověřené metody jako například rozšířený kognitivní interview pro svědky či Conversation Management pro podezřelé. K těmto metodám jsou připraveny také popisy technik, jako jsou např. aktivní naslouchání, využívání pauz a ticha, sledování řeči těla, využívání různých typů otázek, ale také doporučení, jak

např. využít prostor ve výslechové místnosti, kam postavit židle. Tento model PEACE se postupně díky návodnosti, strukturovanosti a funkčnosti rozšířil i do dalších zemí – Austrálie, Nového Zélandu, Severního Irska či Kanady, částečně je využíván například i v zemích jako je HongKong, Vietnam či Indonésie (Schollum, 2017).

Je však model PEACE, který v sobě zahrnuje i výcvik v CI, opravdu tak funkční? Pomohlo by jeho zavedení v České republice v získávání většího množství relevantních informací od svědků? Na tom se neshodnou ani policisté, ani mnohé výzkumy. Sami policisté nevnímají školení jako dostatečné, cítí nedostatek zkušeností, nerozumí, jak po svědčích vyžadovat jednotlivé techniky, tím spíše, pokud se jedná o specifické skupiny svědků (např. Cunial, Casey, Bell, & Kebbell, 2019b; Dando, Wilcock, & Milne, 2008). Nedostatečnost školení pak potvrzují i výzkumy, kdy se jen málokteré školené techniky projeví v reálném výslechu svědka (např. Heidt et al., 2016; Memon, Meissner, et al., 2010). Nejedná se však jen o problém modelu PEACE, jde o školení kognitivního interview jako takového. Pokud bychom uvažovali o proškolení českých policistů v metodě CI, měli bychom se podívat na jednotlivé aspekty výcviku, které mohou stát za jeho sníženou efektivitou.

4.2.1 Časová dotace výcviku

Školit policisty je z důvodů uvedených výše časově náročnější. U studentů, pro které byl kognitivní interview často prvním seznámením s výslechem svědka, bylo možné sledovat zlepšení již po dvou hodinách výcviku (Memon et al., 1995). Naopak policisté, kteří již stihli získat určité zkušenosti a znalosti v terénu, nebyli schopni ani po čtyřech hodinách školení využívat mnohé techniky CI (Dando et al., 2008; Memon et al., 1994).

Molinaro, Fisher, Mosser a Satin (2019) podrobně prozkoumali studijní plány několika policejních akademií v USA, zjistili, že průměrná doba školení nováčků ve výslechu kooperujícího svědka jsou dvě hodiny. Z předchozích výzkumů víme, že dvě hodiny jsou pro výcvik metody CI opravdu málo, zvláště pokud si uvědomíme důležitost svědectví očitých svědků (např. Clarke & Milne, 2001; Memon, Meissner, et al., 2010). Aby policisté v USA mohli být masivně školeni v této metodě, bylo by tedy potřeba navýšit dobu výcviku. Mnozí policisté jdou navíc do výcviku již jako zkušenější, nesou si s sebou mnoho vlastní zvyků z výslechů, které nemusí být ve shodě s technikami CI, a je tedy často potřeba je přeučit, což opět znamená čas navíc (Molinaro et al., 2019).

Jako funkční se jeví čtyřdenní trénink, kdy se každý den policisté výuce věnují tři až čtyři hodiny (Molinaro et al., 2019). Ač se čtyři dny mohou zdát jako dlouhá doba, vychází z výzkumů efektivity. Potvrzuje se, že pokud je školení CI rozděleno do několika dnů, zvyšuje se po tréninku procento využitých technik CI (Heidt et al., 2016).

Neefektivita výcviku není však pouze v jeho délce, například Spojené království aktuálně přistupuje k až 18denním zaškolováním nových policistů v kompletním PEACE, dá se tedy říci, že čas pro školení CI může být minimálně v některých zemích dostatečný (Schollum, 2017).

4.2.2 Design výcviku

Design výcviku CI se od počátku příliš nemění. Školení by mělo probíhat velmi strukturovaně. Nejdříve se policisté dozví přehled, základní informace o metodě CI, principy, na kterých je metoda vystavěna. Poté se dozvídají podrobnosti o jednotlivých technikách, vhodné komunikaci, učí se správně výsledkům strukturovat. Následuje nahrání vlastního výsledku a zpětná vazba od instruktora. Během výcviku jsou předávána i praktická doporučení, jako třeba strategie vedení svědka k zavření očí či k nákresu kritické události. V posledních letech se ukazuje jako dobrá praxe zavádět domácí úkoly, kdy si policisté musí cvičit metodu CI také doma. Využití také najdou videa, na kterých policisté naleznou správné využití techniky, ale také to špatné (např. Fisher, Geiselman, & Amador, 1989; Molinaro et al., 2019). Je obvyklé, že policisté po výcviku dostanou instruktážní karty, na kterých je opakovaně vše vysvětleno (MacDonald, Snook, & Milne, 2017). Různí autoři také velmi zdůrazňují potřebu zpětné vazby, bez které mnohdy nedojde k plné implementaci jednotlivých technik do výsledku (Fisher et al., 1989; Snook et al., 2010). Ukazuje se však, že tento ideální model výcviku není tak běžný, jak by měl být. Mnohdy dochází k redukci jednotlivých částí, chybějící zpětné vazbě, nemožnosti vyzkoušet si techniky naživo (Heidt et al., 2016).

PEACE probíhá v tzv. víceúrovňovém školení. Policisté, kteří teprve nastupují, prochází základním prvoúrovňovým školením, které, jak již víme z předchozích odstavců, trvá až 18 dní. V tomto základním školení se nováček setká s těmi technikami, se kterými je jako začátečník schopen pracovat (Scott, Tudor-Owen, Pedretti, & Bull, 2015). Ukazuje se například, že pro začínající policisty je mnohem jednodušší využívat mnemotechnické pomůcky CI, než hovor strukturovat (Griffiths & Milne, 2006). Druhá úroveň upevňuje a prohlubuje informace, třetí je již určena pro zkušenější policisty, kteří se zabývají

složitějšími a závažnějšími TČ, zaměřuje se například na výsledky zvláště zranitelných obětí. Čtvrtá a pátá úroveň řeší především zvýšení kvality výsledků a věnuje se nejzávažnějším trestným činům (Brunel & Py, 2013).

I tento model má však své nedostatky, tím hlavním je nedostatek odborníků, kteří by dokázali proškolit všechny nováčky. Druhým problémem, stejně důležitým, je neochota policistů učit se výsledkové metody od odborníků, kteří nejsou tzv. z praxe, tedy výsledky sami nevedou. S řešením obou problémů přichází Molinaro a kol. (2019), jejichž výzkum podpořil myšlenku, kdy školení policistů neprovádí odborníci, ale zkušenější policisté či jiné bezpečnostní týmy, ti budou odborníky důsledně vycvičeni jak v metodě CI, tak také v následném předávání.

4.3 Reálné využití kognitivního interview v policejní praxi

Metoda kognitivního interview je při správném využití velmi efektivní, jak ale dosáhnout toho, aby policisté metodu využívali opravdu správně? Již z výzkumu z roku 1994 víme, že školení, které bylo vhodné pro studenty, nevykázalo u policistů žádné významné změny (Memon et al., 1994). Výzkum z roku 1996 tento fakt pouze podpořil, ze všech školených policistů pouze 10 % z nich využilo alespoň jednu z mnemotechnik kognitivního interview (Clifford & George, 1996). Dando, Wilcock a Milneová v roce 2009 pokračovali ve výzkumu a zjistili, že ač se jediný ze zkoumaných policistů nepokusil po školení využít všechny techniky CI, některé složky byly využívány častěji než jiné. Vědci měli pocit, že to může být způsobeno přílišnou náročností výcviku a spojení výcviku výsledku svědků s výsledkem podezřelého. Navrhli tyto dvě části od sebe oddělit. V roce 2015 byl proveden další výzkum mapující využívání metody CI, policisté měli v dotazníku za úkol identifikovat techniky, které jsou považovány za efektivní, vysvětlit jejich užití a ohodnotit je. Z výzkumu vyplynulo, že policisté jsou si dobře vědomi jak jednotlivých technik, tak také jejich efektivity, ví například, že využívání otevřených otázek či pokynu, ať svědek řekne vše, co ví, může pomoci získat více informací, výzkum však nedokázal potvrdit, zda v podobném duchu také jednají (Hirn Mueller et al., 2015). K tomu nás přiblížil až následný výzkum z roku 2017, kdy MacDonaldová a kolektiv zjišťovali, jak policisté v dnešní době využívají techniky kognitivního interview. Z 80 výsledků na videonahrávce bylo kódováno 38 postupů či technik, které byly v souladu s CI. Policisté, kteří prošli výcvikem CI překonali své netréované kolegy, lépe navazovali vztah s vyslychaným, uzavírali výsledky, pokládali více otevřených otázek, které byly v menší míře návodné. Většina z nich využila polovinu

z kódovaných postupů a technik. Nejlépe si vedli v otázce uzavření výsledku a vysvětlení, co se při výsledku bude dít.

Díky těmto výzkumům můžeme vidět určitý posun dobrým směrem, lze soudit, že se kognitivní interview postupně integruje do běžných výsledkových metod a že se pracuje na tom, aby výsledky svědků získaly i při školení policistů své zásadní místo, které si zaslouží. I přes všechnu snahu však zůstává smutným faktem, že i v nejnovějších výzkumech policisté školení v této metodě stále využívají otevřené otázky v pouze šesti procentech případů⁸ (MacDonald et al., 2017).

4.4 Modifikace kognitivního interview pro potřeby policejní práce

Víceúrovňový systém respektuje rozdílnost využití CI u policistů vyšetřujících závažnou trestnou činnost⁹ a policistů v tzv. první linii, kteří se ke svědkům dostávají jako první¹⁰. Například policisté z jednotlivých obvodů řeší sice méně závažnou trestnou činnost, které je však více, musí tedy být vysoce efektivní. Tito policisté jsou obvykle nejméně zkušení a mají jen základní proškolení (Westera & Powell, 2015). Právě pro ně vznikly modifikace CI (Modified CI či Revised CI), které vyřazují pro policisty i svědky nejnáročnější techniky – např. *změnu časového sledu a změnu perspektivy*. Obě dvě metody se ukazují být dobrým kompromisem, například u modifikovaného CI se čas výsledku zkrátil zhruba o čtvrtinu (oproti kompletnímu CI) a získaných informací bylo jen o 13 % méně, tedy pořád významně více, než při běžném strukturovaném rozhovoru (Davis et al., 2005; Paulo, Albuquerque, Vitorino, & Bull, 2017).

Další výzkum (Dando, Wilcock, & Milne, 2009) však zjistil, že pro policisty je časově náročná také technika *navození původního kontextu*, tuto techniku není možné vyřadit, protože se ukazuje jako nejefektivnější (Wheeler & Gabbert, 2017). Proto proběhla mírná změna také zde. Místo koncentrovaného navozování kontextu požádáme svědka, aby na papír načrtnul plánky místa vyšetřované události a zakreslil do něj vše podstatné. Během kreslení jej vyzveme, aby nám celou věc popisoval (Dando, Wilcock, Milne, & Henry, 2009). Tato metoda, **vytvoření náčrtu**, se zdá být časově méně náročná, a především stejně efektivní jako běžné ECI. Metoda také více iniciuje svědka k mluvení a tím se snižuje počet

---

⁸ Vztáhnuto na veškeré otázky během výsledku.

⁹ V ČR např. policisté z Oddělení služby kriminální policie a vyšetřování, tedy kriminalisté – tzv. vyšetřovatelé a operativci.

¹⁰ V ČR např. policisté z Pohotovostní motorizované jednotky, Oddělení hlídkové služby či Místního oddělení.

otázek policistů (Dando, Wilcock, Behnkle, & Milne, 2011; Dando, Wilcock, Milne, et al., 2009).

Policisté jsou také často nuceni vyslýchat v terénu, například v místě události či u svědka doma. Pokud výslech probíhá v místě, kde je rušno, je koncentrace svědka o to složitější. Je potřeba jej požádat, aby při soustředění zavřel oči. I v exteriéru tato metoda vede ke snížení vlivů okolí (Vredevelde & Wagenaar, 2013). Ke snížení chybných informací je navíc vhodné, pokud poté necháme svědka minutu a půl koncentrovaně zhluboka dýchat (Wagstaff et al., 2011).

Na místě činu však může dojít k situaci, kdy není v silách policie vyslechnout najednou všechny svědky¹¹. Jak již víme, po incidentu může velmi rychle dojít k zapomínání důležitých informací, proto byl vytvořen *formulář – Self Administred Interview (SAI)*, který, jak jsme si již řekli, obsahuje strukturované otázky v duchu CI, na které svědek psaným textem odpovídá (Gabbert et al., 2009). Zajímavostí je, že dle některých výzkumů odpovídání na otázky ve *formuláři* zaznamenává větší množství informací než technika *volné výpovědi* či strukturovaný rozhovor (např. Gabbert, Hope, Fisher, & Jamieson, 2012; Gawrylowicz, Memon, & Scoboria, 2014). Především pak v situacích, kdy je výkon v SAI srovnán se standardizovaným výslechem nezkušeným policistou (Hope, Gabbert, & Fisher, 2011). Jedinečnou součástí SAI je také instrukce vytvoření náčrtu, který je lépe popsán výše a který v této podobě významně zvyšuje množství vybavených informací (Matsuo & Miura, 2016). Z dalších výzkumů pak vyplývá, že se dá SAI použít i ve chvílích, kdy je potřeba vyslechnout vystresovaného svědka. I v takové situaci se svědkům pomocí SAI podaří vyvolat více přesných informací oproti volné výpovědi (Krix et al., 2016). Nelze však říci, že by SAI mohl zcela nahradit kompletní ECI, většina výzkumů se shoduje, že je SAI využitelný převážně v kritických situacích, kdy není možné svědka běžně vyslechnout (Gabbert et al., 2012). Hlavní výhodou SAI je především možnost podat dotazník okamžitě po setkání se svědkem, není tedy přítomno obvyklé zdržení mezi TČ a samotným výslechem. Výhoda SAI se pak ztrácí pouhých 24 hodin po události, protože po této době výrazně klesá počet správně vyvolaných informací (Paterson et al., 2015).

Pro zkušené kriminalisty příliš modifikací nevzniká, má se za to, že technika ECI je dostačující. Existují však i výzkumy, jejichž výsledky přináší určitá další doporučení v rámci ECI. Některé například podporují jeho využití u trestných činů, které se dějí opakovaně,

---

¹¹ Využití nachází např. při teroristických útocích či hromadných dopravních nehodách

například u domácího násilí či opakovaného znásilnění. Ukazuje se, že svědci jsou pomocí technik CI lépe schopni oddělit jednotlivé události (Theunissen, Meyer, Memon, & Weinsheimer, 2017). Pomoci by jim při tom mělo například načrtnutí časové osy (Hope, Mullis, & Gabbert, 2013). Ani kriminalisté však obvykle nevyužívají kompletní strukturu ECI, například právě nejproblematictější techniky *změna časového sledu* a *změna perspektivy* jsou i podle vyšetřovatelů příliš náročné a jak jsme si již dříve řekli, často také nejsou nedostatečně školeny (např. Oldershaw, 2012). S tím pracují nové výzkumy, které hledají nové instrukce pro CI, které by pomohly vyřadit dřívější problematické složky a nahradit je jednoduššími. Jedna z nových instrukcí je například tzv. **Open depth instruction**. Tato technika kopíruje fázi volné výpovědi, svědek je požádán, aby ještě jednou sdělil vše, co v kritické situaci viděl a zažil. Instrukce se však soustředí na konkrétní podrobnosti, které dříve nebyly řečeny (Brunel, Py, & Launay, 2013).

Postupujeme například následovně:

„Moc děkuji, poskytl jste mi velké množství informací o tom, co se dělo. Jestli souhlasíte, rád bych využil ještě jednu techniku, která by mohla podpořit vaši paměť. Je běžné, že člověk při prvním popisu celé události neřekne vše, pokud má další možnost situaci znovu popsat, často si vybaví další detaily. Potřeboval bych, abyste znovu popsal, co jste viděl, tentokrát ale nepopisujte dění obecně, ale zaměřte na konkrétní detaily, na které dříve nebyl čas. Každá vzpomínka je moc důležitá, vůbec se nebojte, jestli se budou informace opakovat, i to je součástí výslechu.“

Techniku můžeme prohloubit i rozdělením celé situace na několik *akcí*¹² a postupně je opakovaně pomocí *Open depth instruction* rekonstruovat. Tato technika se ukazuje jako velmi dobrá náhrada *změny časového sledu*, vyslychaní v dosavadních výzkumech dokázali uvést více informací, než při dosavadním ECI či strukturovaném rozhovoru (Launay & Py, 2017). Pozitivní výsledky přináší také technika **Category clustering recall** (např. Paulo, Albuquerque, & Bull, 2016; Paulo et al., 2017; Paulo, Jones, & Mendes, 2020; Thorley, 2018). Ta pracuje na podobném principu, vyslychaný je také požádán o opětovnou fázi volné výpovědi, ale s tím rozdílem, že svědkovi dopředu připravíme kategorie, do kterých informace třídí. Těmito kategoriemi jsou např.: vzhled podezřelého, popis místa události, podrobnosti z konverzace na místě události, zvuky během kritických okamžiků. Stále

---

¹² Akce si můžeme představit jako jednotlivá dějství ve filmu či dramatu, může se jednat např. o akci *příchod na místo události*, akci *poprvé vidím pachatele*, či akci *pachatel mluví s někým po telefonu*.

necháváme svědka volně mluvit, pouze jej ve chvíli, kdy vyčerpá jednu kategorii, požádáme o přechod k další. Vědci mají za to, že tato řízenější volná výpověď je přirozenější vzhledem k běžné organizaci našich vzpomínek, a tím může přispět k rozvzpomenutí na další informace. Obě techniky se navíc zdají daleko jednodušší pro výcvik policistů, je tedy možné, že se časem *Open-depth instruction* či *Category clustering recall* podaří stát se běžnou součástí ECI.

5. Specifické užití kognitivního interview

V předchozích částech jsme se věnovali využití kognitivního interview v různých výslechových situacích. Při výslechu pomocí metody ECI je v první řadě potřeba vnímat svědka jako lidskou bytost, která k výslechu přichází se svými emocemi, vzpomínkami, zkušenostmi, názory a stereotypy. Jsou svědkové, se kterými je spolupráce z pohledu policistů snadná, jsou tady ale také ti, kteří jsou v určitých ohledech specifičtější a kladou tak na vyšetřovatele vyšší nároky. Zvláště pak, pokud je svědek zároveň také obětí trestného činu.

V této kapitole si představíme užití kognitivního interview u konkrétních skupin svědků, například u traumatizovaných obětí, seniorů či dětí, v závěru jednotlivých podkapitol se pak podíváme na konkrétní doporučení, jak v případě specifické skupiny uzpůsobit výslechový postup.

Ještě před tím, než se posuneme k jednotlivým skupinám, si ve zkratce připomeneme, co říkají zákony České republiky¹³. Také lidé ze specifických skupin se stávají oběťmi trestných činů. Zákon č. 45/2013 Sb. v takovém případě poskytuje těmto osobám určité ochrany. Pokud mluvíme o dětech, seniorech, lidech s mentálními či psychickými hendikepami, o obětech TČ proti lidské důstojnosti ad., mluvíme o **zvláště zranitelných obětech**, které mají v rámci zákona **nárok na zvláštní zacházení při výslechu**. Takováto oběť může například požádat o zabránění kontaktu s podezřelým, o výslech osobou stejného pohlaví, o zajištění zmocněnce a bezplatné odborné pomoci. Kromě toho by měla výslech vést vyškolená osoba v prostorách pro tento účel upravených, tedy například ve speciální výslechové místnosti, která umožňuje nahrávání výslechu. Výslech by měl být zvláště citlivý, otázky by měly být kladeny zvláště šetrně a v takové míře, aby již výslech nebylo nutné znovu opakovat. Další text předpokládá, že v každém výslechu budou tyto zásady dodrženy.

5.1 Využití kognitivního interview u traumatizovaných obětí

Jak jsme si již řekli v první kapitole, emočně silná událost může mít výrazně negativní vliv na zapamatování informace. Vzpomínky na traumatickou událost mohou být například méně koherentní (Vrana et al., 2019). Zajímavostí je, že soudnictví ve Spojených státech dlouho věřilo, že násilné trestné činy s sebou nesou přesnější svědectví, protože takovéto napadení

---

¹³ Více viz první kapitola

člověk nemůže zapomenout. Opak je ale pravdou, násilný trestný čin může vést k méně přesným svědectvím a identifikaci, ale například i špatnému určení počtu násilníků (Clifford & Hollin, 1981).

Pokud se podíváme na sexuální násilí, které jednoznačně traumatickou událostí je, velmi málo případů je hlášeno a ještě méně pachatelů je odsouzeno (např. Daly & Bouhours, 2010; Hohl & Stanko, 2015). Nízké počty hlášení těchto zločinů mohou mít více důvodů, může za nimi být například obava z dalšího útoku, stud, ostych či obava z reakce okolí. Oběti se však často obávají i chování policistů, jejich nediskrétnosti a neobjektivnosti, připisování jejich podílu na sexuálním násilí (Kovář et al., 2008). Někteří policisté stále vyslýchají velmi agresivně, oběti uvádí, že pokud je policista neustále přerušuje a klade upřesňující dotazy, mají pocit, že se jim nevěří (McMillan & Thomas, 2009). Vzniká tedy potřeba zapracovat na strategii výslechu – a to hned z několika důvodů. Pokud vedeme výslech *vhodným způsobem*, můžeme zvýšit množství a kvalitu podávaných informací, které svědek uvádí, to pak může pomoci nejen rychleji dopadnout pachatele, ale také zvýšit svědkovu důvěryhodnost u orgánů činných v trestním řízení (Latts & Geiselman, 1991). Mravnostní trestné činy jsou navíc specifické právě tím, že existuje často jen málo fyzických důkazů a ty neumožňují určit míru souhlasu oběti, která je v otázce sexuálního násilí zásadní. Především tak záleží na informacích, které poskytne oběť (Lees, 2002).

Co si můžeme představit pod výslechem *vhodným způsobem*? Oběti trestných činů proti lidské důstojnosti, zvláště pak oběti znásilnění, prochází obvykle několika fázemi vyrovnávání se s činem, který se stal. Zpočátku je oběť v šoku, nerozumí tomu, co se stalo, na šok každý reaguje odlišně, někdo se stáhne a nereaguje, jiný naopak převádí své pocity do pohybu či křiku (Vodáčková, 2012). V druhé fázi často přichází odmítnutí toho, co se stalo, odmítnutí vlastních pocitů, v tuhle chvíli je nejjednodušší za celým činem zavřít dveře, nevyhledat potřebnou lékařskou péči, neobrátit se na policii, neříct o činu ani nejbližším přátelům. Častá je představa, že když se k tomu oběť nebude vracet, vzpomínky zmizí, jako by se čin nikdy nestal. Právě z toho důvodu často dochází k oznámením na policii o týdny, měsíce, ale i roky později. Může být mnohem jednodušší zavřít za situací dveře než jí čelit, projít nepříjemnými lékařskými vyšetřeními, opakovanými necitlivými výslechy, náročným soudním procesem. Obvykle však přichází i třetí fáze. Chvíle, kdy se v oběti vše hroutí, ztrácí pocit bezpečí, přichází úzkost, děsivé noční můry, problémy se spánkem, pocity bezmoci, zoufalství, deprese, sebeobviňování a ztráta sebedůvěry, kdy oběť získá pocit, že dokud se nesvěří a nevyhledá pomoc, vlastní pocity a myšlenky ji zničí.

Vhodný způsob, jakým vést výslech takto traumatizované oběti, lze popsat jako obzvláště citlivý, v bezpečném prostředí a s lidským přístupem, který bude respektovat pocity oběti, vyhne se retraumatizaci a poskytne jí dostatečnou podporu, aby mohla oběť opravdu říci vše, na co si vzpomíná, bez obav, že její výpověď nebude brána vážně (Kovář et al., 2008). V praxi se setkáváme se silnými emocemi, které mohou vést k zveličování, překrucování i bagatelizaci důležitých momentů činu. Je důležité zdůraznit oběti, že nebude za své činy vyšetřovateli souzena, naopak je opravdu potřeba pro dopadení pachatele, aby řekla vše, na co si vzpomene.

Ze zahraničních výzkumů je patrné, že si policisté jsou vědomi citlivosti takových výslechů, vnímají i vlastní nedostatky, které se týkají především schopnosti přijímat od svědka bolestivé informace a adekvátně na ně reagovat přijetím a podporou. Z rozhovorů, které proběhly s vyšetřovateli, kteří po masakru v Utoya (22. 6. 2011) museli komunikovat s přeživšími, víme, že i zkušení vyšetřovatelé vnímají jako opodstatněné nechat svědka projít si emocemi, které k traumatizující události patří. Nezastavovat pláč či hněv, spíše nabídnout prostor, být také pozorný ke svědkovým tělesným reakcím, protože ne všechny emoce se manifestují do zcela zřetelných reakcí jako je pláč. Ujistit svědky, že policisté vnímají jejich pocity, úzkost, strach či hněv, že jsou tyto pocity v pořádku a spolu se svědkem je ustojí. Právě tyto drobnosti tvoří bezpečné prostředí a bezpečný podklad pro další výslech (Risan et al., 2016).

Nabízí však otázka, zda je v tomto případě kognitivní interview bezpečnou metodou výslechu. Součástí CI je také technika navození mentálního kontextu. Vyzývat oběť ke znovuprožití traumatické události jí může velmi ublížit, navíc také již dlouho víme, že se oběti extrémní úzkosti často uzavírají a navození kontextu prakticky nejsou schopny (Girelli, Resick, Marhoefer-Dvorak, & Hutter, 1986). Zajímavou možností při výslechu zvláště traumatizovaných obětí je využití tzv. *Spaced cognitive interview* (dále jen SCI). Tato modifikace vznikla právě z obavy využívání CI u těchto obětí. SCI bylo sestaveno tak, aby působilo proterapeuticky. Jedná se o spojení techniky *Prolonged exposition* (dále jen PE) a rozšířeného kognitivního interview. Cílem PE je vystavit jedince vlastním mentálním reprezentacím, které obsahují vzpomínky na traumatickou událost. Zajistí se tím určitá odpovídající úroveň úzkosti, která je v tomto případě žádaná a potřebná. PE má mnoho společných prvků s ECI. Traumatizovaná osoba zavře oči a snaží se vybavit si každý detail z prožité situace. Celý příběh vypráví v přítomném čase, jako by se to dělo právě teď. To podpoří znovuprožití celé události, včetně úzkosti a strachu. Pokud je úzkost příliš velká,

přístupuje se k relaxačnímu cvičení. Má se za to, že pokud tato expozice probíhá pravidelně, klesá postupně při vyprávění úzkost a vzpomínka se rychleji integruje do zbytku struktury epizodické a autobiografické paměti. V rámci SCI je nutné osobu dopředu informovat o tom, že bude přítomna úzkost, navíc oproti ECI vyšetřovatel traumatizovaného svědka požádá o větší využívání paralingvistických projevů a gest, nabídne svědkovi také papír, aby mohl zaznamenat vše, co potřebuje. Je však nutné postup SCI opakovat vícekrát, právě opakování zvyšuje podíl správných odpovědí (Shepherd, Mortimer, Turner, & Watson, 1999). To samo o sobě jde však proti zákonu č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, kdy se v § 20 dozvíme, že by se výslech zvláště zranitelných obětí měl provádět tak, aby již nemusel být nikdy v budoucnu opakován.

Tato metoda může být poměrně kontroverzní i z jiných důvodů. Neustálé reaktivování vzpomínek může mít psychoterapeutické účinky, při neopatrném zacházení však může způsobit ještě větší traumatizaci (Charlier, Duverger, & Abdallah, 2018). Je tedy otázkou, zda by s touto metodou neměli pracovat pouze zvláště vyškolení policisté či policejní psychologové. Následky pro traumatizované oběti doposud nebyly zkoumány.

Zajímavou možností, která může být považována za mnohem bezpečnější, je využití *Self Administred Interview*, tedy psané formy výslechu. Informace, které oběť sděluje, jsou velice intimní, psaná forma může obětem usnadnit otevřít se a vylíčit vše tak, jak se stalo. Je potřeba říci, že tento formulář zatím není modifikován do podoby, ve které by byl pro tyto potřeby využitelný (Heydon & Powell, 2018). V případě svědka, který o svém zážitku není schopen mluvit, ale může jít o jednu z možností, kterou vyzkoušet.

Závěrem lze říci, že kognitivní interview ve spojitosti s traumatizovanými oběťmi není příliš zkoumáno. Panují obavy především z použití techniky navozování mentálního kontextu, bezpečně se však dají využít sociální aspekty CI, tedy navozování důvěry, ujišťování, že má vyšetřovatel zájem o veškeré informace, kotvení svědka ve výslechové situaci, využití empatie a citlivého přístupu.

Je na místě připomenout, že i jednání policie ovlivňuje následné šance oběti vrátit se do běžného života. V případech, kdy je traumatizovaná oběť spokojena s jednáním policie, výrazně se snižuje možnost, že se u oběti projeví příznaky PTSD (Kunst, Rutten, & Knijf, 2013). Je také na policistech poskytnout traumatizované oběti kontakty na místa, kde oběť nalezne další pomoc a podporu. Ať už se jedná o kontakt na policejní interventy, Bílý kruh

bezpečí, který organizuje pomoc obětem TČ, či krizová centra, která ve větších městech fungují.

5.2 Využití kognitivního interview u dětí

Využití kognitivního interview u dětí má svá specifika, je to dáno především faktory, které s sebou výpověď dětského svědka nese. Jedná se o:

- ❖ Ukotvení v **Zákoně o trestním řízení soudním č. 141/1961 Sb.** v § 102, který definuje výslech dětského svědka, nařizuje vést výslech zvláště citlivě, určit osobu, která bude dbát na zájmy dítěte (např. pracovník Orgánu sociálně právní ochrany dětí), a snažit se výslech s dítětem vést pouze jednou, přičemž je umožněno využít nahrávání obrazového či zvukového záznamu.
- ❖ Ukotvení v **Zákoně o obětech trestných činů, kdy se dle zákona č. 45/2013 Sb.** dítě, které je zároveň obětí, řadí mezi zvlášť zranitelné oběti, má tedy ze zákona např. právo na citlivý výslech, který bude zohledňovat konkrétní okolnosti, pro které je zvlášť zranitelnou.
- ❖ **Specifické psychické procesy**, které závisí především na věku a vyspělosti dítěte.

S ohledem na psychologii dětského svědka je nutné zmínit zásadní rozdíly v kognitivních, komunikačních a dalších specifických oblastech dětí a dospělých, vše však záleží na konkrétním věku a vyspělosti dítěte. U dětí v předškolním věku můžeme například zachytit významné kolísání pozornosti, jiné je však i dětské pojetí světa kolem nás (Saywitz, 2002). Dětský svědek nemá zkušenosti dospělého, to může ovlivnit způsob, jakým informace o události předává. Může se například věnovat detailům, které se zdají nepodstatné a naopak. Důležitým faktorem ve výslechu dětského svědka je také zvýšená sugestibilita dětí a možná touha vyhovět autoritě, v tomto případě vyšetřovateli. Otázce dětského svědectví je v literatuře věnováno mnoho prostoru, u nás se výslechu dětského svědka pomocí metody kognitivního interview věnuje Kostelníková ve své diplomové práci (2015).

Dětský svědek dokáže být vzhledem ke svým specifickým náročný. Vliv kognitivního interview na výslech dětského svědka je poměrně probádaný (Memon, Meissner, et al., 2010). Studie, které byly dosud zveřejněny, veskrze podporují využití CI jako výslechové metody u dětských svědků. V porovnání s např. strukturovaným interview se CI jeví jako přesnější (např. Larsson & Granhag, 2005; Milne & Bull, 2002; Verkampt & Ginet, 2010), děti tedy při výslechu touto metodou předkládají více správných detailů, zároveň však

obvykle bez významného nárůstu nesprávných informací či konfabulací. Tyto závěry však máme pouze z experimentů, které probíhaly v umělých podmínkách s předem připraveným stimulačním materiálem (Memon, Meissner, et al., 2010).

Ač je přesnost a míra detailů u výslechu pomocí CI vyšší napříč věkovými kategoriemi dětí, věk je jednou z proměnných, u které lze v rámci věkového rozpětí skupiny vidět rozdíly (Milne & Bull, 2002). Starší děti podávají ucelenější výpověď bohatší na detaily, jsou také méně odolné vůči návodným otázkám (Verkampt & Ginet, 2010). Naopak nezralost dítěte může ovlivnit chápání některých technik jako například instrukce pro *změnu perspektivy* či *časového sledu*. Vždy je proto potřeba dbát na konkrétní věk a zralost dítěte a přizpůsobit výslech jeho mentálním schopnostem (Verkampt & Ginet, 2010). Obecně se však má za to, že při výslechu dětí by právě tyto dvě techniky neměly být příliš využívány (Memon, Meissner, et al., 2010).

Využití metody CI u dětských svědků je zcela na místě, dítě však není pouze malý dospělý, musíme počítat s tím, že se dítě cítí v nové situaci a v přítomnosti dospělých daleko hůře než běžný dospělý svědek. Je potřeba více dbát na sociální interakci, přivítání se s dítětem, navázání kontaktu, využití speciální výslechové místnosti, ve které se dítě může cítit jistěji a bezpečněji (Čírtková, 2013). Je možné vytvořit přátelskou atmosféru i tím, že se dítěte nejdříve zeptáme na otázky, na které zná odpověď – kam chodí do školy, jaké předměty jej baví. I taková maličkost může v dítěti vyvolat pocit kompetence a podpořit jej v další výpovědi. Podstatnější než u dospělých je také potřeba dítě ujistit, že je v pořádku říci „nevím“. Tato instrukce je stěžejní pro minimalizaci konfabulací a nesprávných odpovědí, z výzkumu navíc plyne, že ani obava z nadměrného využití této odpovědi dětmi nestojí na vědeckých základech (Verkampt, Ginet, & Colomb, 2014).

5.3 Využití kognitivního interview u seniorů

Do budoucna se jak v České republice, tak také ve zbytku světa očekává významný nárůst podílu seniorů mezi občany. Institut pro kriminologii a sociální prevenci se v aktuálním výzkumu věnuje kromě jiného také zjišťování míry zasaženosti této skupiny obyvatel. Zkoumání vysvětluje potřebou lepšího zaměření prevence, výsledky studie však mohou být zajímavé také pro policisty pracující s touto skupinou obyvatel (Martinková & Biedemanová, 2019)

V policejních statistikách již nějakou dobu senioři nefigurují jako samostatná kategorie, z dřívějších dat však můžeme vyčíst, že se průměrně 5 400 seniorů ročně stane

obětí trestného činu. Jedná se především o krádeže, ale také loupežná přepadení či násilné trestné činy. Ze starších dat také víme, že mezi oběťmi vraždy, ať už dokonané či ve fázi pokusu, figuruje jako oběť téměř 14 % seniorů, k podobnému číslu dojdeme také u loupežných přepadení (Martinková, 2010). Tato čísla rozhodně nejsou zanedbatelná. Čírtková (2013) navíc v této souvislosti mluví o vysoké míře latentní kriminality¹⁴, je pravděpodobné, že je na seniorech pácháno daleko více násilí.

Kognitivní interview je metoda určená především pro svědky, kteří se činu sami účastnili a lze tedy využít jejich vlastní vzpomínky na TČ. Pokud budeme vycházet z rozsáhlého výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, zjistíme, že z reprezentativního vzorku 3 000 seniorů 2,2 % seniorů vpustilo do bytu osobu, která je následně okradla, 2,6 % seniorů se stalo obětí fyzického napadení, 5,5 % seniorů se setkala s vyhrožováním fyzickým násilím a 1,4 % seniorů se stalo obětí loupežného přepadení. Výzkum také dokládá velmi vysokou míru (až 91 %) seniorů, kteří neoznámili násilný trestný čin na vlastní osobě. Jednalo se zvláště o TČ spáchaný blízkou osobou (Martinková & Biedemanová, 2019).

Pokud senior čin oznámí, získání relevantních informací předchází další překážky související s věkem. Podobně jako se při stárnutí postupně zhoršuje funkce smyslových orgánů a dochází ke snížení svalové síly, dochází také k úbytku nervových buněk v mozku a tím i ke zhoršení kognitivních funkcí. Mluvíme konkrétně o paměti, pozornosti, exekutivních funkcích, řeči či sociální kognici. Dle Ribotova zákona pak víme, že u seniorů bývá dlouho zachována staropaměť¹⁵, naopak novopaměť¹⁶ bývá stárnutí méně odolná (Kopeček, 2016). Zkoumaný je také vliv vzdělání na paměť, z výzkumů vyplývá, že úroveň předchozího vzdělání má vliv především na staropaměť, u novopaměti má výraznější vliv samotný věk. Problémem je proto schopnost zapamatovat si nové informace, informace specifické, informace vyžadující větší míru vnímání a pozornosti (Aizpurua, Garcia-Bajos, & Migueles, 2009). Senioři mají v porovnání s mladými dospělými zároveň větší problémy s uchováváním vizuálních podnětů (Mueller-Johnson & Ceci, 2004). Je potřeba mít na paměti i to, že i přes postupné zhoršování kognitivních funkcí senioři sami sebe vnímají jako spolehlivé svědky, přináší s velkou sebejistotou množství informací, přesnost jejich

---

¹⁴ Skrytá kriminalita, u které nevyjde najevo, že se udála. Latentní kriminalita může výrazně zkreslovat statistiky. Obecně se o ní mluví především ve spojitosti s mravnostní trestní činností.

¹⁵ Staropaměť souvisí se znalostmi, událostmi, zkušenostmi, které člověk získal v mládí a dospělosti.

¹⁶ Novopaměť složí pro nově získané informace.

výpovědi je však v porovnání s mladými dospělými nižší (Martschuk, Sporer, & Sauerland, 2019; Wixted & Wells, 2017). Vyšetřovatel by tedy neměl předpokládat, že míra jistoty, se kterou svědek senior informaci předává, je také mírou přesnosti informace. Výzkumy naopak ukazují, že tomu může být naopak. Výzkum Dodsona, Powersové a Lytellové (2015) spíše ukazuje na možnost, že v porovnání s mladšími dospělými senioři vykazují větší míru jistoty při sdělování nesprávných informací, naopak při sdělování těch správných je míra jejich jistoty signifikantně nižší. Senioři jsou podobně jako děti obecně náchylnější k sugestibilitě (Loftus, Levidow, & Duensing, 1992).

Pokud se podíváme na výzkumy, které se zabývají výkonem seniorů při výpovědích, zjistíme, že senioři dosahují slabších výsledků při vybavování si informací o událostech, záleží však také na metodě výslechu, kterou vyšetřovatel použije (A. M. Wright & Holliday, 2005). Pokud tedy chceme maximalizovat množství a přesnost informací, je potřeba nalézt takový postup, který to bude umožňovat. Jedním z nich může být kognitivní interview.

Díky výzkumů víme, že CI významně zvyšuje množství správných odpovědí napříč věkovými skupinami, aniž by došlo k výraznému nárůstu nepřesných či vymyšlených informací (Prescott, Milne, & Clarke, 2011). Jednotlivé studie, které zjišťovaly účinnost ECI u seniorů, však přichází s rozdílnými zkušenostmi. Mello a Fisher (1996) zaznamenali u lidí mezi 65 a 80 lety větší přínos ECI než u mladší generace. Hollidayová a kolektiv (2012) zjistili větší sklon k nepřesným informacím než u mladší generace. McMahon (2000) nenalezl mezi mladší a starší generací příliš rozdílů, naopak Prescott, Milneová a Clarke (2011) si všimli, že mladší generace dokáže reprodukovat mnohem více správných odpovědí, než senioři nad 75 let. Nejnovější výzkum Dukaly, Sporera a Polczykého (2019) pak potvrdil větší efektu CI oproti SI. Se zajímavým výzkumem přispěli také Dornburg a McDaniel (2006), kteří zjistili, že i přes to, že mezi událostí, o které měli senioři referovat, a samotnou výpovědí uběhly tři týdny, senioři vykázali při využití ECI více správných informací než při užití strukturovaného interview. A to jak v případě, že se jednalo o sledování podnětového materiálu s loupeží, tak také v případě sledování kontextově chudšího materiálu.

Pokud budeme zjišťovat, jak jsou na tom s účinností jednotlivé fáze a techniky CI, zjistíme, že si senioři nejvíce informací vybavují ve fázi iniciace volné výpovědi. Naopak ve fázi doptávání dochází k vybavení méně správných informací a také stoupá množství detailů, které jsou nesprávné (Dukala et al., 2019; Holliday et al., 2012). Technika převedení

kontroly na svědka může seniorovi umožnit vypovídat ve vlastním tempu a zvýšit míru bezpečí u výslechu, naopak technika mentální rekonstrukce kontextu může dle některých vyšetřovatelů zvýšit úzkost a vyvolat opakovaný strach (A. M. Wright & Holliday, 2005). Jak již víme z předchozí části práce, úzkost může být součástí mentální rekonstrukce kontextu, proto je potřeba na to svědka připravit (Fisher & Geiselman, 1992). Rekonstrukce mentálního kontextu v některých výzkumech zaznamenala také vyšší míru konfabulací a nesprávných informací, podobně jako u dalších specifických skupin přišel pokus pomoci seniorům pomocí náčrtu scény události. Seniori, kteří měli možnost načrtnout si scénu události, vykazali mnohem více relevantních informací, naopak míra nesprávných detailů a konfabulací se snížila (Dando, 2013).

Součástí ECI je také určitá sociální složka, která je u seniorů zásadní. Vyšetřovatelé uvádí, že zvláště v práci se seniory vnímají problém pracovat s emocemi jako je úzkost, strach či pláč. Právě úvodní fáze, kde vyšetřovatel se seniorem naváže určitý vztah, může pomoci nejen seniorovi překonat svou úzkost z výpovědi, ale také pomoci vyšetřovateli, který tím ubezpečí sebe i svědka, že tyto pocity jsou běžnou součástí výslechu a tím zvýší šanci, že se svědek bude cítit natolik jistý a v bezpečí, že těmto emocím ani nedojde (Dukala et al., 2019). Z výzkumů Henkelové (2013) navíc vyplývá, že negativní zpětná vazba vyšetřovatele směrem k seniorovi může mít neblahý vliv na výpověď. Senior, který cítí, že jeho výpověď není přijímána, má tendenci výpověď měnit. Především v případě opakovaného doptávání se na stejnou událost dochází ke změnám výpovědi směrem k tomu, co si senior myslí, že chce vyšetřovatel slyšet.

Pokud bychom si měli shrnout doporučení vyplývající z výzkumů, u seniorů by se neměla podcenit fáze navázání vztahu, ve které seniora provedeme tím, co bude následovat, ubezpečíme, že je v pořádku využívat odpověď „nevím“, nabídneme prostor pro emoce. Seniora vedeme především k tomu, aby co nejvíce informací sdělil ve fázi volné výpovědi, která s sebou nese nejnižší míru nesprávných informací a konfabulací. Při doptávání dbáme na otevřené otázky, v případě, že nám odpověď nesdělí, nedoptáváme se opakovaně. Při rekonstrukci mentálního kontextu můžeme seniorovi nabídnout, aby si načrtl místo události, načrt však můžeme udělat i my. Je otázkou, zda by vzhledem k horší vybavnosti vizuálních informací nebylo vhodné využít i fotografie z místa činu, pokud to vyšetřování dovolí. Při práci se seniory je základem nepůsobit nátlakově, dát seniorovi potřebný čas a prostor, opakovaně se nedoptávat a nespoléhat na míru jeho sebejistoty v případě konkrétních informací, které podává. Z výzkumů, které jsou uvedeny výše, vyplývá, že svědek senior

může být stejně dobrým svědkem jako mladší dospělý, je však potřeba využít správné metody výslechu.

5.4 Využití kognitivního interview u podezřelých

Kognitivní interview byl vytvořen primárně pro výslech svědků, kteří jsou motivováni k výpovědi, v roce 2012 však přišli autoři CI s modifikací interview pro potřeby výslechu podezřelých – *Cognitive interview for Suspects* (dále jen CIS). Předpokládá se, že by tato modifikace měla usnadnit detekci lži (Geiselman, 2012). S dobrými výsledky se využívá především v případě, kdy je pachatel nejdříve vnímán pouze jako svědek, podstupuje tedy běžný CI, v jeho průběhu však buď udává informace, které může vědět jen pachatel nebo informace, které jsou ve vzájemném rozporu. CIS se dá využít opravdu jen v případech, kdy je pachatel ochoten aktivně podávat výpověď. Zkoumá se například jeho využití u lidí, u kterých ještě není jisté, zda se budou snažit u výslechu lhát (Geiselman & Fisher, 2014).

Pro CIS platí stejné principy jako pro výslech svědků, některé využívané techniky však v tomto případě pracují jinak. Jedná se o techniky změny časového sledu a tvoření náčrtu. Má se za to, že tyto části CI jsou pro lidi velmi nepředvídatelné, tím poskytují příležitost sledovat změny chování a výpovědi u vyslychané osoby (Vrij et al., 2009).

Pro využití CI u podezřelých je řada výzkumů. Podle některých výzkumů kognitivní interview například zvyšuje rozdíl mezi pravdomluvnými a lháři. Pro ty, kteří nevyprávějí pravdivě, je CI velmi nepředvídatelný a kognitivně náročný (Sooniste, Granhag, Strömwall, & Vrij, 2015). Je také výzkumně podpořen předpoklad, že lhaní při výslechu pomocí CI silně zvyšuje kognitivní zátěž, která vede k výraznějšímu neverbálnímu chování, především zvýšenému mrkání a sníženému využívání gest a očního kontaktu (Frosina et al., 2018). Pokud navíc vyšetřovatel neustále podporuje vyslychaného k další výpovědi a klade mu neočekávané otázky, výpověď nepravdomluvného člověka ztrácí svou konzistenci a chybí v ní detaily (Vrij, Fisher, Blank, Leal, & Mann, 2016).

První výzkum, který se využití CIS u podezřelých věnoval, přinesl povzbudivé výsledky. CIS oproti strukturovanému rozhovoru zvyšoval přesnost, s jakou vyslychající dokázali určit osoby, které lhaly. Nejednalo se však o srovnání s jinými výslechovými technikami, které byly vytvořeny pro výslech podezřelých (Geiselman, 2012). Pro lepší představu, jak lze výslech pomocí CIS provést, můžeme uvést jeho stručnou strukturu.

5.4.1 Struktura kognitivního interview pro podezřelé

V této struktuře budeme vycházet z publikace Geiselman, který v roce 2012 vytvořil stručný manuál, jak CIS provádět.

I. Navození kontaktu a instrukce

Podobně jako v běžném ECI se vyšetřovatel nejdříve pokusí navázat s vyslychaným vztah. Doporučuje se névést hovor z pozice dominance, z výzkumů vyplývá, že pachatelé, kteří mají pocit, že jsou respektováni, své činy méně popírají. Uvádějí, že vytvoření vztahu s vyslychajícím byl jedním z důvodů, proč došlo k přiznání (Holmberg & Christianson, 2002). Policista by měl v tuto chvíli mapovat obecné chování osoby, aby později rozeznal změny v chování.

II. Vlastní vyprávění

Kognitivní interview pro podezřelé také po vyslychaných vyžaduje volnou výpověď, do které by policista neměl zasahovat. Tato část poskytuje větší příležitost pro vznik různých protichůdných informací, na které může policista později reagovat. Geiselman a Fisher (2014) doporučují využívat také otázky, které mají jediný cíl: prodloužit vyprávění. Jedná se například o povzbuzení jako „*Opravdu? Řekněte mi o tom prosím více.*“ Z výzkumů také vyplývá, že upřímné výpovědi bývají při vlastním vyprávění delší, bohaté na detaily, naopak výpovědi lhářů jsou o detaily častěji ochuzené a informace se opakují (Colwell, Hiscock-Anisman, Memon, Taylor, & Prewett, 2007).

III. Vytvoření náčrtu

Po fázi vlastního vyprávění je potřeba vyslychaného požádat o skicu, ilustraci příběhu, nákres místa a děje. Ukazuje se, že tato technika je pro podezřelé velmi nepředvídatelná, může zvýšit jejich kognitivní zátěž a tím i povzbudit podezřelého k dalším nesrovnalostem (Vrij et al., 2009). Vyslychaného povzbudíme ke kreslení s tím, že to může pomoci s dalším rozvzpomínáním. Vyslychaní, kteří neříkají pravdu, mají s kresbou častější problémy, málokdy si vybaví další informace, většinou pouze opakují, co již bylo řečeno.

IV. Dotazování

Vyslychaného se v tuto chvíli otevřenými otázkami můžeme doptat na vše, čím si ještě více přiblížíme dění na místě. V tuto chvíli ještě podezřelého nekonfrontujeme

s nesrovnalostmi. U upřímných svědků častěji vnímáme rozvinutí příběhu, u neupřímných se častěji pouze opakuje již řečené (Colwell et al., 2007).

V. Změna časové perspektivy

Tato část CIS pracuje na stejném principu jako při běžném CI. Vedeme vyslýchaného k převyprávění příběhu v různém časovém pořadí. Také tato technika je pro lháře obvykle kognitivně náročnější a ve srovnání s lidmi, kteří mluví pravdu, mají s vyprávěním větší potíže, příběh nedrží konzistenci (Vrij et al., 2009). I upřímný svědek však může být z různých důvodů nekonzistentní.

VI. Výzva k objasnění nesrovnalostí

Ve chvíli, kdy máme za sebou volné vyprávění, změnu časové perspektivy i vytvoření náčrtu, přecházíme ke konfrontaci s nesrovnalostmi ve výpovědi, ale také s usvědčujícími důkazy, pokud nějaké máme. Je důležité vydržet až do této chvíle a dříve vyslýchaného nekonfrontovat (Geiselman & Fisher, 2014). Dále vyslycháme v souladu s metodou CI, tedy dáváme vyslýchanému prostor k objasnění, využíváme navozený vztah, ptáme se na objasnění, protože to sami neumíme pochopit. Je lepší postupovat postupně, nezahltit vyslýchaného množství důkazů, díky tomu se zvyšuje šance, že se vyslýchaný dopustí dalších nekonzistentností v příběhu, na které budeme moci dále reagovat (Dando & Bull, 2011).

VII. Posouzení

Podobně jako v CI shrnujeme celý rozhovor, nabízíme vyslýchanému možnosti opravit případné nesrovnalosti, připomenout fakta. Geiselman a Fisher (2014) navrhují při shrnutí záměrně změnit prvek výpovědi vyslýchaného, který zároveň není pro vyšetřování příliš důležitý. Očekává se, že osoby, které uvedly pravdivý příběh, budou spíše změněný prvek opravovat, naopak neupřímní lidé budou chtít mít výsledek co nejdříve za sebou, proto k opravě vyšetřovatele nebudou přistupovat.

VIII. Uzavření

Pokud se osoba jeví jako pravdomluvná, policista může výsledek uzavřít, poděkovat za spolupráci, nabídnout další kontakt, pokud by si vyslýchaný vzpomněl na další informace. Pokud se naopak policistovi zdá, že vyslýchaný nehovořil pravdu, využije navázaného vztahu. To může udělat například tímto způsobem: „*Chtěl bych říci, že jsem zklamáný,*

předpokládal jsem, že se navzájem respektujeme a nemáme potřebu si lhát.“ Vyslýchanému se pokusíme vysvětlit, že i pro něj bude lepší říci pravdu hned a nabídneme návrat k bodu objasňování nesrovnalostí.

Ze struktury CIS je patrné, že tato metoda funguje na dvou principech. Prvním je **sblížení se s podezřelým**, aby měl vyslýchaný pocit, že je respektován, vnímán jako člověk, a měl tak větší příležitost k přiznání. Druhým principem je **zvýšit kognitivní zatížení** natolik, že vyslýchaný ztratí kontrolu nad sdělovanými informacemi, zvýší se počet protichůdných informací, které podezřelého postupně usvědčí. Problémem je, že i lidé, kteří jsou při výslechu upřímní, mohou vykazovat znaky neupřímnosti, kognitivního přetížení. Výzkum se tímto problémem příliš nezabývá. Je otázkou, zda proto nedoporučit metodu CIS pouze v případech, kdy jednáme s osobou, která v tuto chvíli není podezřelá, ale očekáváme, že nebude chtít být při výslechu zcela upřímná.

5.5 Využití kognitivního interview u dalších specifických skupin

Využití kognitivního interview je zkoumáno především tam, kde se příliš neuplatní běžný výslechový postup. Aktuálním trendem jsou výzkumy, které se věnují využití CI u specifických skupin svědků, kteří mohou být zároveň zvláště zranitelnými oběťmi a zaslouží si tedy zvláště opatrné a citlivé zacházení, protože je u nich vyšší riziko traumatizace. Jsou zde zařazeny ty skupiny, u nichž již určité výzkumy proběhly, a se kterými se vyšetřovatelé v České republice mohou běžně setkat, jedná se o lidi s poruchou pozornosti a hyperaktivitou, o lidi s lehkou mentální retardací a o lidi s poruchami autistického spektra, konkrétně pak s autismem, který je v tomto směru výzkumně nejprobádanější.

5.5.1 Využití kognitivního interview u lidí s ADHD

Porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD) je poruchou s vysokou prevalencí ve společnosti, to zvyšuje šanci, že se policejní orgány setkají se svědkem s touto poruchou (Biederman & Faraone, 2005). Skutečnost, že svědek má ADHD, může být pro výslech zásadní. Jedná se o neurovývojovou poruchu, která se projevuje deficitem v kognitivních funkcích, především pak v poruchách pozornosti a vnímání, deficitem v emoční regulaci, konkrétně problémy se zvládnutím impulzivity, ale také v častých deficitech verbální i neverbální komunikace (Thapar & Cooper, 2016).

Policisté v různých zemích mají různá opatření v případě specifických svědků. U lidí s ADHD se v mnoha zemích využívá kognitivní interview jako určitý standard. Dle výzkumů však víme, že ne vždy s dobrou odezvou. Australští detektivové, kteří hodnotili

výpovědi svědků s ADHD, měli pocit, že technika CI není dostatečná, problémy vnímali především ve znovunavozování mentálního kontextu, změně pořadí a podpoře koncentrace, kdy svědci s ADHD nereagovali tak, jak detektivové očekávali (Cunial, Casey, Bell, & Kebbell, 2019a).

V navazujícím výzkumu se ti samí vědci zaměřili na vyšetřovatele, kteří jsou speciálně školeni na práci s dětmi. Ač se tato porucha netýká jen dětí, právě u dětí je velmi zřetelná. Tito vyšetřovatelé udávali, že se sami necítí jisti při výslechu dětí s ADHD, za viníka označili nedostatečná školení, vnímali nedostatečnost znalostí o této poruše, ale také chybějící návod, jak při výslechu postupovat, když běžné metody ani kognitivní interview nepřinášejí dostatečné výsledky (Cunial et al., 2019b).

Poslední výzkum, který se věnuje otázce výslechu svědků s ADHD pomocí CI, se snažil identifikovat konkrétní problémy, které při výslechu mohou vzniknout. Závěry mluví především o značném prodloužení výslechu, pokud je vyslýchán svědek s ADHD, ale také o méně detailních informacích, než je běžné u obecné populace (Cunial, Casey, Bell, & Kebbell, 2020). Autoři studií přicházejí s různými nápady, jak výslech svědků s ADHD lépe uchytit, faktem zůstává, že výzkumy, které by nápady vědecky podložily, v tuto chvíli ještě neexistují. Vzhledem k dlouhodobé práci autorů se však dá očekávat, že se v nejbližší době opět dočkáme pokroku.

5.5.2 Využití kognitivního interview u lidí s mentální retardací

Také lidé s mentální retardací (MR) se mohou ocitnout ve výslechové místnosti jako svědci. Obecně se má za to, že výpověď lidí se sníženým intelektem není plně spolehlivá – nebude tak přesná a budou se v ní vyskytovat častější chyby. Je to logická úvaha, k poruchám intelektu se často váží další (nejen) kognitivní deficity. Může se jednat jak o problémy s pamětí, s kódováním i vybavováním, tak také o problémy s vnímáním sociální situace (Milne, Clare, & Bull, 1999). Problémů s výpovědí těchto svědků je ale více. Kebbell, Hatton a Johnson (2004) zjišťovali, jak reálně probíhají výslechy svědků s MR. Ze spisů zjistili, že vyslýchající běžně nemění styl dotazování, ať už je úroveň intelektu svědka jakákoliv. Tento typ svědků však mnohdy více podléhá návodným a sugestivním otázkám a má větší tendenci souhlasit s vyslýchajícím. Jednou z možností, jak pozitivně ovlivnit výpověď těchto svědků, je dobře promyslet strategii výslechu. Výslech svědka s MR by měl být veden zvláště citlivě a ohleduplně, je například také možné využít speciální výslechové místnosti, aby se svědek cítil co nejbezpečněji. Je potřeba vnímat svědkovy potřeby a vyhýbat se jakýmkoliv

návodným otázkám, které v tomto případě mohou mít na výslech výrazně negativnější dopad než v jiných případech. Připomínáme, že svědci s MR, kteří jsou zároveň také oběťmi trestného činu, jsou ze zákona také vedeni jako zvláště zranitelné oběti.

Výzkumy se shodují, že lidé s MR běžně při výsleších udávají méně relevantních informací než lidé bez MR (např. Brown & Geiselman, 1990; Clarke, Prescott, & Milne, 2013), to však neznamená, že je jejich výpověď méně důležitá. Stejně jako u běžné populace se může stát, že případ bude stát z velké části na výpovědi takového svědka. To, zda svědkova výpověď bude brána v potaz, bude otázkou na soudního znalce, stále je ale důležité svědka podpořit a přemýšlet, jak navýšit počet relevantních informací v jeho výpovědi. Jednou z možností je využití kognitivního interview.

Kognitivní interview svou strukturou dává svědkům mnoho volného prostoru. Během výzkumů bylo zjištěno, že nejvíce informací, které svědek s MR vyšetřovateli předá, pochází z volné výpovědi, kdy má svědek možnost říct vše, co si pamatuje (Milne et al., 1999). Bylo tedy otázkou, zda struktura CI pomůže svědkům s MR předat vyšetřovatelům více informací. První výsledky výzkumů byly slibné, Brown a Geiselman (1990) zjistili, že se při výslechu kognitivním interview zvýšil počet správných informací o 32 % oproti výslechu vedeném standardizovaným rozhovorem. Výzkum neshledal žádné rozdíly v nepřesných informacích či konfabulacích. Rozdílný byl výzkum, která proběhl o rok později (Milne et al., 1999). V tomto výzkumu byl také zjištěn nárůst relevantních informací, CI však také produkoval neúměrný nárůst konfabulací, konkrétně těch, které se týkaly osob a jejich vzájemné podobnosti. Tento výsledek byl velmi překvapivý a již se nikdy neopakoval. Nejnovější výzkum Clarke, Prescott a Milneové (2013b) na 21 lidech s MR a 21 lidech bez problémů s intelektem pouze podporuje informace o zvýšení počtu relevantních informací, které se týkaly jak osob, tak také např. konkrétních obsahů konverzací.

K podobným výsledkům dospěl i výzkum, který se věnoval užití CI u dětí s MR (Milne, Sharman, Powell, & Mead, 2013). Sledováno bylo dohromady 46 dětí, které na základě videozáznamu měly vypovědět, co viděly. Porovnáván byl CI se standardizovaným rozhovorem. Děti s MR sice udávaly méně relevantních informací než děti bez problémů s intelektem, avšak u obou skupin dětí byl vidět signifikantní nárůst relevantních informací u použití CI, CI navíc snížilo náchylnost dětí s MR k návodným otázkám.

Kognitivní interview má potenciál podpořit při výslechu také tuto citlivou skupinu, může pomoci lidem s MR poskytnout ucelenější výpověď o prožité události. Je však potřeba si

řící, že i zde jsou určité hranice. Většina výzkumů věnující se této specifické skupině byla provedena s lidmi, kteří trpí lehkou mentální retardací, tedy jejich IQ se pohybuje mezi 50-69. Je otázkou, zda můžeme mít ambice vyslýchat i lidi s větším intelektovým deficitem.

V případě využití CI u osob s MR dbáme především na fázi volné výpovědi, ze které dle výzkumů získáme nejvíce informací. Z obecných doporučení lze navrhnout využití speciální výslechové místnosti a zvláště dbát na navázání přátelského vztahu. Pozor je potřeba si dát v otázce sugestibility, která je u této specifické skupiny zvýšena, o to více se tedy vyhýbáme návodným otázkám, svědka nekritizujeme a opakovaně se nedoptáváme na stejnou otázku.

5.5.3 Využití kognitivního interview u lidí s PAS

Poruchy autistického spektra (PAS) podobně jako mentální retardace či ADHD mají v populaci poměrně vysokou prevalenci. Lidé s PAS bývají velmi vnímaví ke světu kolem nás, se získanými informacemi však často pracují odlišně, odlišné jsou také strategie pro kódování, uchovávání informací a jejich vybavování (Maras & Bowler, 2012). Problémové mohou být sociální interakce včetně komunikace, základní kameny, na kterých je položena svědkova výpověď.

Z výzkumů vyplývá, že lidé s poruchami autistického spektra velmi dobře reagují na vizuální podněty, snadněji pak rozumí světu kolem sebe, upřednostňují navíc detaily před komplexním vnímáním situace (Kana, 2006). Bylo tedy otázkou, jak vést výslech. Výzkum s 26 lidmi s PAS ukázal, že využití metody CI je možné (Maras & Bowler, 2010). Srovnávána byla obecná populace s lidmi s PAS, rozdíl byl nalezen pouze v nižší přesnosti informací. Problémová byla především chvíle, kdy se vědci pokoušeli navodit mentální kontext situace. Vystala tedy otázka, jak těmto svědkům pomoci. Vzhledem k preferenci vizuální podnětů se vědci pokusili navodit také fyzický kontext. Pokud se tito svědci vrací na místo činu, probíhá navození mentálního kontextu podobně jako u běžné populace (Maras & Bowler, 2012). Nedá se však předpokládat, že by policie tyto možnosti běžně měla k dispozici. Proto se další výzkum zaměřil na nalezení vhodné náhrady fyzické přítomnosti na místě činu. Požádali probandy s PAS, aby si situaci místo navozování mentálního kontextu přehledně nakreslil na papír. Jen tato drobná modifikace vedla k nárůstu přesných informací na úroveň běžné populace (Richards & Milne, 2018). Důležitou roli však hrálo také vhodné doptávání. Lidé s PAS sice udávají přesnější informace, pokud mají možnost vše si načrtnout na papír, pokud se však správně nedoptáváme, odpovídají i v tomto případě stroze, věnují se více tomu, co se dělo, než-li popisu osob, věcí či dalších detailů. Bez

doptávání se tedy můžeme dostat do situace, kdy dostáváme pouze informace jako „*zloděj utekl*“ (Mattison, Dando, & Ormerod, 2015).

V případě lidí s PAS tedy lze doporučit využití metody ECI, především pak ve spojení s náčrtem situace na papír. V případě, že vnímáme svědkovy problémy s obšírnějším popisem situace, snížíme dobu volné výpovědi, a naopak zvýšíme množství otevřených otázek.

Empirická část

6. Výzkumné cíle

Výzkum v této diplomové práci se zaměřuje na *specifické problémy výslechu svědků v České republice, a to primárně z pohledu psychologie*. Hlavním **cílem výzkumu** je **zhodnocení, zda by metoda kognitivního interview mohla u Policie České republiky nalézt uplatnění, případně také v jaké oblasti**. Pozornost je věnována jak vzdělávání policistů v oblasti výslechu, tak také analýze aktuální výslechové praxe.

Výzkum je dále dělen do **dvou částí**. První část je **kvalitativní**, druhá část má **smíšený design**. Obě části se vzájemně doplňují a poskytují tak komplexnější pohled na celou problematiku.

6.1 Specifikace výzkumných cílů první části výzkumu

V mnoha zemích již došlo k plnému zavedení kognitivního interview do běžné výslechové praxe (Schollum, 2017). Ještě před tím však bylo potřeba zhodnotit, zda má implementace metody význam. Vědci se tehdy zaměřili například na to, jakým způsobem probíhá učení se výslechovým dovednostem, zda se při výslechu využívají efektivní techniky či jak jsou vyslychaným kladeny otázky. Z výzkumů vyplynula nedostatečnost výcviku policistů, ale také neschopnost vést plně efektivní výslech (např. Schreiber Compo, Hyman Gregory, & Fisher, 2012; Snook, Eastwood, Stinson, Tedeschi, & House, 2010).

V České republice do této chvíle nedošlo k žádnému pokusu o implementaci metody kognitivního interview do policejní práce. První část výzkumu je proto podobně jako v zahraničí zaměřena na zmapování aktuální výslechové praxe z pohledu policistů. S ohledem na tento záměr byly zformulovány následující **výzkumné otázky**:

- *Jakým způsobem policisté nabývají dovedností vést výslech?*
- *Jakým způsobem aktuálně policisté vedou výslechy svědků s ohledem na tři základní fáze výslechu?*
- *Jaké techniky, které jsou ve shodě s kognitivním interview, policisté ve své výslechové praxi využívají?*

- *Jak policisté přistupují k výslechu specifických skupin se zaměřením na zvláště zranitelné oběti, seniory, lidi s psychickými potížemi a intoxikované osoby?*
- *Jaké informace mají policisté o kognitivním interview?*

Tyto výzkumné otázky pak částečně korespondují s druhou částí výzkumu.

6.2 Specifikace výzkumných cílů druhé části výzkumu

Druhá část výzkumu je věnována *analýze výslechu svědků*. Cílem je pokusit se identifikovat podstatné a opakující se prvky výslechu s ohledem na sociální interakci mezi vyslychaným a vyslychajícím, fáze výslechu a techniky pokládání otázek. Pozornost bude věnována především těm specifikům, která mohou mít obecnější platnost a mohou tak odrážet běžnou výslechovou praxi v České republice. Tato část se zároveň pokusí identifikovat prvky výslechu, které jsou ve shodě s kognitivním interview a které naopak s touto metodou nejsou v souladu. K dosažení těchto cílů byly formulovány tyto **výzkumné otázky**:

- *Je možné v průběhu výslechu rozlišit tři základní fáze výslechu?*
- *Jaké typy otázek jsou při výslechu využívány? Jsou využívány otevřené otázky?*
- *Navazují policisté během rozhovoru s vyslychajícím bezpečný a srozumitelný kontakt? A pokud ano, jakým způsobem se to děje?*
- *Je možné ve výsleších nalézt techniky, které jsou doporučovány v rámci metody kognitivního interview, a které naopak metodě odporují?*

Tyto výzkumné otázky jsou poté doplněny také **pracovní hypotézou**¹⁷:

H1: V počátečních fázích výslechu budou převažovat uzavřené otázky nad otevřenými.

Dle doporučení metody kognitivního interview by měly ve výslechu výrazně převažovat právě otevřené otázky, které facilitují podrobnější výpověď (Geiselman & Fisher, 2014). Zvláště pak v úvodních fázích, které jsou určeny pro volnou svědeckou výpověď. Hypotéza však vychází z výzkumů, které ve shodě tvrdí, že v běžném policejním výslechu nalezneme více uzavřených otázek nad otevřenými.

---

¹⁷ Výzkumný soubor je tvořen pouze pěti výslechy, proto pracujeme pouze s pracovní hypotézou, kterou by bylo vhodné ověřit na mnohem větším souboru dat.

7. Výzkumná metoda

V této kapitole bude popsán výběr výzkumné metody, získávání dat a jejich zpracování.

7.1 Výzkumná metoda první části výzkumu

Pro účely první části výzkumu byl vybrán *kvalitativní model výzkumu*. Ten je vhodný k získání hloubkového popisu zkoumaného problému, zohledňuje působení kontextu, situace i podmínek a zároveň nám umožňuje podrobně srovnávat jednotlivé případy se zachováním jejich komplexnosti (Hendl, 2015).

Zvolena byla metoda *polostrukurovaného rozhovoru*, který pomáhá vymezit základní tématické okruhy a zároveň dává dostatek prostoru pro zachycení všech důležitých a zajímavých témat. Tento typ rozhovoru dle Hendla (2015) také umožňuje přizpůsobit rozhovor konkrétnímu respondentovi a jeho odpovědím. Pro další zpracování dat byla využita metoda vytváření trsů, která umožňuje seskupit a konceptualizovat výroky z rozhovorů do skupin a rozlišit tak určité jevy (Mioviský, 2006). Tyto trsy by měli vznikat na základě určitého překryvu či podobnosti, to umožňuje vytvářet obecnější jednotky z jednotek základních a také seskupit data dle konkrétních témat.

7.2 Výzkumná metoda druhé části výzkumu

Pro druhou část výzkumu byl vybrán *smíšený model výzkumu*, který má převážně *kvalitativní charakter s kvantitativním ověřením pracovní hypotézy*. Tento model nejenže zachycuje jedinečnost tématu, ale umožňuje také porozumět konkrétním jevům na více úrovních. Tím také pomáhá eliminovat riziko použití pouze jedné metody z hlediska validity (Vlčková & Lojdová, 2016).

Zvolena byla metoda *analýza videozáznamu* (také jako *videostudie*). Analýza videozáznamu umožňuje analyzovat komplexní jevy a děje, zároveň nabízí možnost opakovat si záznam či si jej jen pozastavit. Jednou z předních výhod je možnost analyzovat data na více úrovních a využít tak kvalitativní i kvantitativní přístup (Janík & Najvar, 2018). Pro další zpracování dat byla využita *zakotvená studie*, která umožňuje vytvoření teorie induktivním způsobem, tedy na základě existujících dat, kdy dopředu nemáme stanoveny hypotézy (Disman, 2008). V rámci analýzy videozáznamu došlo také na *nestrukurované pozorování* výslechové interakce a *zhodnocení* některých postupů a jevů *konzultantem – kriminalistou*.

Zvažována byla také *analýza výslechových protokolů*, která by zjednodušila dostupnost výzkumného vzorku a umožnila tak zvýšit objem analyzovaného materiálu. Výslechové protokoly dospělých svědků vyslýchaných mimo speciální výslechovou místnost však běžně neobsahují doslovné přepisy výslechové situace, psaný text je navíc ochuzen o obrazový materiál, který je pro hodnocení sociální interakce zásadní. Byla proto zvolena analýza videozáznamu, která umožní vnímat výslechovou praxi komplexně.

8. Výzkumný soubor

8.1 Výzkumný soubor pro první část výzkumu

Výzkumný soubor první části výzkumu je tvořen sedmi respondenty. Sedmým respondentem je pplk. Mgr. Josef Košek z Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy, který souhlasil se zveřejněním jména, jelikož vzhledem k jeho služebnímu zařazení a specifické náplni práce není možná efektivní anonymizace. J. Košek ve výzkumu dokresluje aktuální situaci při vzdělávání policistů. Specializuje se jak na výuku vedení policejního výslechu jak v rámci Základní odborné přípravy policistů, tak také policistů Služby kriminální policie a vyšetřování. Rozhovor vedený s J. Koškem má proto jinou strukturu, ta je uvedena v závěru této práce v příloze č. 2.

Následující tabulka popisuje výzkumný vzorek z hlediska pohlaví, hodnosti, délky služby, služebního zařazení a kraje, ve kterém slouží. Zkratka MOP značí Místní oddělení policie.

Tabulka 1: Popis výzkumného souboru pro první část výzkumu

Respondent	Pohlaví	Hodnost	Délka služby	Služební zařazení	Kraj
1	žena	nrap.	4	dopravní policie	Praha
2	žena	kpt.	14	SKPV	Opava
3	muž	prap.	3	pořádková policie; MOP	Praha
4	muž	kpt.	15	SKPV	Praha
5	žena	mjr.	42	občanský poměr, dříve SKPV	Praha
6	muž	nrap.	4	spisová služba; MOP	Praha
J. Košek	muž	pplk.	14	školicí policejní středisko	Praha

Výběr respondentů probíhal na základě předem stanovených kritérií. Kritéria pro výběr do výzkumného vzorku byla:

- *být ve služebním či občanském poměru u Policie České republiky,*
- *mít zkušenosti s vedením výslechu svědků či poškozených,*
- *dobrovolně se účastnit studie.*

Nejdříve byli osloveni ti respondenti, u kterých se očekávalo nejvíce zkušeností s vedením výslechu svědků, ze získaných informací vyplynula potřeba kontaktovat také méně zkušené policisty. Počet respondentů se nakonec ustanovil na čísle sedm, jelikož nám další data přestala přinášet nové a doposud nevyskytující se poznatky, došlo tak *k teoretickému nasycení vzorku*.

Oslovení respondentů proběhlo různými způsoby. Ve třech případech byla navázána spolupráce skrze policejní psychology, kteří na základě kritérií doporučili oslovit konkrétní policisty, ve dvou případech šlo o policisty spolupracující s organizací, ve které autorka pracuje, v jednom případě šlo o policistu sloužícího na SKPV v místě bydliště autorky studie a v jednom případě šlo o oslovení policisty, se kterým byla již dříve navázána spolupráce ohledně možného školení policistů v metodě kognitivního interview.

Data byla získána v období října a listopadu. Policisté pocházeli s různých oddělení, měli zkušenosti s různorodou klientelou, měli za sebou delší či kratší zkušenosti dle odsloužených let. Jeden z respondentů má středoškolské vzdělání, zbývající policisté mají vzdělání vysokoškolské.

8.2 Výzkumný soubor pro druhou část výzkumu

Výzkumný soubor druhé části výzkumu čítá **pět videozáznamů s výsledkem osoby v přípravném řízení**. Kritéria pro výběr videozáznamu byla následující:

- *jedná se o výslech svědka či poškozeného v přípravném řízení,*
- *svědek či poškozený vypovídá ve věci, kterou vnímal vlastními smysly,*
- *svědek či poškozený je ve věku, kdy je schopen reagovat na pokyny vyslychajícího, na videu je tedy možné zachytit verbální interakci mezi vyslychajícím a vyslychaným.*

Vzhledem k tomu, že ve speciální místnosti jsou prováděny především výslechy dětí, tedy osob pod 18 let, musel tomu být přizpůsoben také materiál ve výzkumu. Nahrávky však ve všech pěti případech obsahovaly dostatečnou interakci vyslychaného s vyslychajícím pro analýzu.

Následující tabulka popisuje blíže výzkumný soubor. Obsahuje informace o postavení vyslychaného, jeho věku, pohlaví, délce analyzovaného výsledku a o tom, který z vyslychajících výsledk vedl.

Tabulka 2: Popis výzkumného souboru pro druhou část výzkumu

Výslech	Postavení vyslychaného	Věk	Pohlaví	Délka výsledku	Vyslychající
1	poškozený	10	žena	24 minut	A
2	poškozený	37	žena	228 minut	B
3	poškozený	14	muž	58 minut	A
4	svědek	16	žena	29 minut	A
5	poškozený	17	žena	58 minut	C

Ve čtyřech případech se jednalo o *svědka – poškozeného*, který získal v rámci zákona postavení oběti, konkrétně *zvláště zranitelné oběti* z důvodu věku či povahy trestného činu. V jednom případě šlo o výsledek *očitého svědka*.

Ve všech pěti případech byla vyslychající žena. Tři z výsledků vedla jedna vyslychající, jedná se o záměrně vybrané videozáznamy. V dalších dvou případech se jednalo o jiné vyslychající, je tedy možné kvalitativně srovnat také postupy jednotlivých policistů.

Ve speciální výsledkové místnosti jsou obvykle pouze vyslychající s vyslychaným, na jednom z videozáznamů je však přítomna také *pracovnice Orgánu sociálně právní ochrany dětí*. Ostatní osoby, která mají právo být přítomny výsledku¹⁸, se nachází ve vedlejší místnosti, kam je přenášen obrazový i zvukový záznam. To je také jeden z předních benefitů speciální výsledkové místnosti

Videozáznam začínal „*Je toho a toho dne, xx:xx hodin a já zahajuji výsledek ve věci...*“ a končil sdělením „*je xx:xx hodin a já ukončuji výsledek.*“ **Jednotlivé videozáznamy byly různě dlouhé**, celkové časové rozmezí bylo od 38 minut po přibližně 238 minut. Během výsledků také docházelo k různě dlouhým pauzám, které jsou započítány do celkové délky výsledku.

¹⁸ Například obhájce obviněného, obhájce poškozeného, pracovník OSPOD, státní zástupce či soudce dle postavení svědka a trestného činu.

9. Postup výzkumu

9.1 Přípravná fáze první části výzkumu

V **prvním kroku** bylo zásadní *seznámit se s dosud proběhlými výzkumy v zahraničí*. Díky tomu bylo možné vysledovat typickou strukturu rozhovorů s policisty. Na základě získaných informací byla vytvořena *osa polostrukturovaného rozhovoru*.

V **druhém kroku** došlo k *výběru respondentů a jejich oslovení*. Pro kvalitativní výzkum je typický *záměrný výběr vzorku*, protože vyhledáváme vhodné respondenty na základě záměru výzkumu. Výběr vzorku byl formován metodou *teoretického nasycení*, kdy se v průběhu šetření vzorek dynamicky mění, přibírají se noví respondenti, aby bylo možné problém posoudit z různých perspektiv (Vojtíšek, 2012). Pro výběr výzkumného souboru byla využita metoda *účelového výběru*. Tento výběr je veden výhradně záměrem výzkumníka, který rozhoduje, kdo z respondentů bude nejlépe odpovídat jeho potřebám a zaměření výzkumu. Nejde tedy o reprezentativní vzorek, dokáže nám však nejlépe zprostředkovat různé úhly pohledu na danou problematiku.

9.2 Přípravná fáze druhé části výzkumu

Prvním krokem v druhé části výzkumu bylo zjišťování, zda je možné pracovat s videozáznamy z reálné výslechové praxe svědků. Díky prvním rozhovorům s respondenty z první části výzkumu bylo zjištěno, že v **České republice běžně nedochází k nahrávání svědecké výpovědi na videozáznam**. Výjimku tvoří výslechy dětí a mládeže¹⁹ a některé zvláště zranitelné oběti²⁰, tyto výslechy pak mohou probíhat **ve speciální výslechové místnosti**, která umožňuje zaznamenávat průběh výslechu.

V **druhém kroku** došlo k oslovení **3. oddělení odboru obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy** (dále KŘPA). Toto oddělení bylo vybráno proto, že se zabývá zvláště závažnými trestnými činy, u kterých zákon stanovuje trest odnětí svobody nejméně pět let, a pracuje také se zvláště zranitelnými oběťmi. Souhlas s provedením výzkumu byl vzhledem k vysoké citlivosti materiálu dán především dlouhodobou externí spoluprací výzkumníka s **oddělením psychologických služeb Krajského ředitelství policie**. Na základě toho byla dohodnuta spolupráce s policistkou třetího oddělení odboru obecné kriminality, která zároveň převzala roli

---

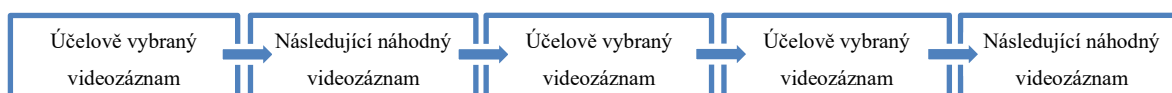
¹⁹ Dle platných zákonů tedy osob do 18 let.

²⁰ Pro představu například výslechy psychiatrických pacientů či složité výslechy vztahující se k dlouhodobému násilí.

konzultanta. Poté jí byly sděleny základní údaje o závěrečné práci a kritéria pro výběr analyzovaného materiálu, které by odpovídaly možnostem pracoviště.

Třetím krokem bylo *důkladné seznámení se s výzkumy* s podobnou metodologií. To umožnilo vytvořit *kategorie pro sledované znaky* při analýze.

Ve čtvrtém kroku došlo k výběru *pěti videozáznamů k analýze*. Na základě kritérií výzkumníka policejní konzultant vybral tři videozáznamy, došlo tedy k *záměrnému účelovému výběru*. Zbývající dva videozáznamy byly vybrány metodou *částečně systematického pravděpodobnostního výběru*, neboť přímo následovaly po prvním a čtvrtém vybraném videozáznamu. Jejich výběr tedy nebyl ovlivněn konzultantem ani přáním výzkumníka.

9.3 Sběr dat první části výzkumu

Sedmi vybraným respondentům byla nabídnuta účast na šetření, byli velmi stručně seznámeni s obsahem práce a se základní strukturou rozhovoru. Respondentům byl dán také přibližný časový rámec rozhovoru, který byl odhadnut na jednu až dvě hodiny. Všichni respondenti se rozhodli šetření zúčastnit.

Výběr místa setkání pro rozhovor byl komplikovaný aktuální epidemiologickou situací v České republice. Respondentům byly nabídnuty možnosti sejít se v budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, v místě pracoviště výzkumníka či v místě pracoviště respondenta. Všichni respondenti preferovali provést šetření v místě pracoviště, vzhledem k omezení přijímat do některých z budov veřejnost se jeden z rozhovorů odehrál v budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a jeden v místě pracoviště výzkumníka.

V úvodu rozhovoru bylo stručně představeno téma výzkumu, respondenti byli blíže seznámeni s výzkumným záměrem. U prvních dvou respondentů proběhla také *žádost o nahrávání, která byla odmítnuta* z obav ze sdělování citlivých informací (například o třetích osobách). Z důvodu zachování dobrého psychologického kontaktu a potřebě získat

autentická data bylo odsouhlaseno zapisování podrobných poznámek²¹. Poté byli respondenti *seznámení s postupem anonymizace* a požádáni o základní údaje, které budou zveřejněny. Poté byla respondentům sdělena témata, kterých se rozhovor bude dotýkat.

V rozhovorech byly využívány především *otevřené otázky*, které mapovaly zadané okruhy šetření, respondentům byl dán prostor, aby mohli zadané téma volně rozvinout a byl tak dán prostor také na nová témata, která by jinak zůstala skryta. Konkrétní otázky byly přizpůsobeny respondentovi a jeho zkušenostem. S přesnou strukturou otázek je možné seznámit se v příloze č. 1, otázky však byly členěny do těchto okruhů:

- *vzdělávání v dovednosti vést výslech svědka,*
- *vlastního provedení výslechu svědka s ohledem na tři fáze výslechu,*
- *výslechu specifických skupin,*
- *používaných technik rozvzpomínání při výslechu svědka,*
- *znalosti o metodě kognitivního interview.*

V závěru rozhovoru byl respondent opětovně informován o výzkumném záměru a byla mu blíže představena metoda kognitivního interview. Všem respondentům bylo také nabídnuto nahlédnutí do připravované práce pro kontrolu anonymizace či seznámení se s prací po jejím odevzdání. Dva z respondentů tuto možnost využili.

Rozhovory trvaly různě dlouhou dobu, časové rozmezí bylo od 54 minut po 251 minut.

9.4 Sběr dat druhé části výzkumu

Zhlédnutí pěti videozáznamů proběhlo v prostředí Krajského ředitelství policie v Praze *ve speciální výslechové místnosti za přítomnosti konzultanta*²². Během sledování *docházelo k analýze a kódování* jednotlivých prvků, bylo také několikrát využito zkušeností přítomného konzultanta pro vysvětlení některých momentů při výslechu, které například nebyly plně srozumitelné.

---

²¹ Do těchto poznámek je možné po domluvě nahlédnout u autora práce. Poznámky však projdou přísnou anonymizací všech informací, které by mohly vést ke ztotožnění respondenta, třetích osob či výslechových technik, které si respondent nepřál sdílet v závěrečné práci.

²² Originální materiál vzhledem k jeho citlivé povaze nelze žádným způsobem sdílet, v případě potřeby je možné nahlédnout do anonymizované analýzy u autora práce.

Ke sběru dat došlo ve dvou dnech, během nichž byla autorka práce blíže seznámena také s výsledovými místnostmi, demonstračními pomůckami a technickými možnostmi pracoviště. Vysvětlen byl běžný proces výslechu svědka a fungování speciální výsledkové místnosti.

V závěru sběru dat byla *dohodnuta forma anonymizace materiálu*, domluveno bylo také *zaslání empirické části práce vztahující se k druhé části výzkumu* konzultantovi na *posouzení, zda je anonymizace dostatečná* pro zveřejnění práce. Do samotných výsledků analýzy nebylo zasahováno.

9.5 Zpracování získaných dat z první části výzkumu

Zdrojem materiálu k první části výzkumu byly *podrobné poznámky* z každého z rozhovorů, ve kterých bylo dbáno především na zachování autenticity. Zapisovány byly části vět, které byly vyhodnoceny jako důležité pro objasnění výzkumných otázek, včetně zachování nespisovných výrazů. Poznámky byly poté přepsány do počítače, smazány však byly údaje, které by mohly ztotožnit respondenta či třetí osoby, na jejichž výsledcích respondenti uváděli užívané techniky při výslechu.

Vzhledem ke zvolené výzkumné metodě a cíli práce byla využita *metoda vytváření trsů*, která umožňuje třídit a seskupovat data do obecnějších kategorií (Miovský, 2006). Přepsaný materiál byl dále analyzován a převáděn do trsů pomocí tabulkového procesoru Excel.

9.6 Zpracování získaných dat z druhé části výzkumu

Zdrojem materiálu byly podobně jako v první části *podrobné poznámky*, tentokrát tedy z analyzovaných videozáznamů. Poznámky čítaly *počty otevřených a uzavřených otázek* z části videozáznamů, *přepis některých otázek otevřených, mnohonásobných, komplikovaných, důležitých pro vyšetřování*, ale také *otázek, které mohly působit návodně*. Zaznamenávány byly především *výroky vyslychajícího*, pro pochopení kontextu byla v některých případech zapisována i výpověď vyslychaného. Poznámky se soustředily na *zachycení celkové sociální interakce* od úvodního navázání kontaktu, přes pokyny k výpovědi, až po způsob ukončení výslechu. Pro dokreslení situace byly během sledování videozáznamů také zapisovány relevantní komentáře konzultanta, který výsledkům přihlížel.

V případě druhé části výzkumu byla využita *zakotvená teorie* a metody k ní se vztahující. Konkrétně tedy *proces kódování*, který dle Hendla (2015) prochází třemi stádii:

otevřeným kódováním, které umožní při prvním čtením dat lokalizovat základní témata, *axiálním kódováním*, které pomáhá vytvářet spojení mezi jednotlivými kategoriemi a hledá tak návaznost příčin a důsledků, a *selektivním kódováním*, které se snaží zobecnit zkoumaný jev do jediné kategorie, která dokáže zkoumaný jev výstižně popsat včetně jeho pravidelností.

Vzhledem k omezenému přístupu k videozáznamům a k tomu, že dopředu nebylo zřejmé, jak dlouhé jednotlivé videozáznamy budou, bylo rozhodnuto kvantitativně zkoumat pouze počáteční fáze výsledků. Pro kvantitativní část výzkumu bylo proto ***okódováno prvních 15 minut všech výsledků*** s ohledem na otevřené a uzavřené otázky. Odpočet 15 minut pro kódování započal po úvodním poučení. Následně byla do tabulkového procesoru Excel zavedena konkrétní data a vypočítán jejich poměr. Na základě toho byla vytvořena výsledná tabulka.

Reliabilita

Abychom prokázali ***reliabilitu kódování*** otázek, byla využita ***shoda posuzovatelů***. Druhý posuzovatel byl zaškolen v rozlišení otevřených a uzavřených otázek²³, otázek návodných, kacízních, mnohonásobných a komplikovaných. Poté došlo ke zhlédnutí videozáznamu s výsledkem svědka druhým posuzovatelem a autorem studie. Oba následně videozáznam okódovali, každá otázka mohla mít vždy pouze jeden charakter. Vzhledem k obtížnému přístupu ke skutečně analyzovanému materiálu byl vybrán ***volně přístupný materiál z internetu***, který ***zobrazuje výslech poškozené*** v závažné trestné činnosti: <https://www.youtube.com/watch?v=JVeoj32AURs>. Volně přístupný materiál obsahuje 5:26 minut záznamu, což činí 7 % z kódovaného materiálu pro výzkum.

Míra shody byla nakonec počítána pouze pro otázky otevřené, uzavřené a sugestivní pomocí ***koeficientu Cohenova Kappa***. Vypočítaná konečná ***hodnota shody*** pro hodnocení činila ***0,92***, shoda mezi posuzovateli je tedy ***dostatečná*** (LeBreton & Senter, 2008).

---

²³ Konkrétně se jednalo o uzavřené otázky dichotomické a výběrové.

10. Etické aspekty výzkumu

Při obou výzkumných šetření bylo usilováno o dodržení etických principů. Hlavním cílem práce je zhodnocení, zda by metoda kognitivního interview našla uplatnění při výslechu svědků v České republice. Snahou metody je naučit policisty efektivně vyslýchat s využitím nejrůznějších technik pro facilitaci paměti a zároveň například bez využívání návodných otázek. Metoda se však zaměřuje na sociální situaci během výslechu, podporuje policisty ve vytváření dobrého kontaktu se svědky, učí je pracovat s emocemi. Tím se metoda stává citlivější vůči vyslýchaným, má tedy snahu prospět jak policistům, tak také vyslýchaným. V tom lze spatřovat *zásadu beneficence*, která je jedním z etických principů.

Nyní se podíváme na etické aspekty jednotlivých výzkumných částí.

10.1 Etické aspekty první části výzkumu

Respondenti první části výzkumu byli *dopředu stručně seznámeni s tématem* a základními okruhy dotazování. Prvotní seznámení s tématem práce bylo velmi obecné z důvodu posledního okruhu rozhovoru, který se věnuje znalostem o metodě kognitivního interview. Podrobnější seznámení s prací tedy proběhlo až po rozhovoru. Ochotu účastnit se výzkumu stvrdili slovně a také v osobní korespondenci.

Před začátkem rozhovoru byly s respondenty komunikovány podmínky rozhovoru, především pak došlo k dotazování se na *míru anonymity*, kterou chce respondent mít. Někteří z respondentů neměli problém s uvedením jména, aby se však systém v práci sjednotil, byly odstraněny osobní údaje jako jméno a konkrétní pracovní zařazení u všech respondentů s výjimkou J. Koška. Pplk. Mgr. Josef Košek písemně souhlasil se zveřejněním jména i všech dalších údajů v této práci, jelikož vzhledem k jeho zařazení není možné zajistit jeho anonymitu.

Zachován byl také *princip respektování autonomie* respondentů. Během úvodu do rozhovoru byli první dva respondenti požádáni o nahrávání rozhovoru, bylo plně respektováno jejich odmítnutí, což mohlo přispět k *pocitu bezpečí a důvěry*.

Vzhledem k tématu výzkumu, který se zaměřuje na konkrétní výslechovou taktiku při výslechu svědků bylo respondentům přislíbeno, že se ve výzkumu *neobjeví informace, které by mohly vést ke ztotožnění třetích osob*, o těch respondenti mluvili, aby demonstrovali využití technik. Dostali také možnost říct, které další informace z rozhovoru v práci neuvádět vzhledem k policejním taktikám.

Všem respondentům byl zároveň nabídnut přístup k práci.

10.2 Etické aspekty druhé části výzkumu

V České republice jsou výzkumné možnosti výslechu svědků velmi omezené. Pokud chceme zkoumat, jak v dnešní době probíhá výslech svědka, nezbyvá než využít buď písemné protokoly výslechů, ve kterých ale běžně chybí zásadní informace jako například pokládané otázky ze strany vyšetřovatele, nebo videozáznamy.

Využití videozáznamů z reálných výslechových situací s sebou nese mnoho etických aspektů, zvláště, pokud se jedná o dětské svědecké výpovědi. Na jedné straně bychom jako výzkumníci měli informovat účastníky studie, na straně druhé se musíme držet *zásady nonmaleficence*, dle které nesmíme účastníky výzkumu poškodit či jim ublížit, což by se v případě připomenutí výslechové situace k prožitému trestnému činu mohlo stát. Z tohoto důvodu *nebyli vyslýcháni (a v případě dětí ani jejich zákonní zástupci) žádáni o souhlas s analýzou jejich výslechové situace.*

U tří videozáznamů se povedlo získat souhlas také konkrétního vyslýchajícího, jedná se o tři záměrně vybrané videozáznamy (v *tabulce č. 2* pod značkou „A“). U dalších dvou k souhlasu nedošlo, souhlas ke zhlédnutí videozáznamů a k jejich analýze však vyplývá již ze samotného udělení souhlasu s provedením celého výzkumu, ke kterému dalo svolení KŘP hl. m. Prahy. To je nadřizeno všem vyslýchajícím ve výzkumu.

S Krajským ředitelstvím policie hl. m. Prahy a s vedením třetího oddělení byla také komunikována potřebná míra anonymizace. Byl dán *souhlas ke zveřejnění údajů*, které jsou uvedeny v *tabulce č. 2*, tedy *s postavením vyslýchaného, pohlavím, věkem a délkou výslechu*. Veškeré *osobní údaje* ve výsledcích této práce, které by mohly vést ke ztotožnění konkrétního vyslýchajícího či k rozeznání konkrétního případu, *byly pozměněny*. Záměrně byl také vybrán vzorek z případů starších několika let, kde již bylo ukončeno trestní řízení a pachatel byl pravomocně odsouzen. Dohodnuta byla také následná *kontrola anonymizovaných výsledků*, která řádně proběhla.

11. Výsledky

11.1 Výsledky první části výzkumu

V této podkapitole si shrneme výsledky první části výzkumu. Ty budou přehledně rozděleny do **čtyř oblastí**, které zároveň obsahově odpovídají prvním čtyřem výzkumným otázkám. Každá oblast pak bude pro zvýšení přehlednosti dále dělena podle konkrétních témat a bude doplněna konkrétními výroky respondentů, které dokreslí aktuální výslechovou praxi. Ve výsledcích je počítáno s šesti respondenty, se sedmým respondentem J. Koškem byl veden odlišný rozhovor zaměřen na výuku odborné přípravy policistů. Jeho komentáře jsou však do výsledků průběžně zařazovány.

Okruh I: Nabývání dovedností vést výslech

Kde respondenti získali první poznatky k vedení výslechu?

V odpovědi čtyř respondentů se objevovala **základní odborná příprava** (dále také jako ZOP). Jak uvádí Košek, základní odbornou přípravou by měl projít každý nastupující policista, během ní by měl dostat základní bezpečnostně-právní vzdělání. Základní odborná příprava má celkové trvání 12 měsíců, z toho šest měsíců probíhá teoretická výuka a tři měsíce praxe na konkrétním oddělení. K informacím, které získali ze ZOP, se každý z respondentů stavěl trochu jinak:

R1: „Ze ZOPky si něco pamatuju, ale víc toho teda bylo na akádě. Dobrý na ZOPce bylo, že tam byly modelovky, s čím se jako nejpravděpodobněji potkáš při pořádkový činnosti, takže poučení, výzva k prokázání, omezení osobní svobody, první pomoc, výslech tam teda ale nebyl.“ „Akádou“ je v tomto případě myšlena Policejní akademie.

R3: „Na ZOPce nějaký moduly jak vést byly, záleželo fakt hodně na učitelích, ale v zásadě to tak nějak v tý realitě je.“

R6: „Na ZOPce něco bylo, nějaký souvislý vypravování, sedm kriminalistických otázek, klasika, když je umíš, tak to pak zvládne každý ten výslech. Neříkám, že to bude dobrej výslech, ale bude tam všechno důležitý.“

Dva respondenti pak ZOP neprošli, jednalo se v obou případech o policisty z SKPV, kteří měli v dřívějších dobách možnost jít tzv. *bočním vstupem*, tedy ihned po vysoké škole nastoupit na specializované místo.

V dalších třech případech došlo také na označení **Policejní akademie**, nedošlo však k přesnému rozvzpomenutí na přesný obsah učiva, to ilustruje jedna z odpovědí:

R4: „*Na Akádě něco bylo, nepamatuju si ale nic, to není něco, co se dá jen tak naučit, ale jasně, poučení, základy trestního práva... Ale Akáda jako příprava na policejní práci fakt nula. Ale zase, proč by se tam ten výslech měl učit?*“

Jak uvádí Košek: „*Na ZOP jde především o to právní vzdělání, aby měl pak člověk na ulici pocit, že jedná s profesionálem.*“ Zároveň dodává, že předměty ZOP, které se vyslýcháním zabývají, mají malou časovou dotaci. To je způsobeno jednak širokým zaměřením ZOP, ale také vysokou fluktuací mladých policistů. Není cílem ZOP učit policejní taktiky nováčky, kteří během pár měsíců od policie odejdou. Jak také poznamenává jeden z respondentů: „*Po ZOPce nikdo nepředpokládá, že budeš hned po ní vyslýchat, správně bys měla být minimálně v pátý platový, aby tě k něčemu takovému pustili. Ale je podstav, málo lidí, takže tě pouští ke všemu.*“

Na dotazy ohledně možného vylepšení výuky odpovídali respondenti rozdílně, tři se však shodli, že by bylo vhodnější **omezit teoretickou část** na úkor modelových situací, dva z respondentů navíc uvedli, že by ocenili, pokud na ZOP vyučovali **policisté z praxe**, vyšetřovatelé či operativci. Jeden z respondentů uvádí, že školení chybí důslednost. Ve dvou případech pak došlo ke skepsi:

R6: „*Jsou kolegové, o kterých se ví, že vyslýchat neuměj, ale je to jejich chyba, podle mě i kdyby měli deset hodin, jak vést výslech, tak by to nepomohlo. Není tam ta motivace.*“

Košek také uvádí problém se samotnou výukou. Na praktičtější výuku běžně není prostor, pořád jde o frontální výuku s 30 lidmi ve třídě. Vyučující mají snahu nezasahovat si vzájemně do výslechu, mnohdy se také překračují osnovy ZOP, aby se výuka mohla více zaměřit na praxi. Pokud tak zbývá čas, vysvětluje se studentům například vytváření časové osy nebo tvorba náčrtu. Součástí ZOP je sice také stáž na konkrétním oddělení, tam však běžně nováčka k ničemu nepustí, protože nemá dostatečné vzdělání.

Jakým způsobem proběhly první výslechy?

Všichni respondenti se shodují, že po nástupu do reálného výkonu zaměstnání **k dalšímu zaškolení před vedením prvního výslechu nedošlo**. Ve všech případech také respondenti vedli výslechy (resp. podání vysvětlení) hned po nástupu na konkrétní oddělení.

Dva z respondentů si živě vzpomínají na **nervozitu** u prvního výslechu, v jednom případě ji respondent doplňuje vlastní reflexí tehdejších vědomostí:

R4: „Žádný školení nebylo, první výslechy, to bylo hodně špatně, byl jsem nervózní, kdybych to teď zhodnotil, tak mi chyběly ty teoretické znalosti, spíš to bylo o selském rozumu, ale porušoval jsem všechno, sugestivní, kapciózní otázky... Tady by to bylo nepoužitelný, tam ale nebyli žádní obhájci, nikdo, kdo by to kontroloval, jen já a ten vyslýchanej, nikdo to ani nečetl.“

Jeden z respondentů také vzpomíná na tehdejší stručné doporučení vedoucího: „Udělej si to, jak uznáš za vhodné, hlavně ho ale pouč.“

Co pomáhalo respondentům rozvíjet dovednosti ve vedení výslechu?

Respondenti v naprosté shodě uvádí, že je posouvá **vlastní zkušenost, zpětná vazba a učení nápodobou kolegů**, avšak u každého k tomu docházelo v různých kontextech. Pro někoho byl kolega odstrašující případ, pro jiného naopak. Zpětnou vazbou je pak myšlen především **komentář kolegů a soudu**, který může vrátit nesprávně odvedený spis.

R2: „Musíš nabrat ty zkušenosti, to vidíš od kolegů, co se jim vyplatilo a co třeba ne. Je ale dobrý naučit se to na tom jednodušším, když ještě nejde o život.“

R3: „Zpětná vazba tam musí být, kdyby ti zezdola si někdy vyzkoušeli tu práci nahoře a zeshora zas dolů... ti dole vůbec neví, jak jsou některé věci důležité, a ti nahoře zas často nezažili tu práci dole.“

R4: „Jak jsem se to naučil? No tou aktivní zkušeností, podle toho procesu, musí přijít nějaký omyl, že ti někdo něco vytkne, vedoucí nebo i soudce, čteš ty judikáty, komentáře... Začal jsem číst i výslechy jiných, pak se naučíš to právo, čtyři subjekty, to se prostě dá naučit. A co pomohlo? Metodika, náslech, ten ti dá víc jak měsíc na škole, třikrát se podíváš, jak to dělají a základní nácvik si vytvoříš. Musíš projít tím pochopením, to ti ta metodika nedá. [...] A taky koukáš na zpětnou kontrolu, jestli ti to na soudě vzali, to je prostě ta zpětná vazba.“

R5: „Nikdo mi neřekl, jak to dělat, prostě pokus omyl, koukala jsem, jak to dělá kolega a říkala jsem si, to je příšerný, takhle to dělat nebudu.“

R6: „Nejvíc tě naučí zpětná vazba od kolegů, buď je něco hrozně dobře nebo něco hrozně posereš, záleží na dozorčím, ten odpovídá za to, aby to bylo, jak to má být, pokud je dobrej, tak ti na to koukne a doporučí ti třeba doptat se na nějaký věci.“

Zajímavé zjištění je, že pouze v jednom případě byla přímo zmíněna pozitivní zpětná vazba, v ostatních případech se jednalo především o zpětnou vazbu pomocí negativní kritiky. Policisté se také shodovali na tom, že **zpětná vazba není systematizovaná** ani se například běžně neodráží v platu.

Jakým způsobem jsou ve výsledkových dovednostech školeni policisté SKPV?

Tato otázka byla pokládána pouze policistům, kteří jsou zařazeni v této službě. V jednom případě nedošlo k rozvzpomenutí si na žádné konkrétní školení. Ve druhém případě k žádnému školení nedošlo:

R5: „Dřív žádná specializace nebyla, ani na první oddělení, člověk se prostě sám dovzdělával, sháněl si informace, já jsem se třeba seznámila se soudními znalci, ti mě hodně naučili, prostě sebevzdělávání, komunikace s psychology... Sama jsem se dopracovala. Dřív mi to ale ani tak složitý nepřišlo, z dnešního pohledu to složitý bylo [...] Policista by měl mít školení jak v práci policie, ale taky psychologie, sociální činnosti, měl by mít třeba náhled na děti z dětského domova, ale připravenost prostě není na té úrovni, kde by měla být, není to u policie prioritou.“

Kritika byla zřejmá také vůči aktuálně vedeným výcvikům pro SKPV a některým kolegům:

R6: „Jedno-dvou denní školení a tím to končí, oni si pak myslí, že po jednom školení umějí všechno, ale neumějí. Člověk dostane celoživotní papír, věci se mění, papír zůstává. Dneska už třeba máme víc informací o dětech, umíme líp mluvit o sexu, otevírá se téma autismu, teda spíš aspergera, taky děti migrantů. [...] Navíc je fakt málo těch, co to umějí tak, že by někoho mohli školit. Šedému průměru se tu má nejlépe, často jsou nevzdělavatelný, nemají motivaci, potřeby vzdělávat se... Kriminálka už dávno není pro ty dobrý lukrativní, ti jdou na prezidium, NCOZ... Navíc nemaj žádnou zpětnou vazbu.“

Nejmladší z respondentů z SKPV si vzpomíná na **dvouměsíční kurz pro operativu**, ve kterém byl prostor také na výsledkové dovednosti. Blíže si však nevzpomíná, co přesně

bylo náplní. Naopak pozitivně vzpomíná na **týdenní specializační kurz ve vedení výslechu dětských svědků**, který byl vyučován odborníky ve svých profesích.

Jak uvádí Košek, policie nabízí velké množství vzdělávacích akcí, když chce však člověk na školení, musí si to prosadit u vedení, a to vzhledem k znatelnému podstavu u policie nebývá vždy jednoduché. O školení však často nebývá zájem také z důvodu jejich umístění v odlehlých částech České republiky. Podobně také pojmenovává problém motivovanosti policistů jít se vzdělávat.

Všichni respondenti, kteří pracují pro službu kriminální policie a vyšetřování, také shodně podporují pořádání kurzů, doporučují však zaměřit se především na **praktický výcvik** dovedností:

R4: „*Nějaká metodika jasně, ale! Je to jako chtít se teoreticky naučit plavání, když budeš mít postupy, často tě to odtrhne od té situace, ten potenciál dělá ta zkušenost.*“

Aktuální plán **školení policistů SKPV** ve výslechových praktikách má podle Koška **rozsah jednoho týdne**. Školí se v malých skupinách po přibližně 12 lidech, části kurzu vedou především policisté z SKPV, součástí je analýza výslechových videí, modelové situace, učí se ale také konkrétní techniky jako například **využívání pauz**. Součástí je také zpětná vazba k vedeným výslechům. Jedná se o praktické školení, ale rozhodně není plošné.

Okruh II: Vedení samotného výslechu

Jakým způsobem se respondenti připravují na výslech?

Oba respondenti z místních oddělení se shodují, že to záleží, jakým způsobem se vyslýchaný dostaví. „*Prvotní výslech je většinou na místňáku, ale záleží, jestli si ho předvolám nebo přijde někdo z ulice, to pak vyslychá, kdo tu zrovna je.*“ Druhý doplňuje, že na místním oddělení zůstávají všechny trestné činy do pěti let trestní sazby. Pokud jde o trestný čin, který tuto sazbu převyšuje, putuje spis na SKPV. V případě svědků a poškozených lze pak ke komunikaci využít mobilní telefon, který je v každém případě rychlejší cestou než čekat na příchod předvolání dodejkou. Tuto praxi udávali čtyři respondenti. Na Místním oddělení je pro výslech všech osob určena **jednotná výslechová místnost**.

V případě výslechů policistů SKPV nebylo místo striktně dáno. K výslechům dochází v kanceláři kriminalisty na KŘP, v nemocnici, **nebo u svědků či poškozených**

doma: „Ty lidi jsou doma uvolněnější. [...] Na to si prostě časem přijdeš, co si můžeš dovolit a co ne.“

V případě svědeckých výpovědí byl u všech policistů SKPV zmíněn čas jako důležitá proměnná výslechu:

R2: „Je to jiný, když jde o něco, co se stalo tento týden a co se stalo před šesti lety, to je pak možný s tím výslechem počkat, svědka víc připravit na to, co se bude dít.“

R4: „U očítých svědků je důležitý udělat to hned, ale jsou i výjimky, třeba pozůstali, ty necháš vstřebat ty informace, řekneš jim, že to počká. Když tam vlítneš hned, co ti taky řeknou...“

Výslechu obvykle předchází samotná příprava na něj. Všichni dotazovaní ve shodě uvedli, že jejich prvním krokem je **ověření osoby v evidenci trestního řízení** (dále také jako ETŘ), ve které naleznou nejen předtištěné vzory pro výpověď, ale také informace o vyslychaném: „Vždycky koukneš do ETŘka, co ten člověk oznamoval dřív, jestli to není nějaký zmetek, stěžovatel, to už se k němu pak chováš jinak.“ Jeden z respondentů udával, že mu ETŘ pomáhá uchopit složitější výslechy ve věci, kterou ještě dříve nevyslychal: „Koukneš, jestli tam není něco podobného, co kdo dřív dělal, na co se ptal.“ Kriminalisté z SKPV se shodují, že **příprava je pro výslech stěžejní**, vhodné je udělat si minimálně **strukturu**. Někdy však není takový čas na přípravu, jakou by si případ zasloužil. Skepse se objevovala u čtyř respondentů také při komentování práce kolegů: „Vím, že některý kolegové tady na oddělení přípravu nedělaj, jako vůbec, prostě tam zkopírujou ten text a tím končí.“

Jakým způsobem probíhá začátek výslechu:

Ve všech případech respondenti mluvili o určité **personalizaci výslechu**. Především pokud jde o poučení svědka, poškozeného či oběti. Přizpůsobení poučení probíhá například takto:

R1: „Vyberu prostě to, co se mi v tu chvíli zdá důležité. Nezmiňuju třeba mlčenlivost, která se skoro nikoho netýká, naopak poučím o možnosti nevyprávět a v jakých případech.“

R2: „Na to jsem přišel časem, řeknu mu, co bude, jak to bude vypadat, na co má ten člověk nárok, poučení oběti má nějakých... pět stran, takže v co nejnútnejším měřítku vysvětlíš, co se týká toho člověka.“

R5: „Řeknu mu, proč a v jaký věci tam je, že když úmyslně zatají, osoba blízká, náhrada škody, zákon o obětech... lepší je jim dát leták BKB a vytištěný předtisk, kde zdůrazním to důležité. Pak si tam zavolají a líp se v klidu informují.“ Zkratkou BKB je v tomto smyslu myšlen Bílý kruh bezpečí.

Ve čtyřech případech také zazněla **snaha svědka před samotným výsledkem uklidnit**, dělo se tak především u policistů z SKPV. To se dělo například takto:

R2: „Vyzvedneš si ho u výtahu, řekneš mu, že se nic neděje, že nic neudělali, dám jim ty informace dopředu, pro ty lid je hrozný, když je na to nepřipravíš, a je pak poznat, že jsou klidnější.“

R4: „Někteří kolegové mají to poučení napsané na papíře, ‚tady to podepište‘, jenže to je hrozný, ten vnitřní pocit, když s tebou nikdo nemluví, neřeknou mu ani, kdo sedí vedle nich... Tohle není dobrý, ty potřebuješ, **aby měl tu motivaci říct ti všechno**. Když ty s ním nebudeš jednat narovinu, proč by měl on?“

Využívají respondenti stádium monologu?

Všichni respondenti shodně uznali důležitost tohoto stadia pro vyšetřování. Rozdílné byly popisy jednotlivých instrukcí. U policistů MOP a dopravní policie se jednalo o jednoduchou výzvu k řízení všeho podstatného k okolnostem vyšetřované události, vysvětlovali to například tímto způsobem: „Musí to být příběh, musí to říct ten člověk“, v případě policistů z SKPV zaznělo komplexnější uvedení do monologu:

R4: „Musíš ho umět rozmluvit, i když vím, že třeba říká kraviny, prostě ho nechám mluvit, protože pak to můžeš třeba rozporovat, ať je to obviněný nebo svědek. **Pokud ho hned zastavíš, nemáš nic.** [...] Někdy se samozřejmě odchýlí od věci, jako že jde do dálky, prostě ho usměrniš, ale když ho přerušíš, tak je možný, že prostě ztratí nit, když ho začneš přerušovat, je konec. Začne nad tím přemýšlet, a to ty nechceš, aby nad tím přemýšlel.“

R5: „Je důležitý mu vysvětlit, jak to má vlastně vypadat. **‚Ted‘ dám prostor vám, řekněte mi svými slovy, co jste viděl, cítil...‘** Někdy chce svědek vysloveně otázky, neumí to bez nich, tak pak se ptám, co teda viděl. Někdo ale vyslýchá jako ‚co se stalo od 19 do 19:30‘, ale to nevíš, co je všechno důležité.“

Jak vypadá stádium otázek a odpovědí?

Po úvodním stadiu monologu následuje chvíle pro doptávání. Toto stadium komentovali respondenti různě, avšak během pěti rozhovorů zazněl shodný odkaz na *sedm kriminalistických otázek*, které policisté při každém výslechu mají v paměti. V jednom případě zmínil respondent instrukci: „*Tak, a teď vám budu klást otázky.*“

Všichni policisté se shodli, že se **nedá plně vyhnout návodným otázkám**, naopak čtyři policisté spontánně zmínili **důležitost otevřených otázek**. V jednom případě byl zmíněn problém s nízkou inteligencí, který může vyprovokovat užití návodných otázek:

R4: „*Je téměř nemožný se jim vyhnout, hlavně ti lidi, co ti sem chodí, jsou běžně podprůměrně inteligentní, už když je v posudku IQ 95, tak už je to problém. Ten vůbec neví, kam tím směřuješ, prostě bariéra rozumová, pak je těžký stavět ty otázky tak, aby nebyly sugestivní.*“

Jak vypadá ukončení výslechu?

Výslech by měl končit poděkováním vyslychanému, to uvedli tři respondenti, čtyři uvedli, že vyslychanému předají informace o tom, co se bude následně dít, jeden respondent uvedl, že svědkovi na sebe **dává kontakt** pro případ, že by si na něco v průběhu dalších dní vzpomněl.

Jak probíhá protokolace?

Protokolace probíhá u jednotlivých policistů různě, tři z policistů uvedli, že protokolují hned, zpočátku to může být pro svědka i vyslychajícího náročnější, ale nakonec dojde k přizpůsobení. Dva z policistů využívají zapisovatele. Pouze jeden z respondentů uvádí, že nepíše hned: „*Prvně poslouchám, nechávám mluvit, řekněte mi všechno, celý to vaše podání, nepíšu ani během toho, co se ho doptávám, na konci to shrnu a požádám ho, aby mi to znovu přeříkal – a až tehdy začínám zapisovat.*“

Protokolace se lišila u policistů z MOP a policistů z SKPV, kde jsou na protokolaci výpovědi kladeny vyšší požadavky:

R4: „*Ta výpověď musí být absolutně doslovně popsána, ale ani tady to nikdo nedělá. Ten svědek prostě přeskočí dopředu, dozadu, ti kluci někteří si to srovnávají chronologicky, ale je fakt důležitý, aby to bylo doslovný, u soudu pak budí pochybnost, jak ten svědek vypovídá.*“

Okruh III: Využívání technik, které jsou v souladu s kognitivním interview

Pouze jeden respondent byl seznámen s postupy kognitivního interview, tuto metodu hodnotil kladně a sdílel, že některé její prvky také aktivně využívá. Jednalo se především o **techniky pro zlepšení sociální interakce**. V případě ostatních respondentů znalost této metody ilustruje tento výrok: „*Kogni... co? Promiň, to ani nepřeložím.*“

Jaké techniky pro zlepšení sociální interakce respondenti využívají?

Všichni respondenti si uvědomují, jak nepříjemně může být výslechová situace vnímána:

R1: „*Jde o to, jakou nastolíš atmosféru, aby s tebou mluvili. Jsem tam já, ty informace o tom činu a ten člověk.*“

Během rozhovorů respondenti udávali vlastní zásady, se kterými do výslechu jdou:

R2: „*Nikomu se nelže. Prostě nikomu.*“

R5: „*Důležitý je budovat důvěru, bezpečí, člověk se pak lépe svěří.*“ Jak to však udělat? „*Řekneš jí ,ty za nic nemůžeš, neudělala jsi nic špatně, to, co udělal pachatel, je špatný,‘ třeba ji i ujistíš, že není sama, že nevadí, když lhala mamince o tatínkovi.*“

Dva z policistů během hovoru zmiňovali také nedůvěru svědka a práci s ní:

R3: „*Musíš pracovat s tou nedůvěrou, víc vysvětlovat, říct mu, co bude dál, obecně jakou roli má.*“

R4: „*Ta nedůvěra tam prostě je i kvůli té pověsti, všechny ty vtipy ala ,blbý policajt,‘ když ho správně poučíš, může si ten svědek říct ,jo, ten ví, co dělá.*“

Na otázky týkající se reakce na silné emoce čtyři respondenti odpověděli velmi obecně: „*Prostě tam někdy jsou, s tím nic nenaděláš, vyslechnout to musíš.*“ Ve dvou odpovědích policistů SKPV naopak zaznívá i možnost, jak s emocemi pracovat, a jak celou situaci vnímat, zde je příklad:

R4: „*Důležitá je empatie, když brečí, tak to přerušíš, nabídneš horký nápoj, vemeš pryč obhájce... lidi s vyšetřovatelem mluví, s ním mluví relativně rádi, tobě můžou říct všechno, oběti se musí vymluvit, obvinění svěřit.*“

Jeden respondent však uvádí i úskalí bližšího kontaktu s vyslychaným:

R5: „Je nutný dávat si pozor na kamarádčkování, obhájci to neradi vidí, když třeba někdo s dítětem mluví před výslechem.“

Jaké techniky pro facilitaci paměti respondenti využívají?

Během rozhovoru respondenti také popisovali techniky, které jsou součástí metody kognitivního interview. Jak již bylo řečeno, všichni dotazovaní uznali důležitost volné výpovědi, zároveň jen v jednom případě zazněla instrukce, která by se dala připodobnit technice **iniciace volné výpovědi**, jak ji popisuje metoda CI. Ve třech případech bylo zdůrazněno **nepřerušování výpovědi**.

V jednom případě byla částečně popsána technika **přenesení kontroly na svědka**:

R5: „Ty seš teď hrozně důležitá, ty mi řekneš všechny ty informace, protože já je nevím, a já ti zase pomůžu, aby už se ti nic takového znovu nestalo.“

Při pokládání otázek se dva respondenti, konkrétně tedy policisté z SKPV, dotkli techniky **rozšířeného vyhledávání**. Pro svou výslechovou praxi využívají otázek, které pomohou svědkovi zúžit období a zároveň změnit cesty vyhledávání:

R2: „Říkáš, že to bylo někdy na jaře, tys měl v té době i narozeniny, stalo se to před nimi nebo až po nich?“

R4: „Ptáš se, kdy se to stalo, a když neví, tak je důležitý zúžit to období, byla zima nebo teplo? A když neví, co měli na sobě? Kabát nebo triko? Ptáš se na svátky, volby, narozeniny... A taky s kým to sdíleli, jestli nemají nějaký zprávy, jestli to nikomu neposílali.“

Jeden z těchto respondentů poté zmínil také důležitost správné techniky doptávání se, která je plně ve shodě s kognitivním interview:

R4: „Snažíš se ty otázky pokládat co nejobecnější, je to pak věrohodnější ta odpověď, když se zeptáš ‚jakej to byl nůž,‘ než ‚jakou barvu měla ta střenka.‘ Prostě jdeš od obecnýho ke konkrétnímu.“

Během hovorů také vyvstalo, že policisté z SKPV mívají **špatné zkušenosti s výslechy vedenými mladšími kolegy**:

R2: „Není tam žádný tlak na objasnění. I realizace se plánují podle toho, jak chodí odměny. Navíc na těch odděleních mají hrozně velký časový press, je toho hodně, ale tím je nechci obhajovat, slušně se chovat můžou.“

R4: „Ona je tu ještě ta generace, co vyrostla v tom, že třeba domácí násilí je v pořádku. To samý ten stalking, je to nový trestný čin, nepochopený, to chce policajta, který bude vyzrálý, inteligentní, komplexní, ne policajta na naplnění tabulky, to je prostě blbě. [...] Navíc ti mlad'oshi dneska nejsou schopný si říkat věci do očí, zvlášť ty osobní, intimní, za co pak stojej ty výsledky, když neuměj mluvit s lidma, to těžko spraví roční ZOP.“

R5: „Často slyšíme, že jim říkají ,to jste mohla tušit, ne? Proč jste s ním chodila.' Někdy to funguje tak, že když to znevěrohodním hned na počátku, bude to celé rychlejší.“

Okruh IV: Výslech osob ze specifických skupin

S výslechem osoby pod vlivem alkoholu se setkávají především policisté z místních oddělení, ale i dopravní policie. Všichni tito respondenti se shodují, že k výslechu intoxikovaného svědka běžně nedochází, záleží však na míře intoxikace:

R3: „Když přijde někdo jakože ožralej, to znamená přes dvě promile, tak se to jen založí a předvolá se později, do jednoho promile se to bere, že je ještě způsobilý.“

V otázce **výslechu zvláště zranitelných obětí** se postup mění policista od policisty, případ od případu. Respondenti muži shodně udávali, že se v případě ženské oběti znásilnění dotazují, zda chce být žena vyslýchána spíše ženou. Pro policisty z MOP může jít o zajímavý výslech, na kterém mohou zdokonalit své dovednosti: „Minulý týden mi zrovna přišlo znásilnění, to bylo super, konečně zas něco jinýho, novýho.“ Běžně však panuje snaha, aby mravnostní činy a dětské výsledky vedli prvotně policisté z SKPV: „Na místo přijede hlídka, plus ta volá dosah mravnost, uniformovaní pak zajistí místo činu, komunikace zůstává na specialistovi. Hlídkař se ale taky ptá, ‚neutíká pachatel‘? Operační se taky ptá. Ale hlídkařům se říká, jak mají dotyčného vytěžit, ale že to s ním nemají rozebírat, to ať nechají na nás.“

V případě výslechu **dětských svědků** odpovídali pouze dva respondenti, ostatní policisté běžně do kontaktu s dětskou výpovědí nepřicházeli:

R2: „Je důležité dávat pozor na ty otázky, ty děti se chtějí zavděčit, ale myslím, že ten člověk už nějakým způsobem poškozený je, je v tomhle postavení, pokud se chovám s respektem, nemůžu ho poškodit víc.“

R5: „Většina policajtů má pocit, že ty děti nejsou schopný vyprávět, vést monolog, ale ono je to hrozně důležitý pro tu specifickou výpověď. [...] Ty děti vypadají dobře, jsou v pohodě, smějou se, mluví... Už si s sebou většinou nesou nějaký trauma, jsou třeba mentálně postižený, nesocializovaný, uchopit takový případ je složité, je to stigma, když je to dítě jiný, pokud nefunguje ta rodina, jak by měla. To se tady pak bavíme třeba o dětský prostituci, to je hodně náročný, ale začíná se o tom mluvit. [...] Oni jsou často zneužívaný formou hry, to jde pak využít, jsou věci, který se dětem dějí, co ti třeba nebylo příjemný... a nevádí, že sis za to vzala dárek, ‘to dítě si zvyká, je předčasně sexualizovaný, důležitý je reagovat lidsky: ,a tobě se to líbilo?’“

V jednom případě došlo také k povzdechu nad chováním kolegů vůči **psychicky nemocnému vyslýchanému**:

R4: „Zrovna teď tady byl chlápek, akutní schizofrenik, prakticky nic si neuvědomoval a stejně to proběhlo, stejně tu výpověď z něj dostali.“

Respondent zároveň nabízí, že v tomto případě je vhodné využít videozáznam, protože je na něm zaznamenané chování, které policista do protokolu zapsat nezvládne.

Stejný respondent také jako jediný uvádí obecný problém s přebíráním svědecké výpovědi od seniora:

R4: „Senioři jsou hrozně nepochopený, když něco oznamují. Jsou hrozně zmatený, řekneš si ,jo, pomatenec volá,‘ nedostane se mu vůbec tý vážnosti, jenže on je v tomhle stavu právě kvůli tomu, co je na něm páchaný...“

Shrnutí výsledků druhé části výzkumu dle výzkumných otázek

Jakým způsobem policisté nabývají dovedností vést výslech?

Policisté se nejčastěji s prvními poznatky k vedení výslechu setkali na základní odborné přípravě, nejsou si však schopni vybavit přesnější náplň učiva. Podobně tomu bylo také u Policejní akademie, kterou jmenovali zbývající dva respondenti. Policisté ve shodě doporučili omezení teoretické části na úkor té praktické, zároveň vyjádřili přání být

vzdělávání policisty z praxe. K prvním výsledkům došlo bez dalšího zaučování, policisté vzpomínali jak na pocity nervozity před prvním vyslycháním, tak také na jejich tehdejší nevhodné výslechové praktiky.

Ve shodě se zahraničními výzkumy docházelo především k učení se z vlastní zkušenosti, metodou pokus-omyl a nápodobou zkušenějších kolegů. Zmiňována byla důležitost zpětné vazby, ovšem především tím byla myšlena kritika práce ze strany kolegů, vedení či soudu. Žádný z respondentů nemá pocit, že by byla zpětná vazba, jakkoliv systematizovaná, zajímavým zjištěním bylo, že o zpětnou vazbu respondenti v počátcích stáli a také teď ji dokážou ocenit. Ve dvou případech dokonce došlo k přiznání, že si respondenti schovávají pozitivní zpětné vazby soudů k jejich případům.

Pokud mluvíme o nástavbovém a specializačním vzdělávání, je znatelný určitý posun. Zatímco dříve byla možnost kurzů pro policejní specialisty omezena, dnes jsou částečně systematizovány a měl by jimi projít každý budoucí policista – kriminalista. Obsahem takového kurzu je také nácvik praktických dovedností, analyzování výslechových videozáznamů, či výuka využívání efektivních technik, například pauz při rozhovoru. Respondenti se však shodují, že často chybí motivace tyto kurzy navštěvovat.

Jakým způsobem aktuálně policisté vedou výslechy svědků s ohledem na tři základní stadia výslechu?

Výslech se liší podle toho, v jakém postavení člověk přichází a jaký trestný čin hlásí. Na MOP bývá pro výslech určena strohá místnost, v případě výslechu policisty SKPV může dojít k výslechu v kancelářích KŘP, u svědka či poškozeného doma nebo v případě některých zvláště zranitelných obětí ve speciální výslechové místnosti.

Samotnému výslechu vždy předchází ověření osoby v ETŘ, kriminalisté z SKPV se pak také shodují, že pro výslech je stěžejní důkladná příprava. Ta může proběhnout například prostudováním spisu a sepsáním si struktury výslechu. Všichni policisté se také snaží nějakým způsobem personalizovat výslech, především je to znát na předávání poučení, které má běžně i pět stran a jen jeho čtení a vysvětlování by zabralo desítky minut.

Policisté také zmiňovali snahu svědka před výslechem uklidnit, jednalo se zvláště o policisty z SKPV, kteří zároveň ke zklidnění svědka využili metody, které jsou podporovány kognitivním interview.

Stadium monologu se dle svých slov snaží do hovoru zasadit každý z respondentů, byla zmíněna také důležitost do monologu nevstupovat, nechat svědka mluvit. Stadium dialogu mají policisté spojeno se *sedmi kriminalistickými otázkami*. Policisté v naprosté shodě uvádí, že se snaží vyhýbat návodným či kapciózním otázkám, ne vždy to však jde. Otevřené otázky jsou také vnímány jako důležité. Výslech by měl podle některých respondentů končit poděkováním, pouze jeden z policistů uvedl, že na sebe vyslýchanému dává kontakt, jako to doporučuje metoda kognitivního interview.

Samostatnou kapitolou je protokolace výslechu, která může významně narušit interakci mezi vyslýchaným a vyslýchajícím. Protokolace se lišila dle konkrétního policisty, většinou k ní však dochází od samého počátku sdělování výpovědi. Protokolaci ve čtyřech případech provádí sám policista, ve dvou případech pak zapisovatelka. Z rozhovorů však vyplynula rozdílná potřeba mít dobře zaprotokolovanou výpověď. Pro policisty z SKPV je důležité, aby byla výpověď zaznamenána co nejbližší tomu, co skutečně zaznělo, často na tom záleží, zda soud výpověď přijme či ne.

U respondentů se také průběžně objevovala skepse vůči technikám vedení výslechu jejich kolegů. Kritizována byla jejich nízká motivace a schopnost vzdělávat se, ale také jejich často necitelné chování k poškozeným a svědkům.

Jaké techniky, které jsou ve shodě s kognitivním interview, policisté ve své výslechové praxi využívají?

Policisté ve shodě vnímají, že je pro svědky a poškozené výslech náročnou a často nepříjemnou situací. Každý z respondentů má své techniky, jakými s těmito osobami pracuje. Z rozhovorů bylo znatelné, že se více o emoce svědka zajímají policisté z SKPV, věnují tak i více času pro navázání kontaktu a práci s nedůvěrou, aby byl svědek motivovaný sdělit více informací.

Každý z policistů využívá vlastní techniky pro facilitaci paměti svědka. Techniky nejsou respondenty žádným způsobem pojmenovávány, jedná se však o techniky, které můžeme nalézt ve struktuře kognitivního interview. Policisté zmiňovali *iniciaci volné výpovědi*, techniky *rozšířeného vyhledávání*, které se soustředí na změnu cesty vyhledávání informace, v jednom případě se objevila také instrukce, která je ve shodě s technikou *přenesení kontroly výslechu na svědka*. Jeden z respondentů poté popsal správnou techniku kladení otázek, které by měly jít od nejobecnějšího po nejkonkrétnější.

Jak policisté přistupují k výslechu specifických skupin se zaměřením na zvlášť zranitelné oběti, seniory, lidi s psychickými potížemi a intoxikované osoby?

S intoxikovanými svědky se setkávali pouze policisté na MOP a dopravní policii. Shodně udávali, že spis poškozeného, který je pod vlivem alkoholu (nad 1 ‰), sice založí, čeká se však na vystřízlivění osoby.

V případech výslechu zvláště zranitelných obětí se opět více angažovali policisté z SKPV, kteří zmiňovali důležitost prvního výslechu specialistou. Ve chvíli, kdy je výslech poprvé odveden na MOP a je odveden špatně, spousta respondentů již podle respondentů nemá motivaci v trestním oznámení pokračovat. Výslechům dětských svědků se věnovali pouze dva respondenti, ti však ve shodě potvrdili, že se nejedná o jednoduché téma, je potřeba si více dávat pozor na návodné otázky a nemít předsudky vůči vyslychanému. Obtížnost výslechu seniora vnímal pouze jeden respondent, který uváděl vnímanou vyšší společenskou vážnost násilí na seniorech, a zároveň devalvací oznámení, které senior na policii podává.

Jaké informace mají policisté o kognitivním interview?

Pouze jedna respondentka uvedla, že má informace o technikách kognitivního interview. Stavěla se k nim pozitivně, některé z nich také aktivně využívala. Zbytek respondentů o metodě nikdy před tím neslyšel.

11.2 Výsledky druhé části výzkumu

Analýza druhé části výzkumu je také shrnuta do pěti okruhů, ty jsou následně děleny na jednotlivé kategorie, které vznikaly průběžně během kódování. Výzkum se soustředí na ty aspekty výslechu, kterým se věnuje metoda kognitivního interview. Vzhledem k tomu, že poznámky k jednotlivým videozáznamům nejsou přiloženy k této práci, v rámci každé kategorie je text doplněn množstvím konkrétních výroků vyslychajících, v některých případech i poznámkami konzultanta. V závěru opět nalezneme shrnutí výsledků z pohledu výzkumných otázek.

Ve výsledcích bude pracováno s těmito znaky:

- ***Policista – vyslychající: P***
- ***Rozlišení vyslychajících²⁴: P^I, P^{II}, P^{III}***
- ***Vyslychaná osoba: V***

---

²⁴ Rozlišení vyslychajících neodpovídá jednotlivým vyslychajícím, kteří vedli výslech.

- *Pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí: OSPOD*
- *Pauza: ...*
- *Anonymizovaná informace, kterou nebylo možné nahradit jinak: ____*

Okruh I: Stadia výslechu

Analyzované videozáznamy začínají ve chvíli, kdy ve speciální výslechové místnosti již sedí policista i vyslýchaný. Dle konzultantky však *není úplně obvyklé, že by se vyslýchající poprvé setkal s vyslýchaným až při samotném výslechu*. Zvláště v případě dětí výslechu běžně předchází neformální návštěva například u dítěte v rodině, kde je dítě seznámeno s tím, co bude následovat. Je informováno například o tom, kde se v den výslechu sejdou, jak bude vypadat výslechová místnost, s kým bude o věci hovořit. Někdy se však stává, že se s vyslýchaným policista setkává opravdu až těsně před samotným výslechem, i v tom případě se obvykle snaží využít volných minut na navázání dobrého kontaktu například pomocí neutrálních otázek. Tento postup je doporučován také odbornými publikacemi (např. Chmelík, 2003; Kovář et al., 2008) a je *v souladu s metodou kognitivního interview*. Z těchto důvodů však na videozáznamu nevidíme první interakci mezi vyslýchaným a vyslýchajícím.

Ve výslechové místnosti byl *ve čtyřech z pěti případů vyslýchající s vyslýchaným sám*, v jednom případě byla přítomna také pracovnice OSPOD. Jak uvádí Chmelík (2003), další přítomné osoby mohou mít výrazně negativní dopad na průběh výslechu, doporučuje proto umístění všech ostatních osob, které mají ze zákona právo být přítomné u výslechu²⁵, do vedlejší místnosti, do které je promítán živý přenos ze speciální výslechové místnosti.

Úvodní stadium výslechu

V úvodu *vyslýchající zahajuje výslech, diktuje na kameru náležitosti* jako je datum a čas zahájení výslechu, věc, ve které bude svědek vyslýchán, výčet lidí, kteří výslech přes videozáznam sledují z vedlejší místnosti. Tato část proběhla *ve všech pěti sledovaných videozáznamech ve chvíli, kdy byl již v místnosti také svědek*. Dle konzultanta dochází u malých dětí ke snaze tento úvod předtočit před samotným výslechem, aby dítě nebylo zbytečně stresováno jednak informacemi uvedenými v úvodu, jednak jeho délkou. Tento postup je také součástí obecných doporučení, jak uvádí Chmelík (2003), není vhodné před

---

²⁵ Toto právo má ze zákona například obhájce obviněného, obhájce poškozeného, pracovník OSPOD, státní zástupce či soudce dle postavení svědka a trestného činu.

dítětem, a to ani v případě, že již navštěvuje druhý stupeň základní školy, přeříkávat příslušné paragrafy zákona. Dítě to může vnímat jako zastrašování, vytvoří se tím bariéra, která může ovlivnit celý průběh výslechu.

Po nadiktování náležitostí výslechu přešel vyslychající plynule k první interakci s vyslychaným. Každý, kdo přichází k výslechu, musí být nejprve řádně poučen, úvodní poučení se u jednotlivých videozáznamů lišilo především dle věku vyslychaného. V jednom případě policistka před samotným poučením vysvětlila vyslychanému, co se v následujících chvílích bude dít:

P: „*Sešli jsme se spolu dneska, abys mi řekla o tom, hmm, no, ty ho znáš asi jako Péťu. Říkáš mu Péťo nebo pane Černý?*“

V: „*...Strejdo.*“

P: „*Dobře, tak o tom strejdovi si budeme povídat, ano?*“

V ostatních případech došlo přímo k **poučení osoby. U nejmladšího vyslychaného bylo velmi přizpůsobeno jeho věku:**

P: „*Simonko, musíš říct všechno podle pravdy, lhát se nesmí, ano? Je moc důležité, abys opravdu řikala jen pravdu, když nebudeš vědět, klidně řekni, že nevíš, ale nesmíš si nic vymýšlet. Rozumíš tomu?*“

V: „*...* “

P: „*Víš, co se nesmí? ... Zopakuj Simonko, nesmí se? ... Lhát, ano?*“

V: Po chvíli zřetelně pokyvuje hlavou.

P: „*Když řeknu, že je tenhle mobil růžový,*“ ukazuje na černý telefon, „*řekla jsem pravdu nebo nepravdu? ... Nepravdu.*“

P: „*Takže Simonko, nesmíš co? ... Lhát, potřebuju to slyšet od tebe.*“

V: „*Lhát.*“

P: „*Ták.*“

Jak uvádí konzultant, je potřeba, aby dítě opravdu pochopilo poučení, aby rozumělo rozdílu mezi pravdou a lží, a vlastními slovy nahlas pochopení stvrdilo. Toto pochopení musí

nahlas stvrdit také dospělí vyslychaní. *U starších dětí je poučení bližší obvyklé verzi*, která je dána zákonem:

P: „Honzo, pozorně mě poslouvej, máš k němu vztah, že bys ho považoval za někoho blízkého?“

V: „Ne.“

P: „Dobře. Pokud si nebudeš moci vzpomenout, tak řekni ‚nevím‘, problém by byl, kdybys lhal, ano?“

Poučení u starších vyslychaných se pak lišilo dle policisty, který vyslychal. V jednom případě došlo ke čtení poučení, ve dvou případech pak k úpravě, která je blíže běžné mluvě, zde jsou **ukázky části poučení** tří různých způsobů:

P^I: „Ty jsi byla předvolaná ve věci ____, ty seš tady jen jako svědek, nic jiného, pokud neshledáš žádný důvod, proč bys nemohla vypovídat, tak je naopak velmi důležité říkat jen úplnou pravdu, nesmíš se vědomě dopustit žádné lži, někoho třeba vědomě obvinít nebo zatajit skutečnosti, které by mohly být důležité pro posouzení celé té věci.“

P^{II}: „Je důležité, abyste neuváděla lživé okolnosti, rozuměla jste všemu? Pokud byste nerozuměla, zopakuju vám to, pokud byste chtěla přestávku, stačí říct.“

P^{III}: „Nesmíte nikoho křivě obvinít z něčeho, co by neudělal. Pokud by se zjistilo, že jste úmyslně uváděla nepravdivé skutečnosti či jiného křivě obvinila, mohla byste se sama dopustit trestného činu křivé obvinění, křivá výpověď, pomluva či jiného v úvahu přicházejícího trestného činu.“

Po poučení *ve dvou z pěti videozáznamů* můžeme rozlišit fázi, kdy se **policista snaží navázat s vyslychaným bližší vztah**. Jedná se o výslechy se třemi nejmladšími vyslychanými. Nejdéle tato fáze trvala u nejmladší vyslychané, která již při poučení na vyslychajícího reagovala omezeně. Probíhalo to následovně:

P: „Řekneš mi, kolik je ti roků? ... To si nepamatuješ nebo nechceš říct? ... A řekneš mi, kde bydlíš? Jak se to tam jmenuje? ... Je to daleko od Prahy nebo blízko? ... Nevíš?“

V: Kýve hlavou na znamení, že ne.

P: „Tak to nevdí, a máš nějaké sourozence?“

V: „Čtyři.“

P: „A jak se jmenují?“

V: „Klárka a Honzík.“

P: „A jsou starší nebo mladší?“

P: „A maminka říkala, že máš hezký známky ve škole, co tě tam baví nejvíc?“

Pro tento úsek je velmi důležité zdůraznit zpětnou vazbu policistky na informaci, že vyslychaná neví. Policistka ujistila vyslychanou, že to nevadí, to může předejít budoucímu podlehnutí vyslychanému sugestivním otázkám a snaze vyhovět autoritě policisty (Geiselman et al., 1984). Otázkami na počet a věk sourozenců může vyslychající **zhodnotit jazykovou a mentální úroveň vyslychaného**. Jak doplňuje konzultant, běžně se využívají bezpečné otázky například ve vztahu k aktuálnímu dění (např. otázky na blížící se Vánoce) I tento **postup je doporučován v rámci metody kognitivního interview**.

U stejné vyslychající lze najít podobný postup také při dalším výslechu nezletilého:

P: „Řekneš mi něco o sobě? Kde bydlíš, kolik máš sourozenců?“

V: Počítá na prstech, dochází k číslu šest: „Šest!“

P: „Šest? Tak to je fajn, ne? Vyjmenuješ je, jak jdou po sobě? ... Nebo jen jména, to stačí.“

Vyšetřovatelka zareagovala na výraz vyslychaného a upravila otázku.

P: „Tak to máte doma veselo, vid’? A co tě baví kromě kreslení? Co tě třeba baví ve škole?“

V: „Hlavně zeměpis a matika.“

P: „Jo, to mě taky bavilo... teda ta matika moc ne teda.“

Vyslychající velmi hezky pracovala s intonací hlasu, což může pozitivně působit na celou atmosféru výslechu a na možnou úzkost vyslychaného.

V dalších třech případech tato fáze na videozáznamu nebyla rozpoznána, po poučení se přistoupilo rovnou k dalším stadiím výslechu, je však možné, že k navázání podobného kontaktu došlo ještě před samotným výslechem.

Stadium souvislého líčení (monolog)

Stadium souvislého líčení bylo **rozeznáno na třech videozáznamech**. **Ve zbývajících dvou nezazněla žádná instrukce, která by nabádala vyslychaného k souvislému líčení události** a výslech rovnou přešel do stadia dialogu. V jednom případě šlo o nejmladší vyslychanou, která do této doby odpovídala pouze velmi úsečně a obvykle také jednoslovně, nebyl tedy předpoklad, že by sama o vyšetřované události vyprávěla. V druhém případě šlo o skutek, který trval několik let, jednalo se o nejdelší výslech.

Instrukce k vyprávění měla různou podobu a samotná **fáze monologu byla různě dlouhá**:

P: „*Mohl bys mi říct, jak jste se vlastně s panem Hnízdilem seznámili? Jak dlouho ho znáš? Co se vlastně stalo?*“

V tomto případě padla upřesňující otázka hned po první větě vyslychaného.

P: „*A když jste se seznámili, bylo to, když už jsi chodil do školy?*“

V: „*Hmm, to už jsem chodil do školy.*“

P: „*A to jste bydleli kde tehdy?*“

V této chvíli výpověď plynule přešla do stadia otázek a odpovědí (dialogu).

Ve druhém případě dostala vyslychaná více prostoru, také však byla po chvíli přerušena:

P: „*Tak teď bychom si mohly povyprávět, jak se to teda stalo toho dne.*“

V: „*Mám teda říct, jak to probíhalo?*“

P: „*Čím víc mi řekneš tady na začátku, tím míň se tě pak budu doptávat.*“

V: „*No, tak... já jsem si s ní mluvila, jestli ona by chtěla jako se vidět na Míráku, a já se ho zeptala, jestli by nás neodvez na ten Mírák a on s tím souhlasil, takže jsme nabrali Kristýnu, a tak jsme vyrazili a-*“

P: „*A nevíš, kolik bylo hodin, když jste vyrazili?*“

V: „*Okolo půl druhý myslím, nevím to teď přesně.*“

Volná výpověď vyslychané byla několikrát přerušena, poprvé po 36 sekundách otázkou na upřesnění času, podruhé po dalších 17 sekundách upřesňující otázkou na

přítomné osoby, poté po minutě a půl otázkou na to, zda si vyslýchaná pamatuje obsah rozhovor s konkrétní osobou. Stadium monologu do chvíle, kdy policistka oznámila vyslychající, že *se ještě dozeptá*, trvalo přibližně tři a půl minuty z celkové délky výslechu 29 minut. ***Stadium monologu bylo dohromady čtyřikrát přerušeno***, v jednom případě po delší pauze vyslychané.

V posledním případě proběhlo souvislé líčení nejbliže tomu, jak je popisována fáze *Iniciování volné výpovědi*, jedna z fází kognitivního interview.

P: „*Já bych vás nechala povídat samotnou a-*“

V: „*A pak se doptáte.*“

P: „*A pak se doptám, tak povídejte.*“

Volná výpověď byla v tomto případě poprvé přerušena po 29 sekundách dotazem na celé jméno a datum narození osoby ve výpovědi vyslychané:

V: „*Našla si přítele a ten měl, teda pořád má, velkou chatu v Jeseníkách a...*“

P: „*Jak se jmenuje přítel?*“

V: „*Její přítel se jmenuje Marek Lukava.*“

P: „*Znáte datum narození?*“

V: „*Toho přítele?*“

P: „*Ana, nebo... kolik mu je let?*“

V: „*Je o něco starší než máma, takže asi 52.*“

Po tomto přerušení následovalo přibližně šest minut volného vyprávění vyslychané, které nebylo přerušeno ani ve chvíli, kdy se vyslychaná na chvíli odmlčela. Poté, co se vyslychaná dostala na konec svého vyprávění, nastala pauza v rozsahu přibližně tří sekund, po které se policistka doptala: P: „*Tak, už můžu?*“ a volně přešla do stadia otázek a odpovědí. Monolog u vyslychané celkově trval přibližně sedm minut z celkových 58 minut.

Stadium otázek a odpovědí (dialog)

Stadium otázek a odpovědí ve všech sledovaných videozáznamech **dominovalo celému výsledku**. Využívány byly všechny typy otázek, zajímavým zjištěním bylo **časté využívání mnohočetných otázek**. Zachyceno bylo také několik otázek, které mohly být vzhledem ke kontextu vnímány jako sugestivní. Během tohoto stadia také vyslychající využívali **nejvíce technik pro podporu svědka i jeho paměti**. Blíže si k těmto bodům vrátíme v dalších okruzích.

Ukončení výsledku

K ukončení výsledku docházelo různými způsoby. **Ve čtyřech z pěti výsledků došlo k poděkování vyslychanému za výsledek**. K tomu došlo prostým děkují v závěru, nebo také následujícími způsoby:

P^I: „*Děkuji moc za vaši výdrž, dostatečnost, že jste to zvládla, doufám, že teď už budete mít klid... myslím teda od nás alespoň.*“

P^{II}: „*Tak, Honziku, já ti moc děkuju, paní obhájkyňe už nemá žádný otázky, proto ukončuji výsledek.*“ Poté proběhlo oficiální ukončení výsledku na kameru, videozáznam však ještě chvíli pokračoval: P^{II}: „*Děkuju, mohla bych tě poprosit, jestli bys mi nepomohl obléknout ty panáčky?*“ Jednalo se o případ, kdy byly využity demonstrační loutky, které vyšetřovatelka s vyslychanou na konci opět oblékla.

P^{III}: „*Děkuju vám mockrát, jsme moc šikovná, myslím, že teď to může být tase dobrý.*“

Ve dvou případech také došlo k otázce, zda vyslychaný nechce k celé vyšetřované události něco dodat. Ani v jednom případě toho nebylo využito.

V jednom případě v závěru vyslychaná plakala:

P: „*Nevadí, Simonko, já už se tě nebudu doptávat, vidím, že pláčeš a točíme se dokolečka... Tys říkala, že ráda píšeš, tak si tu pohraješ s tetou ještě, ano?*“

Ve všech případech došlo k ukončení výsledku citlivě s ohledem na aktuální stav vyslychaného.

Okruh II: Vytváření bezpečného kontaktu

Pokud vnímáme metodu kognitivního interview v celém jejím kontextu, víme, že se nejedná pouze o seznam technik, který pomáhá svědkům v rozvzpomínání na kritickou

událost. Jedná se o metodu, která prozkoumává také sociální prvky výslechu, které podporují vyslychaného v aktivní účasti při výpovědi, a komunikační prvky, díky kterým je výpověď rozsáhlejší a více podrobná (Geiselman & Fisher, 2014). Díky těmto prvkům, které jsou školeny v rámci metody, navíc může být výslech pro svědka méně zátěžový a traumatizující (Fisher et al., 1987). Proto se v rámci analýzy podíváme také na konkrétní využívané komponenty vytváření bezpečného kontaktu, kterými jsou například prvky aktivního naslouchání, péče o emoce vyslychaného či další možnosti, jak se svědkovi přiblížit.

Oslovení vyslychajících

Dohoda, jak se budou vyslychaný s vyslychajícím oslovovat, na videozáznamu nezazněla. Lze tedy jen popsat, jak tomu reálně bylo. ***Ve třech případech bylo svědkům tykáno*** a byli ***oslovováni křestním jménem***, jednalo se o tři nejmladší svědky, ve všech třech případech působila stejná vyslychající. V dalších ***dvou výsleších bylo svědkům vykáno***, v případě dospělé vyslychané bylo ***využíváno k oslovení příjmení***, v případě druhé vyslychané ***křestní jméno***. Metoda kognitivního interview doporučuje se na oslovení se svědkem vždy domluvit.

Prvky aktivního naslouchání

Všichni vyslychající využívali prvky aktivního naslouchání. Verbálně reflektovali, že poslouchají například výplňovým „hmm“, opakovali, parafrázovali a rekapitulovali řečené po klientovi. Vyslychající se často ujišťovali, zda řečenému správně rozumí, například tedy tímto způsobem: ***„Jestli tomu tedy správně rozumím...“*** Někteří z vyslychajících podobným způsobem také pokládali otázky:

V: ***„Tehdy jsem začala poprvé vnímat, že je něco špatně.“***

P: ***„Zopakuju to po vás, kdy jste začala poprvé vnímat, že je něco špatně?“***

U většiny vyslychajících probíhalo také zrcadlení svědka, při kterém modulovali intonaci i hlasitost řeči, zároveň například využívali náklon směrem ke svědkovi v případě, že se zacházelo do intimních či jinak citlivých záležitostí svědka. Vyslychající provázeli svědky také využíváním podobného jazyka, zároveň se žádný z vyslychajících nevyhnul použití profesionálního žargonu, který mohl být pro vyslychané méně pochopitelný. ***Vyslychající také příliš nevyužívali pauz.*** Pokud se vyslychaný odmlčel, policista většinou během krátké chvíle položil jinak formulovanou otázku. Konzultant sdílel vlastní obavy

s využíváním pauz, u některých svědků mu připadá, že delší pauza vyslychaného zbytečně znejistila a podnítila obavy, zda si při výslechu nevede dobře. Geiselman a kolektiv (1984) doporučují využívat pauzy u extravertních osob, které mohou ticho využít pro přemýšlení nad situací, je však otázkou, zda má vyslychající možnost během tak nepřírozené situace, jakou výslech je, rozlišit extraverta od introvertně zaměřeného člověka. V tomto ohledu jsou zajímavá nepublikovaná skripta George z roku 1991, která uvádí **velmi výrazný nárůst pauz a naopak výrazné snížení počtu položených otázek během výslechu po zaškolení v metodě kognitivního interview** (citováno dle Fisher et al., 1994).

Péče o emoce a normalizace situace

Každý z vyslychajících pečoval o emoce vyslychaného jiným způsobem. Jeden z vyslychajících byl velmi pečující, opakovaně dával pochopení pro obavy a ujišťoval vyslychaného, že svou práci odvádí skvěle. Další z vyslychajících působil více stroze, využíval odborné termíny a úřednický jazyk, i přes to se mu však podařilo vyslychanou během rozhovoru pozorovatelně uvolnit do podoby, kdy se vyslychaná dokázala zasmát.

Vyslychající se během výslechu dostávali také do situací, kdy museli reagovat na silnější emoce během výpovědi. V případě plačících vyslychaných to probíhalo například takto:

P^I: „*V pořádku, nic se neděje... nic se neděje paní Smejkalová... Určitě jsou nepříjemný, bolavý ty vzpomínky,*“ policistka nabízí kapesníky, „*nechci, abyste se cejtila blbě, že pláčete, úplně v klidu. Fakt úplně v klidu...*“ policistka dává svědkyni chvíli čas a poté pokračuje otázkou: „*Takže neschopná... ve smyslu sexuálním?*“

P^{II}: „*To si vůbec nevyčítejte, to jako... vůbec...*“

Citlivost ve výslechu však byla projevována také pomocí ujišťování, že svědek není s podobnými problémy sám a bude na to přihlíženo:

P: „*My bychom vám dohodli gynekologickou prohlídku, máme takovou hodnou, která nám vyšetřuje děti, kterým se staly podobný věci jako vám třeba.*“

Vyslychaní byli také průběžně ujišťováni, že vyslychající rozumí obtížnosti celé situace:

P^I: „*Já vím, že je to fakt složitý, popisovat tyhle věci...*“

P^{II}: „Anežko, já vím, že je to hrozně složitý popsat to, klidně to řekni fakt svými slovy.“

Běžně docházelo také k ujištění, že nevadí, pokud si svědek neuměl rozvzpomenout na konkrétní detaily:

P^I: „A to jste bydleli kde? ... To si nevzpomínáš už, vid’? Tos byla ještě malá, to nevadí, že si nevzpomínáš.“

P^{II}: „Když nevíte, tak nevadí, pokud jste to neviděla, tak jen to, co jste viděla.“

V jednom případě se **na pečování o emoce svědka podílela pracovnice OSPOD:**

OSPOD: „Já chápu, že je to hrozně těžký Simonko, nic se ti nestane, když řekneš pravdu, oni fakt potřebují vědět úplnou pravdu, nikdo už na tebe nebude ošklivej, jo?“

Přiblížení se svědkovi

Během výslechu se každý z vyslychajících pokoušel přiblížit se různými způsoby svědkovi. To probíhalo například **skrze pochopení**. Policista se během výslechu svědků často ptá na velmi osobní informace, je vhodné, pokud umí otázku nejen správně položit, ale také na ni svědka připravit. To se během výslechu dělo například tímto způsobem:

P^I: „Ted’ se vás musím zeptat... bránila jste se mu nějak?“

P^{II}: „Já se vás ptám, protože jste... potřebuju vědět, jestli jste byla na gynekologii...“

Jak jsme si řekli již v teoretické části práce, **vytváření výpovědi může být pro svědka náročné na mnoha úrovních**. Pro vyslychaného může být složité popsat, co se na místě dělo. V tu chvíli je důležité, aby jej **vyslychající uměl podpořit ve výpovědi**, případně mu nabídl možnost využít demonstrační pomůcky. U vyslychaného, který měl problém pokračovat ve výpovědi, se to dělo například takto:

P: „Můžeš to říct úplně svými slovy, nemusíš mluvit spisovně, prostě tak, jak to normálně říkáš, kdybych ti nerozuměla, tak se pak doptám, jo?“

Po této instrukci se vyslychaný opravdu rozmluvil o násilí, které na něm bylo páčáno. V dalším případě došlo na nabídku využít demonstrační loutky:

P: „A jak jsi se ho zeptala? Jaký slovo jsi pro to použila? ... Co jste spolu dělali? ... Nemůžeš najít to slovo? Chceš to raději ukázat? ... Dívej, tady jsou takový panáky...“

Vyslychajici se snažil podpořit vyslychaného také ve chvíli, kdy vyslychaný svlékal demonstrační loutky:

P: „*Já vidím Anežko, že s tím máš problém, já bych ti chtěla pomoci, ale nemůžu, to musíš sama ukázat.*“

Vyslychajici zůstávali velmi profesionální i ve chvíli, kdy poškození mluvili o násilí, které na nich bylo pácháno. Vyslychaného v takovou chvíli policista podpořil například využitím stejného pojmenování, které vyslychaný využíval:

P: „*A pak vám dělal co?*“

V: „*...Strkal nám pindíka do pipiny.*“

P: „*Strkal vám pindíka do pipiny...*“

P: „*A stalo se ještě něco jiného, než že vám, jak tomu říkáš... pindíka strkal do pipiny?*“

Svědka působil **při prvním pojmenování činu velmi nejistě**, ve chvíli, kdy byla jeho slova několikrát zopakována vyslychajícím, bylo znát uvolnění, následně již vyslychaný pojmenovával čin s větší pozorovanou jistotou. Důležité je však poznamenat, že svědek o tomto aktu mluvil již dříve během výslechu, pouze neužíval explicitní výrazy, které vyslychající potřeboval pro výpověď slyšet. V tomto případě tedy nešlo z pohledu vyslychajícího o opakování něčeho, v čem si svědek nebyl jistý, pouze o opakování slov, která svědka znejišťovala.

Podle konzultanta však bývají přirozeně nejistí také vyslychající. Konzultantovi se v takovou chvíli vyplácí nejistotu přiznat, přiznání také pomáhá přiblížit se svědkovi, zvláště pak tomu dětskému: „*vidím, že se ti klepe nožička, já jsem z toho všeho taky nervózní, kdybys věděl, jak mně se klepe nožička.*“

Okruh III: Typy pokládaných otázek

Při využití metody kognitivního interview by měly v rozhovoru převažovat otevřené otázky, do kterých by vyslychající neměl vstupovat (Fisher & Geiselman, 2010). Bez určitého množství uzavřených otázek se však výslech neobjede, **velké množství uzavřených otázek však vede k méně obsáhlým odpovědím na otevřené otázky** a ty zase vedou k nárůstu uzavřených otázek.

Ve sledovaných záznamech se nacházely otázky jak otevřené, tak uzavřené, ale také jejich kombinace. Strategie pokládání otázek také závisela na jednotlivých vyslychajících.

Kriminalistická taktika doporučuje postupovat v případě pokládání otázek *od otevřených po uzavřené*, pokud vyslychající na otevřenou není schopen odpovědět. Tento typ dotazování, který je *podporován také metodou kognitivního interview*, se v analyzovaných výsleších příliš nevyskytoval, přesto se však několikrát objevil:

P: „*A viděl jsi tam i někoho jinýho?*“

V: „*Asi ani ne...*“

P: „*Strejda vám nepředstavil žádnýho jinýho kluka?*“

P: „*A znáš nějakýho Patrika?*“

V: „*Znám ještě jinýho kluka, jmenuje se Rošťák, ten tam byl s náma.*“

Z tohoto dotazování můžeme vnímat, že vyslychající zná jméno možné další osoby ve vyšetřování, zpočátku se doptává obecně a postupně otázku zužuje, aby si potvrdil, zda vyslychaný osobu zná. Tento typ dotazování lze zcela jistě doporučit, jak však uvádí Milneová (2004), takto získaná odpověď, ač důležitá, by měla mít ve vyšetřování menší důkazní hodnotu než odpověď získaná otevřeným dotazováním.

Videozáznamy obsahovaly i další *otázky kompatibilní s metodou kognitivního interview*, například:

P^I: „*Tys mi na začátku říkal, že teď už jsi starší, že teď už víš, co se má a co se nemá, co si o tom všem myslíš teď? Přemýšlel jsi o tom?*“

P^{II}: „*A když říkáte, že po vás řval, co po vás vlastně řval?*“

Ale také *mnoho otázek, které v souladu s kognitivním interview nejsou*. Menším problémem bylo kombinování dvou otevřených otázek, například:

P^I: „*A když vás Davídek chránil vlastním tělem, jak to vypadalo? V jaké chvíli to bylo?*“

P^{II}: „*Jaké nároky přítel měl, co se týče péče o domácnost? O děti? O něj?*“

P^{III}: „*A jak jste to snášela vy? A jak to snášel on? Jak jste to snášeli oba?*“

V případě takto formulovaných otázek běžně docházelo k tomu, že vyslýchaný odpověděl pouze na část z nich, vyslýchající se pak na další část buď znovu doptával nebo se k ní již nevracel. Například v případě druhé otázky po neúplné odpovědi vyslýchané vyslýchající opět zopakoval poslední část:

P^{II}: „*A péče o jeho osobu? Jaké měl nároky? Od oblečení přes jídlo.*“

V mnoha případech však docházelo ke kombinaci mnoha uzavřených otázek či kombinaci otevřených a uzavřených otázek, například tímto způsobem:

P^I: „*Řekl jsi, ať to nedělá? Nebo řekl jsi něco?*“

P^I: „*Křičela jste někdy na svého manžela? A pokud ano, tak kdy? A bylo to před dětma?*“

Na otázky formulované tímto způsobem je velmi těžké odpovědět. Výslechová situace je pro svědka kognitivně náročná, tím spíše, pokud musí držet v hlavě sadu otázek, které vyžadují jiný druh odpovědi.

Některé z otázek mohly být vnímány jako opravdu komplikované:

P: „*Jak jste měli rozdělenou péči o domácnost? Před tím, než se Davídek narodil? A potom, když už jste měli obě děti?*“

Během videozáznamů bylo zachyceno také osm otázek, které bychom vzhledem ke kontextu mohly vnímat jako **návodné**. V jednom případě například svědkyně během stadia monologu takto obecně hovořila o prožité události:

V: „*A trvalo to dlouho... hrozně dlouho... když mi dělal ty nechutnosti, tak jsem se nebránila.*“

Vyslýchající se bez dalších upřesňujících dotazů optala rovnou:

P: „*A to vás osahával přes pyžamo?*“

Ve druhém případě šlo o podobnou situaci mezi vyslýchajícím a svědkem:

P: „*A řekla jsi, ať to nedělá? Nebo řekla jsi něco?*“

V: „*Řekla jsem jakože ,auu‘.*“

P: „*Takže nepřestal, když jsi řekla, že tě to bolí...?*“

V: „*No... Přestal, ale jen na chvíli.*“

V obou případech jde o situaci, kdy se vyslychající ptá na něco, co do této chvíle ještě ve výslechu nezaznělo, avšak vyslychající pravděpodobně předpokládá, že tomu tak bylo. Zároveň vzhledem ke kontextu a celkově pouhým osmi napočítaným otázkám, které mohly být vnímány tímto způsobem návodně, lze předpokládat, že jde o nezáměrnou chybu, která je předvídatelná vzhledem k náročnosti celé situace. Jak sděluje také konzultant, někdy se policista ptá také na otázky, jejíž odpověď je již známa z jiných zdrojů (např. z kamerového záznamu z místa činu), pak je třeba více se hlídat, aby se člověk nepodřekl nebo nesklouzl k návodným otázkám. Podobně také u malých dětí či osob, které mají nedostatečnou slovní zásobu či odpovídají velmi stroze, má konzultantka pocit, že se v některých chvílích snaží tolik pomoci se vyjádřit, že se návodné otázce neubrání: „*V ten moment si to uvědomím a říkám si, že to nebylo úplně šikovně řečený.*“

V jednom případě došlo na otázku, která může být svou povahou *kapciózní*, snaží se tedy svým charakterem vyslychaného svést k odpovědi, kterou by jinak neučinil:

P: „*A na mobil si tě fotil?*“

V: „*Ne.*“

P: „*Ale já jsem viděla fotky ségry, víš, že ji fotil?*“

V: „*Jo.*“

P: „*A jak?*“

V: „*Na mobil.*“

P: „*A tebe?*“

V: „*Já jsem se nefotila.*“

P: „*Ty to nemáš ráda?*“

Můžeme zvažovat, zda se vyslychající otázkou „*a tebe?*“ chtěla dívky zeptat, zda ji tedy také fotil, či zda měla otázka spíše charakter: „*tebe také fotil na mobil?*“ V tom případě by se opravdu jednalo o kapciózní otázku, která by zvláště v případě nezletilé neměla být položena.

Výslechy obsahovaly také **velké množství otázek důležitých pro vyšetřování**. Tyto otázky byly pokládány obvykle uzavřenou formou během celého výslechu. Velmi časté a pro vyšetřování důležité otázky byly: *Kde se to stalo? Kdy se to stalo? Proč se to stalo? Jak často se to dělo? Co je to často? Kolikrát se to stalo?* Některé z otázek měly také takovouto uzavřenou formu:

P: „*Je nebo není pravda, že vám přítel zakazoval řídit auto?*“

Mnoho otázek důležitých pro vyšetřování je ve své podstatě necitlivých, jedná se například o otázky na míru penetrace či na míru „*ohledu*“ vůči oběti. Jednalo se například o otázky:

P^I: „*A stávalo se před tím, než ti ho dal do tý pipiny, že by si ho třeba někde umýval? Že by si ho mazal třeba něčím?*“

P^{II}: „*Když říkáte do mého přirození, myslíte dovnitř nebo mezi pysky?*“

Jak uvádí konzultant, například ve druhé otázce **na odpovědi záleží právní kvalifikace skutku**, proto je potřeba mít opravdu kompletní informace a otázku nelze vynechat i přes její zřejmou necitelnost (je však možné ji vhodně uvést). V těchto případech docházelo také k **vícečetnému doptávání na jednu totožnou věc**:

P: „*A vždycky to probíhalo takhle? Vždycky jsi stála?*“

V: „*Jo.*“

P: „*Nikdy si neležela nebo neseďela třeba?*“

V: „*Ne.*“

P: „*Takže vždycky ve stoje.*“

V: „*Vždycky.*“

Tento typ doptávání taktéž **není podporován metodou kognitivního interview**, vyslýchaný může tyto otázky vnímat tak, že s odpovědí není policista plně spokojen, to pak může vést k nepravdivé výpovědi (Geiselman et al., 1984).

Ve čtyřech z pěti analyzovaných videozáznamů dostaly v závěru **možnost položit doplňující otázky osoby sledující výslech ve druhé místnosti**. Otázky pokládala především

obhajoba a státní zástupce. Jednalo se ve všech případech o **velmi konkrétní dotazy**, konkrétně například upřesňující otázky na počet pohlavních styků s obviněným či podezřelým, jakým způsobem byly styky provedeny, kolikrát se poškození slovně či fyzicky bránili, či na problémy s rektem. Jak připojuje konzultant, někdy je pro samotného vyslychajícího nepříjemné vracet se k tématům, která už byla probrána, lze to však částečně svědkovi vysvětlit: „*Vím, že už to zaznělo, ale přesto se v téhle chvíli musím znovu zeptat...*“

Okruh IV: Techniky kognitivního interview

V analyzovaných videozáznamech se samozřejmě objevovaly také techniky, se kterými pracuje metoda kognitivního interview. V předchozích částech analýzy jsme hovořili především o technikách pokládání otázek a o sociálních aspektech výsledku, které jsou v rámci metody také nacvičovány. Jedná se například o schopnost navázat s vyslychaným vztah, vysvětlit účel výsledku či využívat techniky aktivního naslouchání. Pokud se však podíváme na původní metodu, základem jsou techniky, které mají pomoci facilitovat paměť. Ve sledovaných videozáznamech byla **aktivně využívána iniciace volné výpovědi**, z toho pouze v jednom případě tak, jak autoři kognitivního interview doporučují (např. Geiselman et al., 1984), jsme však schopni **analyzovat také další části efektivních technik**, například **prvky fáze rozšířeného vyhledávání**, ve kterém nabízíme svědkovi nové cesty k vyhledávání, pokud si neumí vzpomenou. To probíhalo například takto:

P: „*Kolik bys tak řekla, že mu je?*“

V: „*Hmm...*“

P: „*Řekla bys, že byl mladší nebo starší než ty?*“

V dalších dvou videozáznamech proběhla podobná snaha o určení přibližného času události:

P: „*Bylo to před tím nebo po tom, co jsi nastoupila do školy?*“

Tyto otázky pravděpodobně nepomůžou vyšetřovateli určit konkrétní den, kdy k události došlo, pomohou však vymezit alespoň období.

V některých chvílích naopak docházelo k momentům, které jsou **v přímém rozporu s metodou kognitivního interview**:

P: „*A komu všemu jste to řekla, že se tohle děje?*“

V: „*Mirce... a pak ještě druhý kamarádce ješ-*“

P: „*A Mirka která?*“

V: „*Ještě druhý kamarád-*“

P: „*A ta Miroslava je teda kdo?*“

V tomto případě došlo k **přerušeni svědka ve výpovědi kvůli informaci důležité pro vyšetřování**. Kognitivní interview doporučuje v takovémto případě zaznamenat otázku do poznámkového bloku a zeptat se na ni svědka až ve chvíli, kdy domluví. Metoda tento postup zastřešuje výzkumy, které vysvětlují, že čím více podobných přerušeni ve výslechu svědka nastane, tím klesá ochota svědka sdílet vše, na co si vzpomene (Milne, 2004).

Podobně také **v rozporu s metodou kognitivního interview, konkrétně s technikou přenesení kontroly na svědka**, docházelo během výslechů k řízení rozhovoru vyslychajícím ve chvílích, kdy se svědek rozmluvil. V jednom případě například svědkyně během spontánní výpovědi na počátku výslechu začala sdělovat podrobnosti o fyzických útocích, vyšetřovatelka na to reagovala tímto způsobem:

P: „*Dobře, počkejte, my pak ještě dojdeme k tomuhle násilí... vraťme se zpátky.*“

Je pochopitelné, že pro vyslychajícího je mnohdy náročné držet s vyslychaným krok, zvláště pokud svědek přeskakuje z tématu na téma. Pokud však do výpovědi svědka podobnými způsoby zasahujeme, podporujeme jej v pasivní roli, kterou svědek obvykle postupně přijímá a sděluje pak pouze to, na co byl přímo dotázán (Kubík, 2017). To může výpověď ochudit o informace relevantní pro vyšetřování.

Výsledky kvantitativní části druhé části výzkumu

Z každého videozáznamu bylo okódováno vždy 15 minut, které následovaly po poučení svědka. Sledovány byly otevřené a uzavřené otázky, z těchto dat byla následně sestavena tabulka. V tabulkách můžeme vidět typ otázky a počet, kolikrát v daném videozáznamu zazněla. Vypočítán byl průměr a medián pro jednotlivé typy otázek.

Tabulka 3: Kvantitativní část výsledků č. 1

Typ otázky	1	2	3	4	5
Otevřená	34	12	12	33	8
Uzavřená	65	17	18	21	12
Celkem	99	28	30	54	20

Tabulka 4: Kvantitativní část výsledků č. 2

Typ otázky	Průměr	Zastoupení	Medián	Celkem
Otevřená	19,8	43,6 %	12	99
Uzavřená	26,6	56,4 %	18	133

Metoda kognitivního interview vyzývá policisty, aby více využívali otevřenou formu otázek, která by v rozhovorech měla dominovat. Otevřené otázky facilitují podrobnější výpověď, aktivizují svědka a dávají mu určitou kontrolu ve výslechové situaci (Geiselman & Fisher, 2014). Z přiložené tabulky můžeme vidět, že pouze v jednom případě se podařilo udržet poměr otázek ve prospěch těch otevřených. Zároveň je zajímavým zjištěním, že se celkový počet otázek liší nezávisle na věku respondenta, ale také nezávisle na vyslychajícím, který daný výslech vedl. Pokud bychom měli větší soubor dat, mohli bychom například usoudit, že množství otázek je aktuálně závislé spíše na jiných faktorech, například na tom, jakým způsobem je vyslychaný schopen vypovídat.

H1: V počátečních fázích výslechu budou převažovat uzavřené otázky nad otevřenými.

V souladu s očekáváním bylo zjištěno, že otevřené otázky ani během počáteční fáze výslechu obvykle nepřevažují. Pracovní hypotézu je tedy možné podpořit.

Shrnutí výsledků druhé části výzkumu dle výzkumných otázek

Je možné v průběhu výslechu rozlišit tři základní stadia výslechu?

V průběhu všech výslechů **bylo možné rozlišit úvodní stadium**, ve které proběhla formální stránka výslechu, tedy diktování náležitostí na kameru a poučení svědka. Během tohoto úvodu byl vyslychaný také obeznámen, v jaké věci přichází, v případě nejmladší vyslychané bylo vysvětlení účelu výslechu znatelně přizpůsobeno jejímu věku.

Na třech videozáznamech proběhl také pokus o **stadium souvislého líčení** (monologu). Instrukci navíc pouze v jednom případě předcházela strukturovanější pobídka, k čemu by se měl vyslýchaný v líčení vrátit. Samotný monolog byl ve shodě s výzkumem provedeným Fisherem a kolektivem v roce 1987 ve všech případech během jedné minuty přerušen konkrétními dotazy. Pouze v jednom případě se pak podařilo dovést monolog do fáze, kdy jej vyslýchaná sama ukončila, ve druhém případě byl výslech trvajícím tři a půl minuty čtyřikrát přerušen a poté jej volně nahradilo stadium otázek a odpovědí, v posledním případě dostal vyslýchaný prostor čítající jednu větu. Poté byl přerušen otázkou a návrat do stadia souvislého líčení již nenastal, na což také upozorňují autoři metody kognitivního interview (Geiselman et al., 1984). V jednom případě pak bylo vynechání instrukce pro volnou výpověď nezazněla z pochopitelných důvodů, kdy vyslychající již při navazování kontaktu pochopila, že poškozené bude činit problém o činu mluvit, o to náročnější pak bylo stadium dialogu. Ve druhém případě je otázkou, proč k instrukci nedošlo, jednalo se však o nejdelší výslech se spoustou řešených proměnných, je tedy otázkou, jestli tímto způsobem nedošlo ke zjednodušení situace vyslychající.

Kognitivní interview kromě jiného učí, jaké instrukce svědkovi před souvislým líčením předat a jak do něj nezasahovat. Doporučená strategie zapisovat si otázky během monologu vyslychaného se neobjevila v jediném ze sledovaných videozáznamů.

Stadium otázek a odpovědí (dialog) bylo rozpoznatelné v každém z analyzovaných výslechů, ve všech také výrazně dominovalo.

Ukončení výslechu bylo ve všech případech citlivé, neobsahovalo však ani žádnou sumarizaci, ani neutrální otázky pro normalizaci situace, jak je doporučováno metodou kognitivního interview (Fisher & Geiselman, 1992). V jednom případě pak v závěru výslechu došlo k dohodnutí dalších postupů ohledně lékařských vyšetření.

Můžeme tedy shrnout, že se **v průběhu výslechu v českém prostředí dají rozeznat tři stadia**, není tomu však u každého výslechu, i když to výslechová situace umožňuje. Dalším zjištěním je, že podobně jako v zahraničních výzkumech také u nás dochází k nevhodnému přerušování svědků v jejich volné výpovědi, to pak v některých případech vede k dřívějšímu ukončení tohoto stadia na úkor stadia dialogu.

Navazují policisté během rozhovoru s vyslychajícím bezpečný a srozumitelný kontakt? A pokud ano, jakým způsobem se to děje?

V prvotní fázi diktování náležitostí výslechu nebyl prostor pro vytváření kontaktu, naopak poučení se již lišilo jak věkem vyslychaného, tak také samotným vyslychajícím. Z videozáznamů bylo znatelné, že přizpůsobení poučení bylo dobrou volbou, vyslychaný byl tímto způsobem dříve vtáhnut do interakce s vyslychajícím, zároveň mohl snadněji vyjádřit nesouhlas či zmatení, jelikož se vyslychající průběžně ptal na pochopení poučení.

Ve dvou z pěti videozáznamů vyslychající začal výslech neutrálními otázkami, které mohly mít za cíl například získat představu o mentálních a kognitivních schopnostech vyslychaného, v obou případech se v tomto kroku povedlo vyslychaného tímto způsobem *rozmluvit*, vyslychaný dostal zpětnou vazbu, že nevadí, když na otázku nezná odpověď, zároveň si také vyzkoušel, že odpovídat na otázky nemusí být nic složitého a může to zvládnout. Nejdéle tato fáze trvala u nejmladší vyslychané, která měla s výpovědí od počátku nejviditelnější problémy. Ve obou případech se jednalo o jednu vyslychající a výslech dvou nejmladších svědků. U dvou dospívajících a u dospělé svědkyně k tomuto kroku vůbec nedošlo nezávisle na vyslychajícím.

Kognitivní interview doporučuje *personalizaci celého výslechu*, tedy od přizpůsobení poučení, přes využití neutrálních otázek – a to jak u dětí a dospívajících, tak u dospělých osob. Nejenže tento přístup pomáhá snížit úzkost svědka, ale zároveň jej aktivizuje před samotným výslechem. Je otázkou, jaké instrukce vyslychaný dostal před vstupem do speciální výslechové místnosti, určitě se však dá doporučit blíže svědka seznamovat s průběhem výslechu a více využívat neutrálních otázek na úvod, aby se vyslychaný uvolnil.

Během samotného výslechu jsme mohli zaznamenat mnoho **prvků aktivního naslouchání**, snahu o přiblížení svědkovi rozličnými způsoby, ale také **prvky péče o emoce** vyslychaného. Využívání těchto technik nebylo limitováno věkem vyslychaných, jako spíše samotným vyslychajícím. Někteří z vyslychajících působili civilněji, jedna z vyslychajících pak svých chování vzbuzovala dojem úřednické osoby. Všem vyslychajícím se však podařilo během výslechu vyslychané viditelně uvolnit, ti poté více navazovali oční kontakt, zaujímali uvolněnější pozice při sezení, v několika výsleších zazněl také smích. Dá se tedy říct, že každému z vyslychajících se podařilo navodit uvolněnější atmosféru v rámci výslechových možností.

Ve čtyřech z pěti případů pak došlo také na **poděkování za rozhovor** či dokonce **uznání výkonu při výpovědi**. I tento postup je podle metody kognitivního interview důležitý, aby ve svědkovi výsledch zanechal dobrý dojem.

Co v analyzovaných výsledcích **chybělo**, je **využití pauz**. Pouze jeden z vyslychajících respektoval krátce trvající pauzy a nezasahoval hned do výpovědi. V ostatních případech po krátké odmlce vyslychaného následovala jinak formulovaná otázka, která po pauze obvykle nabývala uzavřeného charakteru.

Pokud se pokusíme shrnout odpověď na výzkumnou otázku, **policisté během rozhovoru navazovali s vyslychaným srozumitelný a bezpečný kontakt**. Každý z vyslychajících tak činil vlastními metodami, běžně pak přizpůsobením jazyka vyslychanému, normalizováním chování vyslychaného a využíváním prvků aktivního naslouchání. V žádném z výsledků nezazněla dehonestace či kritika vyslychaného, naopak ke každému z vyslychaných bylo přistupováno s respektem. Navázaný kontakt byl však málokdy využit k aktivizaci svědka a podpoře volné výpovědi. Málo používány byly také pauzy, které kognitivní interview výslovně doporučuje využívat.

Jaké typy otázek jsou při výsledku využívány?

Z analýzy vyplývá, že jsou při výsledku **využívány všechny typy otázek**, otevřené, uzavřené, mnohočetné, návodné, komplikované i kapciózní. **Uzavřené otázky převažují nad otevřenými**, avšak **sugestivních otázek je pokládáno během hovoru mnohem méně, než běžně tvrdí zahraniční studie** (např. Fisher et al., 1987). I samotní vyslychající se lišili využívanými otázkami. Jeden z nich například v hovoru často využíval uzavřenou otázku „*je nebo není pravda, že...*“, jiný inklinoval k využívání mnohočetných otevřených otázek, na jejichž znění pak vyslychaný v průběhu vlastní výpovědi zapomínal. V analýze se objevila také taktická posloupnost otázek od otevřené po uzavřenou. Tento typ dotazování mohl být využit i v mnoha dalších případech, kdy vyslychaný nakonec využil pouze uzavřenou formulaci otázky. V případě otázek důležitých pro vyšetřování byly také využívány především otázky s uzavřeným charakterem, byly však pokládány profesionálně a často také citlivě vůči vyslychanému. Nepřirozeně a necitlivě poté působily dotazy osob ve druhé výsledkové místnosti, protože často navazovaly na citlivá témata, která už byla ve výsledku probrána a uzavřena.

Můžeme tedy shrnout, že využívány jsou všechny typy otázek, uzavřené otázky bohužel v rozporu s metodou kognitivního interview převažují nad otevřenými, počet sugestivních otázek je však nižší, než se běžně udává v zahraničních výzkumech.

Je možné ve výsledcích nalézt techniky, které jsou doporučovány v rámci metody kognitivního interview a které naopak metodě odporují?

V analyzovaných videozáznamech lze rozeznat **snahu o personalizaci výsledku**, navození dobrého kontaktu s vyslychaným a další prvky, které podporují sociální interakci. Můžeme rozeznat také techniku *iniciace volné výpovědi*, avšak tato technika obvykle není správně využívána, svědkovi je do výpovědi zasahováno upřesňujícími dotazy vyslychajícího. Velmi využívané jsou otázky, které bychom mohly zařadit do techniky *rozšířeného vyhledávání*, kdy se snaží vyslychající pomoci vyslychanému nalézt jinou cestu k vyhledávané informaci například skrze připomenutí jiného důležitého data, které v onu událost proběhlo, typicky pak: „*bylo to před tím nebo potom, co...*“.

V rozporu s metodou kognitivního interview je pak využívání některých typů otázek, přerušování svědka ve výpovědi, vedení výsledku a výběr témat, o kterých bude vyslychaný mluvit.

Zcela vynechány byly techniky typické pro kognitivní interview, tedy *navozování mentálního kontextu, změna perspektivy, změna pořadí z hlediska času, řízená imaginace či přenesení kontroly na svědka*.

Ve výsledcích tedy lze najít prvky některých technik metody kognitivního interview, ne vždy jsou však využívány technicky správně. Naopak lze najít také prvky, které kognitivnímu interview odporují a které se běžně řadí mezi neefektivní techniky vedení rozhovoru.

12. Diskuse

12.1 Diskuze k zjištěným výsledkům

Oba výzkumné projekty si kladly stejný cíl: zhodnotit, zda by metoda kognitivního interview mohla u Policie České republiky nalézt uplatnění. Nyní se tedy podíváme, zda si můžeme na základě všeho zjištěného odpovědět.

První část výzkumu se zaměřila na mínění a zkušenosti policistů. Z analýzy plyne, že policisté se s prvními poznatky o vedení výslechu setkali na ZOP či Policejní akademii. V obou případech však vnímali informace jako nedostatečné, především tedy z důvodu chybějících nácviků. K prvním výslechům došlo bez dalších doplňujících instrukcí, bylo na policistovi, jakým způsobem si se situací poradí. Učení se dovednostem vést výslech probíhalo metodou pokus-omyl a nápodobou zkušenějších kolegů. Zjišťování, zda policista postupuje dobře nebo špatně, probíhalo na základě zpětné vazby, která byla především negativně formulovaná. To je ve shodě se zahraničními výzkumy, které před tímto způsobem učení se vedení varují (Fisher et al., 1994b). Problém, který to v sobě nese, zmiňuje také jedna z respondentek. **Ne každý policista umí vyslýchat tak dobře, aby to mohl učit ostatní**, tímto způsobem se tedy mohou *dědit* špatné návyky při výslechu. Specializační vzdělávání však probíhá, policisté – kriminalisté jsou prakticky cvičeni také ve vedení výslechu. Je však otázkou, jak samotné školení vypadá, jakou má strukturu. Ta je v tuto chvíli utajena.

Policisté ve shodě udávali, že běžně **využívají všechny tři stadia výslechu**. V každém případě proběhne ověření osoby v ETŘ, poté se policista pokusí svědka uklidnit. Tuto fázi vnímali jako podstatnou především policisté SKPV, kteří se během své práce častěji setkávají s oběťmi trestných činů. Stadium monologu se do hovoru snaží zavést každý z respondentů. Z druhé části výzkumu však víme, že pokusy o iniciaci volné výpovědi neprobíhaly tak, jak by dle efektivních technik měly. Ve dvou případech neproběhly vůbec, ve zbývajících třech byl vyslýchaný během několika desítek sekund policistou přerušen. To je opět ve shodě se zahraničními výzkumy, které dokonce uvádí dobu do prvního přerušeni pouhých 7,5 vteřiny (Fisher et al., 1987). Ač policisté uváděli, že se snaží do výpovědi vyslýchaného nezasahovat, dle analýzy videozáznamů to policistům činí problém.

Respondenti se také shodovali, že se snaží **omezovat ve svých výsleších návodné otázky**, z analýzy videozáznamů víme, že návodných otázek během rozhovorů rozhodně

nebylo tolik, kolik běžně udávají zahraniční výzkumy (např. Walsh & Milne, 2008). Může to být opět dáno jejich odborností, v tomto případě může jít ale také o nepřírozenou výslechovou situaci, kdy je policista nahráván a přenos je přenášen do vedlejší místnosti, kde je dalšími osobami kontrolován.

Respondenti také hlásili různé **techniky**, které využívají pro facilitaci svědkovy paměti, jednalo se například o techniky *rozšířeného vyhledávání*, ty se také projevy na všech videozáznamech, dá se tedy předpokládat, že tento typ dotazování je v prostředí českého výslechu běžnou součástí. Z originálních čtyř technik kognitivního interview je využívána pouze iniciace volné výpovědi, ostatní techniky nebyly nalezeny jak na videozáznamech, tak také v rozhovorech.

Pokud se podíváme na **výsledky specifických skupin**, zvláště pak zvlášť zranitelných obětí, především kriminalisté SKPV vnímají důležitost navázání dobrého kontaktu. Dle svých vyjádření jsou také schopni reagovat na emoce svědka. To potvrzuje také analýza videozáznamů, která objevila mnoho technik, které pomáhají navázat bližší vztah mezi vyslychaným a vyšetřovatelem, díky kterému je pak schopen svědek efektivněji rozvzpomínat na prožité události.

Se zajímavými informacemi přišla také **kvantitativní část výzkumu** druhé části výzkumu. Jak uvádí mnohé výzkumy, množství otevřených otázek v běžném policejním výslechu se rovná jednotkám procent (např. Snook, Luther, Quinlan, & Milne, 2012; Walsh & Milne, 2008). V případě analyzovaných rozhovorů činilo **množství otevřených otázek 43,6 %, tedy za rozhovor průměrně padlo 20 otevřených otázek a 27 uzavřených**. S ohledem na to, že např. Fisher a kolektiv (1987) uvádí, že průměrné množství otevřených otázek je u policistů neproškolených v metodě kognitivního interview okolo deseti procent, je náš výsledek opravdu překvapivý. Je možné, že se v něm odráží vysoká specializovanost policistů, kteří výsledky vedli, zároveň je tady stále prostor ke zlepšení, když vezmeme v potaz množství otázek, které během patnácti minut zaznělo (v jednom případě se jednalo o 99 otázek).

Počet otázek se pak příliš nelišil u jednotlivých vyslychajících, jako spíše u jednotlivých vyslychaných, nehledě tedy na věk vyslychaného. Pokud bychom měli větší soubor dat, mohli bychom například usoudit, že množství otázek je závislé například na tom, jakým způsobem je vyslychaný schopen vypovídat.

Pokud shrneme tyto závěry, můžeme dospět k tomu, že výsledky v České republice, zvláště pokud jsou vedeny policisty z SKPV, bývají dobře odvedeny. Přesto můžeme nalézt nedostatky, které mohou snižovat jinak dobrou efektivitu výslechu. Jedná se především o přerušování svědka během volné výpovědi, nevyužívání pauz, kladení mnohočetných a komplikovaných otázek. Jedním z nedostatků je také chybějící systematická pozitivně formulovaná zpětná vazba. Pokud se policista učí pouze ze svých *přešlapů*, nemusí docházet k efektivní snaze a motivaci učit se novému.

Pokud bychom měli zhodnotit, zda metoda kognitivního interview může nalézt uplatnění v českém přípravném řízení, vzhledem k řečenému se dá říct, že ano. Policisté využívají jen velmi omezené množství efektivních technik pro facilitaci paměti. Jiné techniky zase využívají neúplně či nesprávně. Kognitivní interview by jim mohlo poskytnout strukturu a efektivní techniky, ale také zpětnou vazbu a nácviky, které jsou součástí výcviku v této metodě.

12.2 Diskuze k procesu výzkumu

Diskuze k procesu první části výzkumu

První část výzkumu měla kvalitativní charakter. Vzorek čítal pouhých sedm osob a byl vybrán účelově. Další respondenti přestali být oslovováni ve chvíli, kdy již nová data nepřinášela mnoho nových poznatků, došlo tedy k teoretickému nasycení vzorku. Bylo by vhodné oslovit policisty také z dalších oddělení. Vybrána však byla primárně ta, kde byl předpoklad aktivní výslechové praxe. Stále se však jedná o nereprezentativní soubor a je potřeba přistupovat k výsledkům práce kriticky.

Limity můžeme naleznout také v rámci sběru dat, kdy se významně lišila doba jednotlivých rozhovorů. Rozhovory s policisty SKPV měli průměrně delší trvání. Tito policisté sdělovali spontánně více informací než zbývající. Je otázkou, zda by větší časový prostor, případně cílenější doptávání u policistů z MOP a dopravní policie přispěly k získání dalších relevantních informací.

V rámci první části výzkumu také nedošlo k anonymizaci jednoho z respondentů, jelikož byla potřeba vysvětlit náplň jeho práce, dle které je jednoduše identifikovatelný. S respondentem byl tento postup domluven a také jej písemně schválil.

Diskuze k procesu druhé části výzkumu

Druhá část výzkumu měla smíšený design a byla rozdělena na část kvalitativní a kvantitativní, která v tomto případě sloužila pouze pro dokreslení výsledkové situace. Zvolena byla analýza videozáznamu reálné výsledkové situace. Tento postup s sebou nese mnoho aspektů, které je v diskuzi potřeba zmínit.

Jak již byla řečeno, zatímco v zahraničí je běžnou praxí nahrávat veškeré výpovědi všech osob, které přichází do přípravného řízení, v České republice se tak běžně neděje, speciální výsledková místnost je určena především pro dětské výpovědi. Tento výzkum se nesoustředí na dětskou výpověď, pokud však mělo dojít k analýze videozáznamů, bylo nutné přijmout skutečnost, že se nepodaří získat výpovědi pouze dospělých osob. Proto se v analyzovaném souboru nachází dvě dětské výpovědi, dvě výpovědi mladistvých a jedna výpověď dospělé osoby.

Ve všech pěti případech se jedná o nahrávky s těmi nejcitlivějšími informacemi, které si lze představit, zvláště pokud vezmeme v úvahu, že se ve dvou případech jedná o výpověď dítěte na mravnostním oddělení. Z tohoto důvodu nemohl být ani analyzovaný materiál, ani poznámky k němu přiloženy do příloh této práce. Materiál také nebylo možné analyzovat doma, sběr dat proto musel být přizpůsoben pracovišti, které vzhledem k epidemiologické situaci fungovalo omezeně. Z tohoto důvodu bylo analyzováno pouze pět videozáznamů, pro kvantitativní část pouze 15 minut z každého záznamu. Ze stejných důvodů nemohl být pro zjištění shody posuzovatelů využit přímo analyzovaný materiál. Byl však vybrán záznam, který v zásadě odpovídal zhlédnutým výsledkům.

Vzhledem k citlivým údajům bylo také nutné přistoupit k **anonymizaci** všech údajů, které by mohly vést k rozpoznání vyslychaného či vyslychajícího. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno k rozdělení analýzy do jednotlivých okruhů. Interakci mezi policistou a vyslychaným by daleko lépe ilustrovalo, kdyby byly popsány jednotlivé výsledky jako postup, kde bychom mohli vidět příčiny a následky. Vzhledem k jednoduché rozpoznatelnosti jednotlivých případů to však bylo zamítnuto jako neetické. Po dohodě se třetím oddělením obecné kriminality proběhla kontrola anonymizace.

Problémem výzkumu je také jeho **nepřenositelnost**. Jedná se o velmi malý soubor, jehož výběr byl zčásti záměrný. Vzorek je navíc tvořen pouze vyslychajícími – ženami. Vnímáním největším problémem je jeho nízká ekologická platnost, která je dána podobou nahrávání výsledků v českých podmínkách. Výsledková situace ve speciální výsledkové místnosti je daleko méně přirozená než běžný výslech. Nejen, že je vyslychaný i vyslychající

nahráván, záznam však paralelně sleduje velké množství lidí, které dohlíží na správnost postupu, o to více v případě přihlížejících obhájců obviněných. Výslechové situace se ve všech sledovaných videozáznamech účastnili **policisté – kriminalisté, kteří mají v rámci svého oboru nejvyšší specializaci**. Nedá se tedy předpokládat, že má běžná výslechová situace ať už na MOP či krajském ředitelství obdobné parametry. Jde tedy spíše o ilustrativní ukázkou toho, jakým způsobem vyslychají neškolenější policisté v oboru.

V závěru je vhodné zopakovat problematické etické aspekty této části práce, kdy o analýze nebyl vyrozuměn vyslychaný. Z pohledu možné další viktimizace v případě, kdyby byl vyslychanému znovu připomínán na něm spáchaný skutek, je neinformování pravděpodobně jediné řešení, které neublíží vyslychanému, a zároveň umožní využít výslechové videozáznamy k výzkumu, který může pomoci zefektivnit další výpovědi.

Náměty pro aplikaci výsledků a další zkoumání

Výsledky výzkumných částí této práce přináší řadu podnětů ke zlepšení úrovně podmínek policejních výslechů, je však potřeba říct, že v rámci zahraničních výzkumů jsou výsledky překvapivé. V pozitivním slova smyslu. Jak bylo zmíněno výše, výsledky nelze příliš zobecňovat, ukazuje se však, že policisté vnímají důležitost některých technik, které pomáhají svědkům s podáváním výpovědi. Těmto technikám by se mohli učit už na základní odborné přípravě. Bylo by vhodné do osnov ZOP začlenit více prvků, které pomohou vést efektivní výslech se svědky a poškozenými. Tyto prvky by měly mít podobu nejlépe modelových situací, během kterých bude účastníkům dávana (pozitivní) zpětná vazba k jejich výkonům. Zpětná vazba by měla být běžnou součástí práce policisty, policisté o ni mají zájem, pomáhá jim pochopit, zda svou práci odvádí správně. Policisté by měli být také aktivněji podporováni v samostatném vzdělávání. Nyní by se v českých podmínkách mohlo přikročit ke zjišťování efektivity školení v této metodě, potažmo také ke zjišťování efektivity metody na naší populaci.

Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat, jakým způsobem aktuálně v českých podmínkách probíhá výslech svědků a poškozených, aby bylo možné posoudit, zda má význam školit policisty v nových metodách výslechu, jejichž efektivita je známá.

V teoretické části byly ve stručnosti přestřeny podmínky výslechu svědků v českých podmínkách a probíhající psychické procesy při vytváření svědecké výpovědi. Dále bylo věnováno dostatek prostoru samotné metodě kognitivního interview, její struktuře, možnostem jejího využití u policie i u specifických skupin svědků, byly zmíněny také její limity.

Empirická část poté ukázala, jakým způsobem vnímají vedení výslechu policisté a jakým způsobem pak reálně probíhá. Byly zmapovány techniky, které jsou v českém prostředí využívány, a zároveň jsou ve shodě s kognitivním interview. Jedná se například o *iniciaci volné výpovědi*, techniku *rozšířeného vyhledávání*, ale především techniky, které se věnují zlepšení sociální interakce. Využívány jsou prvky *aktivního naslouchání*, *navázání dobrého kontaktu*, v případě silných emocí také určitá péče o ně. Během výzkumu se však objevily také policisty užívané prvky, které jsou v rozporu s metodou kognitivního interview a s efektivním vedením výslechu. Jednalo se především o přerušování volné výpovědi a nevyužívání pauz. Oba prvky přitom mají potenciál narušit interakci mezi vyslychaným a vyslychajícím. Z výzkumu také vyplývá, že se v českém prostředí nepracuje s mnemotechnikami, které pomáhají facilitovat svědkovu paměť, a které jsou pro kognitivní interview tak typické. Kvantitativní část výzkumu také ukázala, že ani v úvodních částech výslechu nepřevažují otevřené otázky, které jsou pro efektivní výslech typické.

Z těchto důvodů lze doporučit zkusit přemýšlet o zavedení častějších školení, které mohou mít oporu právě v metodě kognitivního interview, která nabízí vysokou efektivitu, strukturovanost a také určitou jistotu například pro méně zkušené policisty, kteří s výslechy začínají. Nejde o to využít při každém výslechu kompletní strukturu kognitivního interview, stačí vybrat ty prvky, které se v tu chvíli zdají adekvátní situaci.

Tato práce však v žádném případě neslouží jako kritika policejní práce. Během výslechů se policisté dostávají do nepřirozené situace, na kterou nejsou běžně dostatečně školeni. Často je pak na samotných policistech, zda považují za důležité sebevzdělávat se, investovat svůj mimopracovní čas, pomáhat a chránit.

Seznam použité literatury

- Adolphs, R., Tranel, D., & Buchanan, T. W. (2005). Amygdala damage impairs emotional memory for gist but not details of complex stimuli. *Nature Neuroscience*, 8(4), 512–518. <https://doi.org/10.1038/nn1413>
- Aizpurua, A., Garcia-Bajos, E., & Migueles, M. (2009). Memory for Actions of an Event: Older and Younger Adults Compared. *The Journal of General Psychology*, 136(4), 428–441. <https://doi.org/10.1080/00221300903269816>
- Altman, C. M., Schreiber Compo, N., McQuiston, D., Hagsand, A. V., & Cervera, J. (2018). Witnesses' memory for events and faces under elevated levels of intoxication. *Memory*, 26(7), 946–959. <https://doi.org/10.1080/09658211.2018.1445758>
- APA. (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington, DC: American Psychological Association.
- Baddeley, A. (2012). Working Memory: Theories, Models, and Controversies. *Annual Review of Psychology*, 63(1), 1–29. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100422>
- Baldassano, C., Chen, J., Zadbood, A., Pillow, J. W., Hasson, U., & Norman, K. A. (2017). Discovering Event Structure in Continuous Narrative Perception and Memory. *Neuron*, 95(3), 709–721.e5. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2017.06.041>
- Basso, M. R., Schefft, B. K., Ris, M. D., & Dember, W. N. (1996). Mood and global-local visual processing. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 2(3), 249–255. <https://doi.org/10.1017/S1355617700001193>
- Bensi, L., Nori, R., Gambetti, E., & Giusberti, F. (2011). The Enhanced Cognitive Interview: A study on the efficacy of shortened variants and single techniques. *Journal of Cognitive Psychology*, 23(3), 311–321. <https://doi.org/10.1080/20445911.2011.497485>
- Biederman, J., & Faraone, S. V. (2005). Attention-deficit hyperactivity disorder. *The Lancet*, 366(9481), 237–248. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(05\)66915-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(05)66915-2)
- Blandón-Gitlin, I., & Pezdek, K. (2009). Children's memory in forensic contexts: Suggestibility, false memory, and individual differences. In B. L. Bottoms, C. J. Najdowski, & G. S. Goodman (Eds.), *Children as victims, witnesses, and offenders: Psychological science and the law* (pp. 57–80). New York: Guilford Press.
- Boon, J., & Noon, E. (1994). Changing perspectives in cognitive interviewing. *Psychology, Crime & Law*, 1(1), 59–69. <https://doi.org/10.1080/10683169408411936>
- Boukalová, H., & Gillernová, I. (2020). *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Karolinum.
- Bower, G. H. (1981). Mood and memory. *American Psychologist*, 36(2), 129–148. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.36.2.129>
- Broadbent, D. E. (1958). *Perception and communication*. <https://doi.org/10.1037/10037-000>
- Brown, C. L., & Edward Geiselman, R. (1990). Eyewitness testimony of mentally retarded: Effect of the cognitive interview. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 6(2), 14–22. <https://doi.org/10.1007/BF02806593>

- Brunel, M., & Py, J. (2013). Questioning the acceptability of the Cognitive Interview to improve its use. *L'Année Psychologique*, *113*(03), 427–458. <https://doi.org/10.4074/S0003503313003059>
- Brunel, M., Py, J., & Launay, C. (2013). Cost and benefit of a new instruction for the cognitive interview: the open depth instruction. *Psychology, Crime & Law*, *19*(10), 845–863. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2012.684058>
- Canli, T., Zhao, Z., Brewer, J., Gabrieli, J. D. E., & Cahill, L. (2000). Event-Related Activation in the Human Amygdala Associates with Later Memory for Individual Emotional Experience. *The Journal of Neuroscience*, *20*(19), RC99–RC99. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.20-19-j0004.2000>
- Charlier, P., Duverger, P., & Abdallah, F. B. (2018). Memory recall of traumatic events in refugees. *The Lancet*, *392*(10160), 2170. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(18\)32416-4](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(18)32416-4)
- Chmelík, J. (2003). *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál.
- Čírtková, L. (2013). *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Clarke, C., & Milne, R. (2001). *National Evaluation of the PEACE Investigative Interviewing Course* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Retrieved from:
https://www.researchgate.net/profile/Colin_Clarke3/publication/263127370_National_Evaluation_of_the_PEACE_Investigative_Interviewing_Course/links/53da3b620cf2e38c63366507.pdf
- Clarke, J., Prescott, K., & Milne, R. (2013a). How Effective is the Cognitive Interview When Used with Adults with Intellectual Disabilities Specifically with Conversation Recall? *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *26*(6), 546–556. <https://doi.org/10.1111/jar.12049>
- Clarke, J., Prescott, K., & Milne, R. (2013b). How Effective is the Cognitive Interview When Used with Adults with Intellectual Disabilities Specifically with Conversation Recall? *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *26*(6), 546–557. <https://doi.org/10.1111/jar.12049>
- Clifford, B. R., & George, R. (1996). A Field evaluation of training in three methods of witness/victim investigative interviewing. *Psychology, Crime & Law*, *2*(3), 231–248. <https://doi.org/10.1080/10683169608409780>
- Clifford, B. R., & Hollin, C. R. (1981). Effects of the type of incident and the number of perpetrators on eyewitness memory. *Journal of Applied Psychology*, *66*(3), 364–370. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.66.3.364>
- Colwell, K., Hiscock-Anisman, C. K., Memon, A., Taylor, L., & Prewett, J. (2007). Assessment Criteria Indicative of Deception (ACID): an integrated system of investigative interviewing and detecting deception. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, *4*(3), 167–180. <https://doi.org/10.1002/jip.73>
- Crespo, M., & Fernandez-Lansac, V. (2016). Memory and Narrative of Traumatic Events: A Literature Review. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, *8*(2), 149–156. <https://doi.org/10.1037/tra0000041>

- Crossland, D., Kneller, W., & Wilcock, R. (2018). Intoxicated eyewitnesses: prevalence and procedures according to England's police officers. *Psychology, Crime & Law*, 24(10), 979–997. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2018.1474216>
- Crossland, D., Kneller, W., & Wilcock, R. (2020). Improving intoxicated witness recall with the Enhanced Cognitive Interview. *Psychopharmacology*, 237(7), 2213–2230. <https://doi.org/10.1007/s00213-020-05531-x>
- Cunial, K. J., Casey, L. M., Bell, C., & Kebbell, M. R. (2019a). Police perceptions of the impact that ADHD has on conducting cognitive interviews with youth. *Psychiatry, Psychology and Law*, 26(2), 252–273. <https://doi.org/10.1080/13218719.2018.1504241>
- Cunial, K. J., Casey, L. M., Bell, C., & Kebbell, M. R. (2019b). Police perceptions of training in interviewing youth with ADHD. *Police Practice and Research*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/15614263.2019.1689130>
- Cunial, K. J., Casey, L. M., Bell, C., & Kebbell, M. R. (2020). Investigative interviewing of youth with ADHD – recommendations for detective training. *Psychiatry, Psychology and Law*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1742241>
- Daly, K., & Bouhours, B. (2010). Rape and Attrition in the Legal Process: A Comparative Analysis of Five Countries. *Crime and Justice*, 39(1), 565–650. <https://doi.org/10.1086/653101>
- Dando, C. J. (2013). Drawing to remember: external support of older adults' eyewitness performance. *PloS One*, 8(7), e69937. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0069937>
- Dando, C. J., & Bull, R. (2011). Maximising Opportunities to Detect Verbal Deception: Training Police Officers to Interview Tactically. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 8(2), 189–202. <https://doi.org/10.1002/jip.145>
- Dando, C. J., Wilcock, R., Behnke, C., & Milne, R. (2011). Modifying the cognitive interview: countenancing forensic application by enhancing practicability. *Psychology, Crime & Law*, 17(6), 491–511. <https://doi.org/10.1080/10683160903334212>
- Dando, C. J., Wilcock, R., & Milne, R. (2008). The cognitive interview: Inexperienced police officers' perceptions of their witness/victim interviewing practices. *Legal and Criminological Psychology*, 13(1), 59–70. <https://doi.org/10.1348/135532506X162498>
- Dando, C. J., Wilcock, R., & Milne, R. (2009). The Cognitive Interview: novice police officers' witness/victim interviewing practices. *Psychology, Crime & Law*, 15(8), 679–696. <https://doi.org/10.1080/10683160802203963>
- Dando, C. J., Wilcock, R., Milne, R., & Henry, L. (2009). A modified cognitive interview procedure for frontline police investigators. *Applied Cognitive Psychology*, 23(5), 698–716. <https://doi.org/10.1002/acp.1501>
- Dasgupta, A. M., Juza, D. M., White, G. M., & Maloney, J. F. (1994). Memory and Hypnosis: A Comparative Analysis of Guided Memory, Cognitive Interview, and Hypnotic Hypermnnesia. *Imagination, Cognition and Personality*, 14(2), 117–130. <https://doi.org/10.2190/M2MB-A6RD-2NEM-JKD1>
- Davis, M. R., McMahon, M., & Greenwood, K. M. (2005). The efficacy of mnemonic components of the cognitive interview: towards a shortened variant for time-critical

investigations. *Applied Cognitive Psychology*, 19(1), 75–93.
<https://doi.org/10.1002/acp.1048>

Disman, M. (2008). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Dodson, C. S., Powers, E., & Lytell, M. (2015). Aging, confidence, and misinformation: Recalling information with the cognitive interview. *Psychology and Aging*, 30(1), 46–61.
<https://doi.org/10.1037/a0038492>

Dolcos, F., LaBar, K. S., & Cabeza, R. (2004). Interaction between the amygdala and the medial temporal lobe memory system predicts better memory for emotional events. *Neuron*, 42(5), 855–863. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15182723>

Dornburg, C. C., & McDaniel, M. A. (2006). The cognitive interview enhances long-term free recall of older adults. *Psychology and Aging*, 21(1), 196–200.
<https://doi.org/10.1037/0882-7974.21.1.196>

Dukala, K., Sporer, S. L., & Polczyk, R. (2019). Detecting deception: does the cognitive interview impair discrimination with CBCA criteria in elderly witnesses? *Psychology, Crime & Law*, 25(2), 195–217. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2018.1511789>

Dunning, D., & Stern, L. B. (1992). Examining the generality of eyewitness hypermnnesia: A close look at time delay and question type. *Applied Cognitive Psychology*, 6(7), 643–657.
<https://doi.org/10.1002/acp.2350060707>

Dywan, J., & Bowers, K. (1983). The use of hypnosis to enhance recall. *Science*, 222(4620), 184–185. <https://doi.org/10.1126/science.6623071>

Echterhoff, G., Hirst, W., & Hussy, W. (2005). How eyewitnesses resist misinformation: Social postwarnings and the monitoring of memory characteristics. *Memory & Cognition*, 33(5), 770–782. <https://doi.org/10.3758/BF03193073>

Ehlers, A., & Clark, D. M. (2000). A cognitive model of posttraumatic stress disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 38(4), 319–345. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(99\)00123-0](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(99)00123-0)

Evans, J. R., Schreiber Compo, N., & Russano, M. B. (2009). Intoxicated witnesses and suspects: Procedures and prevalence according to law enforcement. *Psychology, Public Policy, and Law*, 15(3), 194–221. <https://doi.org/10.1037/a0016837>

Finger, K., & Pezdek, K. (1999). The effect of cognitive interview on face identification accuracy: Release from verbal overshadowing. *Journal of Applied Psychology*, 84(3), 340–348. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.84.3.340>

Fisher, R. P. (1995). Interviewing victims and witnesses of crime. *Psychology, Public Policy, and Law*, 1(4), 732–764. <https://doi.org/10.1037/1076-8971.1.4.732>

Fisher, R. P., & Chandler, C. C. (1991). Independence Between Recalling Interevent Relations and Specific Events. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 17(4), 722–733. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.17.4.722>

Fisher, R. P., & Geiselman, R. E. (1992). *Memory-Enhancing Techniques for Investigative Interviewing: The Cognitive Interview*. Springfield: Charles C Thomas.

Fisher, R. P., & Geiselman, R. E. (2010). The Cognitive Interview method of conducting police interviews: Eliciting extensive information and promoting Therapeutic Jurisprudence. *International Journal of Law and Psychiatry*, 33(5–6), 321–328. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2010.09.004>

Fisher, R. P., Geiselman, R. E., & Amador, M. (1989). Field test of the cognitive interview: Enhancing the recollection of actual victims and witnesses of crime. *Journal of Applied Psychology*, 74(5), 722–727. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.74.5.722>

Fisher, R. P., Geiselman, R. E., Cohen, G., Holland, H., & Surtes, L. (1986). Eyewitness Responses to Leading and Misleading Questions under the Cognitive Interview. *Journal of Police Science and Administration*, 14(1), 31–39.

Fisher, R. P., Geiselman, R. E., Raymond, D. S., Jurkevich, L. M., & Warhaftig, M. L. (1987). Enhancing Enhanced Eyewitness Memory: Refining the Cognitive Interview. *Journal of Police Science and Administration*, 15(4), 285–290.

Fisher, R. P., McCauley, M. R., & Geiselman, R. E. (1994a). Improving eyewitness testimony with the Cognitive Interview. In *Adult Eyewitness Testimony* (pp. 245–270). <https://doi.org/10.1017/CBO9780511759192.013>

Fisher, R. P., McCauley, M. R., & Geiselman, R. E. (1994b). Improving eyewitness testimony with the Cognitive Interview. In D. F. Ross, J. D. Read, & M. P. Toglia (Eds.), *Adult Eyewitness Testimony* (pp. 245–270). <https://doi.org/10.1017/cbo9780511759192.013>

Flowe, H. D., Humphries, J. E., Takarangi, M. K., Zelek, K., Karoğlu, N., Gabbert, F., & Hope, L. (2019). An experimental examination of the effects of alcohol consumption and exposure to misleading postevent information on remembering a hypothetical rape scenario. *Applied Cognitive Psychology*, 33(3), 393–413. <https://doi.org/10.1002/acp.3531>

Frosina, P., Logue, M., Book, A., Huizinga, T., Amos, S., & Stark, S. (2018). The effect of cognitive load on nonverbal behavior in the cognitive interview for suspects. *Personality and Individual Differences*, 130, 51–58. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.012>

Gabbert, F., Hope, L., & Fisher, R. P. (2009). Protecting eyewitness evidence: Examining the efficacy of a self-administered interview tool. *Law and Human Behavior*, 33(4), 298–307. <https://doi.org/10.1007/s10979-008-9146-8>

Gabbert, F., Hope, L., Fisher, R. P., & Jamieson, K. (2012). Protecting Against Misleading Post-event Information with a Self-Administered Interview. *Applied Cognitive Psychology*, 26(4), 568–575. <https://doi.org/10.1002/acp.2828>

Gábrišová, J. (2019). *Kognitivní interview*. Karlova univerzita.

Gagnon, S. A., & Wagner, A. D. (2016). Acute stress and episodic memory retrieval: Neurobiological mechanisms and behavioral consequences. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1369(1), 55–75. <https://doi.org/10.1111/nyas.12996>

Gawrylowicz, J., Memon, A., & Scoboria, A. (2014). Equipping witnesses with transferable skills: the Self-Administered Interview ©. *Psychology, Crime & Law*, 20(4), 315–325. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2013.777961>

Geiselman, R. E. (2012). The cognitive interview for suspects (CIS). *American Journal of Forensic Psychology* [online] 30(3), 5–20. [3. 11. 2020] Retrieved from:

<http://www.thectkgroup.com/pdf/cognitiveinterview.pdf>

Geiselman, R. E., Fisher, R., Firstenberg, I., Hutton, L. A., Sullivan, S. J., Avetissian, I. V., & Prosk, A. L. (1984). Enhancement of eyewitness memory: An empirical evaluation of the cognitive interview. *Journal of Police Science and Administration*, 12(1), 74–80.

Geiselman, R. E., & Fisher, R. P. (2014). Interviewing Witnesses and Victims. In M. Yves St. (Ed.), *Investigative Interviewing: Handbook of Best Practices* [online]. [cit. 28. 10. 2020]. Retrieved from: <https://1url.cz/fzXoW>.

Geiselman, R. E., Fisher, R. P., MacKinnon, D. P., & Holland, H. L. (1985). Eyewitness memory enhancement in the police interview: Cognitive retrieval mnemonics versus hypnosis. *Journal of Applied Psychology*, 70(2), 401–412. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.70.2.401>

Geiselman, R. E., Fisher, R. P., MacKinnon, D. P., & Holland, H. L. (1986). Enhancement of Eyewitness Memory with the Cognitive Interview. *The American Journal of Psychology*, 99(3), 385. <https://doi.org/10.2307/1422492>

Gilbert, J. A. E., & Fisher, R. P. (2006). The effects of varied retrieval cues on reminiscence in eyewitness memory. *Applied Cognitive Psychology*, 20(6), 723–739. <https://doi.org/10.1002/acp.1232>

Gillernová, I., & Boukalová, H. (2006). *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum.

Ginet, M., & Verkampt, F. (2007). The cognitive interview: Is its benefit affected by the level of witness emotion? *Memory*, 15(4), 450–464. <https://doi.org/10.1080/09658210601092670>

Girelli, S. A., Resick, P. A., Marhoefer-Dvorak, S., & Hutter, C. K. (1986). Subjective distress and violence during rape: their effects on long-term fear. *Violence and Victims*, [online] 1(1), 35–46. [4. 11. 2020]. Retrieved from:

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3154139>

Greene, C. M., Murphy, G., & Januszewski, J. (2017). Under High Perceptual Load, Observers Look but Do Not See. *Applied Cognitive Psychology*, 31(4), 431–437. <https://doi.org/10.1002/acp.3335>

Griffiths, L., & Milne, R. (2006). Will it end in tiers?: police interviews with suspects in Britain. In T. Williamson (Ed.), *Investigative interviewing: rights, research, regulation* (pp. 167–189). Cullompton: Willan Publishing.

Hagsand, A. V., Roos af Hjelmsäter, E., Granhag, P. A., Fahlke, C., & Söderpalm Gordh, A. (2017). Witnesses stumbling down memory lane: The effects of alcohol intoxication, retention interval, and repeated interviewing. *Memory*, 25(4), 531–543. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1191652>

Hartl, P., & Harlová, H. (2015). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.

Hausmann, C. (2003). *Handbuch Notfallpsychologie und Traumabewältigung*. Wien: Facultas.

- Heidt, C. T., Arbuthnott, K. D., & Price, H. L. (2016). The Effects of Distributed Learning on Enhanced Cognitive Interview Training. *Psychiatry, Psychology and Law*, 23(1), 47–61. <https://doi.org/10.1080/13218719.2015.1032950>
- Hendl, J. (2015). *Přehled statistických metod*. Praha: Portál.
- Henkel, A. L. (2013). Do Older Adults Change Their Eyewitness Reports When Re-Questioned? *The Journals of Gerontology: Series B*, 69(3), 356–365. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbt071>
- Henkel, L. A., & Mattson, M. E. (2011). Reading is believing: The truth effect and source credibility. *Consciousness and Cognition*, 20(4), 1705–1721. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2011.08.018>
- Hewstone, M., & Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Heydon, G., & Powell, A. (2018). Written-response interview protocols: an innovative approach to confidential reporting and victim interviewing in sexual assault investigations. *Policing and Society*, 28(6), 631–646. <https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1187146>
- Hildebrand Karlén, M. (2018). Interviewing intoxicated witnesses: Memory performance in theory and practice. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(2), 113–126. <https://doi.org/10.1111/sjop.12404>
- Hildebrand Karlén, M., Green, J., Larsson, A., & Gudjonsson, G. H. (2020). Time and Alcohol Do Not Change Everything: How Intoxicated Witnesses Perceive Aggression in Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*. <https://doi.org/10.1177/0886260519900271>
- Hildebrand Karlén, M., Roos af Hjelmsäter, E., Fahlke, C., Granhag, P. A., & Söderpalm Gordh, A. (2017). Alcohol Intoxicated Witnesses: Perception of Aggression and Guilt in Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(22), 3448–3474. <https://doi.org/10.1177/0886260515599656>
- Hirn Mueller, D., Schreiber Compo, N., Molina, J., Bryon, A., & Pimentel, P. S. (2015). Productive and counterproductive interviewing techniques: Do law enforcement investigators know the difference? *Psychology, Public Policy, and Law*, 21(3), 295–308. <https://doi.org/10.1037/law0000047>
- Hohl, K., & Stanko, E. A. (2015). Complaints of rape and the criminal justice system: Fresh evidence on the attrition problem in England and Wales. *European Journal of Criminology*, 12(3), 324–341. <https://doi.org/10.1177/1477370815571949>
- Holliday, R. E., Humphries, J. E., Milne, R., Memon, A., Houlder, L., Lyons, A., & Bull, R. (2012). Reducing misinformation effects in older adults with cognitive interview mnemonics. *Psychology and Aging*, 27(4), 1191–1203. <https://doi.org/10.1037/a0022031>
- Holmberg, U., & Christianson, S. (2002). Murderers' and sexual offenders' experiences of police interviews and their inclination to admit or deny crimes. *Behavioral Sciences & the Law*, 20(1–2), 31–45. <https://doi.org/10.1002/bsl.470>
- Hope, L., Gabbert, F., & Fisher, R. P. (2011). From laboratory to the street: Capturing witness memory using the Self-Administered Interview. *Legal and Criminological Psychology*, 16(2), 211–226. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.2011.02015.x>

- Hope, L., Mullis, R., & Gabbert, F. (2013). Who? What? When? Using a timeline technique to facilitate recall of a complex event. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 2(1), 20–24. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2013.01.002>
- Houston, K. A., Clifford, B. R., Phillips, L. H., & Memon, A. (2013). The emotional eyewitness: The effects of emotion on specific aspects of eyewitness recall and recognition performance. *Emotion*, 13(1), 118–128. <https://doi.org/10.1037/a0029220>
- Janík, T., & Najvar, P. (2018). Videostudie ve výzkumu vyučování a učení. *ORBIS SCHOLAE*, 2(1), 7–28. <https://doi.org/10.14712/23363177.2018.219>
- Jelínek, J. (2018). *Trestní právo procesní*. Praha: Leges.
- Kagehiro, D. K., & Laufer, W. S. (1992). *Handbook of Psychology and Law*. New York: Springer-Verlag.
- Kana, R. K. (2006). Sentence comprehension in autism: thinking in pictures with decreased functional connectivity. *Brain*, 129(9), 2484–2493. <https://doi.org/10.1093/brain/awl164>
- Kebbell, M. R., Hatton, C., & Johnson, S. D. (2004). Witnesses with intellectual disabilities in court: What questions are asked and what influence do they have? *Legal and Criminological Psychology*, 9(1), 23–35. <https://doi.org/10.1348/135532504322776834>
- Kebbell, M. R., Milne, R., & Wagstaff, G. F. (1999). The cognitive interview: A survey of its forensic effectiveness. *Psychology, Crime & Law*, 5(1–2), 101–115. <https://doi.org/10.1080/10683169908414996>
- Kebbell, M. R., & Wagstaff, G. F. (1998). Hypnotic interviewing: the best way to interview eyewitnesses? *Behavioral Sciences & the Law*, 16(1), 115–129. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0798\(199824\)16:1<115::AID-BSL296>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0798(199824)16:1<115::AID-BSL296>3.0.CO;2-I)
- Kensinger, E. A., & Schacter, D. L. (2008). Memory and emotion. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions*. New York: The Guilford Press.
- Kieckhafer, J. M., Vallano, J. P., & Schreiber Compo, N. (2014). Examining the positive effects of rapport building: When and why does rapport building benefit adult eyewitness memory? *Memory*, 22(8), 1010–1023. <https://doi.org/10.1080/09658211.2013.864313>
- Klimendová, I. (2018). *Výslech jako důkazní prostředek se zaměřením na jeho taktiku*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- Köhnken, G., Milne, R., Memon, A., & Bull, R. (1999). The cognitive interview: A meta-analysis. *Psychology, Crime & Law*, 5(1–2), 3–27. <https://doi.org/10.1080/10683169908414991>
- Konrád, Z., Porada, V., Straus, J., & Suchánek, J. (2015). *Kriminalistika - Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Kopeček, M. (2016). Vliv věku a vzdělání na kognitivní funkce seniorů a důsledky pro časnou diagnostiku kognitivních poruch. In J. Horáček, L. Kesner, C. Höschl, & F. Španiel (Eds.), *Mozek a jeho člověk, mysl a její nemoc* (pp. 317–323). Praha: Galén.
- Kostelníková, Z. (2015). *Psychologické aspekty vypočívania detí v rámci trestného konania*.

Karlova Univerzita.

Kovář, P., Čírtková, L., Dvořáček, I., Karešová, V., Koliba, P., Krulová, T., ... Weiss, P. (2008). *Sexuální agrese*. Praha: Maxdorf.

Krix, A. C., Sauerland, M., Raymaekers, L. H. C., Memon, A., Quaedflieg, C. W. E. M., & Smeets, T. (2016). Eyewitness Evidence Obtained with the Self-Administered Interview© Is Unaffected by Stress. *Applied Cognitive Psychology*, 30(1), 103–112. <https://doi.org/10.1002/acp.3173>

Kubík, O. (2017). *Investigativna psychológia*. Bratislava: Wolters Kluwer ČR, a.s.

Kudělková, B. (2009). *Výslech svědka v trestním řízení*. Masarykova univerzita.

Kunst, M. J. J., Rutten, S., & Knijf, E. (2013). Satisfaction With the Initial Police Response and Development of Posttraumatic Stress Disorder Symptoms in Victims of Domestic Burglary. *Journal of Traumatic Stress*, 26(1), 111–118. <https://doi.org/10.1002/jts.21774>

LaBar, K. S., & Cabeza, R. (2006). Cognitive neuroscience of emotional memory. *Nature Reviews Neuroscience*, 7(1), 54–64. <https://doi.org/10.1038/nrn1825>

LaPaglia, J. A., Wilford, M. M., Rivard, J. R., Chan, J. C. K., & Fisher, R. P. (2014). Misleading Suggestions can Alter Later Memory Reports even Following a Cognitive Interview. *Applied Cognitive Psychology*, 28(1), 1–9. <https://doi.org/10.1002/acp.2950>

Larsson, A. S., & Granhag, P. A. (2005). Interviewing children with the cognitive interview: Assessing the reliability of statements based on observed and imagined events. *Scandinavian Journal of Psychology*, 46(1), 49–57. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2005.00434.x>

Latts, M. G., & Geiselman, R. E. (1991). Interviewing survivors of rape. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 7(1), 8–17. <https://doi.org/10.1007/BF02806601>

Launay, C., & Py, J. (2017). Capturing the scene: efficacy test of the re-enactment investigative instruction. *The Journal of Forensic Practice*, 19(3), 174–189. <https://doi.org/10.1108/JFP-02-2015-0012>

LeBreton, J. M., & Senter, J. L. (2008). Answers to 20 Questions About Interrater Reliability and Interrater Agreement. *Organizational Research Methods*, 11(4), 815–852. <https://doi.org/10.1177/1094428106296642>

Lees, S. (2002). *Carnal Knowledge: Rape on Trial*. London: Women's Press.

Leins, D. A., Fisher, R. P., Pludwinski, L., Rivard, J., & Robertson, B. (2014). Interview Protocols to Facilitate Human Intelligence Sources' Recollections of Meetings. *Applied Cognitive Psychology*, 28(6), 926–935. <https://doi.org/10.1002/acp.3041>

Loftus, E. F. (1996). *Eyewitness Testimony: With a New Preface*. Cambridge: Harvard University Press.

Loftus, E. F., Levidow, B., & Duensing, S. (1992). Who remembers best? Individual differences in memory for events that occurred in a science museum. *Applied Cognitive Psychology*, 6(2), 93–107. <https://doi.org/10.1002/acp.2350060202>

MacDonald, S., Snook, B., & Milne, R. (2017). Witness Interview Training: a Field Evaluation. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 32(1), 77–84.

<https://doi.org/10.1007/s11896-016-9197-6>

Maras, K. L., & Bowler, D. M. (2010). The Cognitive Interview for Eyewitnesses with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40(11), 1350–1360. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-0997-8>

Maras, K. L., & Bowler, D. M. (2012). Context reinstatement effects on eyewitness memory in autism spectrum disorder. *British Journal of Psychology*, 103(3), 330–342. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.2011.02077.x>

Martinková, M. (2010). Senioři jako oběti trestné činnosti. In K. Večeřka (Ed.), *Kdo slyší hlas volajícího na poušti. Sborník z konference MČSS, Vranov nad Dyjí* (pp. 184–188). Praha: MČSS.

Martinková, M., & Biedemanová, E. (2019). *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů* (1.). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Martschuk, N., Sporer, S. L., & Sauerland, M. (2019). Confidence of Older Eyewitnesses: Is It Diagnostic of Identification Accuracy? *Open Psychology*, 1(1), 132–151. <https://doi.org/10.1515/psych-2018-0010>

Matiásek, J., Soukup, J., & Bárta, B. (1968). *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis.

Matoušková, I. (2013). *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada.

Matsuo, K., & Miura, H. (2016). Effectiveness of the Self-Administered Interview and Drawing Pictures for Eliciting Eyewitness Memories. *Psychiatry, Psychology and Law*, 1–12. <https://doi.org/10.1080/13218719.2016.1254587>

Mattison, M. L. A., Dando, C. J., & Ormerod, T. C. (2015). Sketching to Remember: Episodic Free Recall Task Support for Child Witnesses and Victims with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(6), 1751–1765. <https://doi.org/10.1007/s10803-014-2335-z>

McMahon, M. (2000). The effect of the enhanced cognitive interview on recall and confidence in elderly adults. *Psychiatry, Psychology and Law*, 7(1), 9–32. <https://doi.org/10.1080/13218710009524968>

McMillan, L., & Thomas, M. (2009). Police interviews of rape victims: tensions and contradictions. In M. Horvath & J. Brown (Eds.), *Rape: Challenging Contemporary Thinking*. Cullompton: Willan Publishing.

Meir Drexler, S., Merz, C. J., Hamacher-Dang, T. C., Tegenthoff, M., & Wolf, O. T. (2015). Effects of Cortisol on Reconsolidation of Reactivated Fear Memories. *Neuropsychopharmacology*, 40(13), 3036–3043. <https://doi.org/10.1038/npp.2015.160>

Mello, E. W., & Fisher, R. P. (1996). Enhancing Older Adult Eyewitness Memory with the Cognitive Interview. *Applied Cognitive Psychology*, 10(5), 403–417. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0720\(199610\)10:5<403::AID-ACP395>3.0.CO;2-X](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0720(199610)10:5<403::AID-ACP395>3.0.CO;2-X)

Memon, A., & Stevenage, S. V. (1996). Interviewing witnesses: What works and what doesn't? Target article by Memon and Stevenage on witness memory. *Psychology*, [online] 7(6). [8. 11. 2020]. Retrieved from <https://1url.cz/wM9hQ>

- Memon, A., Bull, R., & Smith, M. (1995). Improving the quality of the police interview: Can training in the use of cognitive techniques help? *Policing and Society*, 5(1), 53–68. <https://doi.org/10.1080/10439463.1995.9964710>
- Memon, A., & Higham, P. A. (1999). A review of the cognitive interview. *Psychology, Crime & Law*, 5(1–2), 177–196. <https://doi.org/10.1080/10683169908415000>
- Memon, A., Holley, A., Milne, R., Koehnken, G., & Bull, R. (1994). Towards understanding the effects of interviewer training in evaluating the cognitive interview. *Applied Cognitive Psychology*, 8(7), 641–659. <https://doi.org/10.1002/acp.2350080704>
- Memon, A., Meissner, C. A., & Fraser, J. (2010). The Cognitive Interview: A meta-analytic review and study space analysis of the past 25 years. *Psychology, Public Policy, and Law*, 16(4), 340–372. <https://doi.org/10.1037/a0020518>
- Memon, A., Zaragoza, M., Clifford, B. R., & Kidd, L. (2010). Inoculation or antidote? The effects of cognitive interview timing on false memory for forcibly fabricated events. *Law and Human Behavior*, 34(2), 105–117. <https://doi.org/10.1007/s10979-008-9172-6>
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (1991). *Motivational interviewing: Preparing people to change addictive behavior*. <https://doi.org/10.1002/casp.2450020410>
- Milne, R. (2004). *The Enhanced Cognitive Interview: A step-by-step guide* (p. 61). p. 61. Surrey: Surrey Police.
- Milne, R., & Bull, R. (1999). *Investigative interviewing: Psychology and practice*. Chichester: John Wiley and Sons.
- Milne, R., & Bull, R. (2002). Back to basics: a componential analysis of the original cognitive interview mnemonics with three age groups. *Applied Cognitive Psychology*, 16(7), 743–753. <https://doi.org/10.1002/acp.825>
- Milne, R., Bull, R., Köehnken, G., & Memon, A. (1995). The Cognitive Interview and suggestibility. *Issues in Criminological and Legal Psychology*, 22, 21–27.
- Milne, R., Clare, I. C. H., & Bull, R. (1999). Using the cognitive interview with adults with mild learning disabilities. *Psychology, Crime and Law*, 5(1–2), 81–99. <https://doi.org/10.1080/10683169908414995>
- Milne, R., Sharman, S. J., Powell, M. B., & Mead, S. (2013). Assessing the Effectiveness of the Cognitive Interview for Children with Severe Intellectual Disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 60(1), 18–29. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2013.757137>
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Molinaro, P. F., Fisher, R. P., Mosser, A. E., & Satin, G. E. (2019). Train-the-trainer: Methodology to learn the cognitive interview. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 16(1), 32–43. <https://doi.org/10.1002/jip.1518>
- Moradi, A. R., Herlihy, J., Yasseri, G., Shahraray, M., Turner, S., & Dalgleish, T. (2008). Specificity of episodic and semantic aspects of autobiographical memory in relation to symptoms of posttraumatic stress disorder (PTSD). *Acta Psychologica*, 127(3), 645–653.

<https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2007.11.001>

Mueller-Johnson, K., & Ceci, S. J. (2004). Memory and suggestibility in older adults: live event participation and repeated interview. *Applied Cognitive Psychology*, 18(8), 1109–1127. <https://doi.org/10.1002/acp.1078>

Musil, J., Konrád, Z., & Suchánek, J. (2004). *Kriminalistika* (2.). Praha: C. H. Beck.

Nejvyšší státní zastupitelství. (n.d.). Práva a ochrana práv svědka [online]. [cit. 28. 10. 2020]. Retrieved from Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika website: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/svedek/prava-a-ochrana-prav-svdka>

Nelissen, E., Prickaerts, J., & Blokland, A. (2018). Acute stress negatively affects object recognition early memory consolidation and memory retrieval unrelated to state-dependency. *Behavioural Brain Research*, 345, 9–12. <https://doi.org/10.1016/j.bbr.2018.02.027>

Němec, M. (2004). *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion.

Neupert, S. D., Mroczek, D. K., & Spiro, A. (2008). Neuroticism moderates the daily relation between stressors and memory failures. *Psychology and Aging*, 23(2), 287–296. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.23.2.287>

Odinot, G., Memon, A., La Rooy, D., & Millen, A. (2013). Are Two Interviews Better Than One? Eyewitness Memory across Repeated Cognitive Interviews. *PLoS ONE*, 8(10), e76305. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0076305>

Odinot, G., & Wolters, G. (2006). Repeated recall, retention interval and the accuracy–confidence relation in eyewitness memory. *Applied Cognitive Psychology*, 20(7), 973–985. <https://doi.org/10.1002/acp.1263>

Oldershaw, M. (2012). Why don't experienced specialist investigative police interviewers utilise cognitive techniques during significant witness interviews? University of Portsmouth.

Orne, M. T., Whitehouse, W. G., Orne, E. C., Dinges, D. F., & Nadon, R. (1989). Commentary on the Home Office Circular No. 66 The Home Office position on forensic hypnosis: Comments based on the American experience. *British Journal of Experimental and Clinical Hypnosis*, [online] 6, 38–40. [26. 11. 2020]. Retrieved from <https://www.sas.upenn.edu/psych/history/orne/orneetal1989bjech3840.html>

Paterson, H. M., Eijkemans, H., & Kemp, R. I. (2015). Investigating the Impact of Delayed Administration on the Efficacy of the Self-Administered Interview. *Psychiatry, Psychology and Law*, 22(2), 307–317. <https://doi.org/10.1080/13218719.2014.947670>

Paulo, R. M., Albuquerque, P. B., & Bull, R. (2016a). Improving the Enhanced Cognitive Interview With a New Interview Strategy: Category Clustering Recall. *Applied Cognitive Psychology*, 30(5), 775–784. <https://doi.org/10.1002/acp.3253>

Paulo, R. M., Albuquerque, P. B., & Bull, R. (2016b). The enhanced cognitive interview: expressions of uncertainty, motivation and its relation with report accuracy. *Psychology, Crime & Law*, 22(4), 366–381. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2015.1109089>

Paulo, R. M., Albuquerque, P. B., Vitorino, F., & Bull, R. (2017). Enhancing the cognitive interview with an alternative procedure to witness-compatible questioning: category

clustering recall. *Psychology, Crime & Law*, 23(10), 967–982. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2017.1351966>

Paulo, R. M., Jones, E., & Mendes, R. (2020). Testing two retrieval strategies to enhance eyewitness memory: Category and location clustering recall. *Psychology, Public Policy, and Law*. <https://doi.org/10.1037/law0000281>

Pezdek, K., & Taylor, J. (2002). Memory for traumatic events in children and adults. In M. L. Eisen, J. A. Quas, & G. S. Goodman (Eds.), *Memory and suggestibility in the forensic interview* (pp. 165–183). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Phelps, E. A. (2004). Human emotion and memory: interactions of the amygdala and hippocampal complex. *Current Opinion in Neurobiology*, 14(2), 198–202. <https://doi.org/10.1016/j.conb.2004.03.015>

Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.

Practice of Policing; College Authorised Professional. (2020). Investigative interviewing. [online]. [cit. 18. 10. 2020]. Retrieved from Investigation website: <https://www.app.college.police.uk/app-content/investigations/investigative-interviewing/#peace-framework>

Prescott, K., Milne, R., & Clarke, J. (2011). How Effective is the Enhanced Cognitive Interview when Aiding Recall Retrieval of Older Adults including Memory for Conversation? *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 8(3), 257–270. <https://doi.org/10.1002/jip.142>

Rajaram, S., & Pereira-Pasarin, L. P. (2010). Collaborative Memory: Cognitive Research and Theory. *Perspectives on Psychological Science*, 5(6), 649–663. <https://doi.org/10.1177/1745691610388763>

RAND Corporation. (1975). *The criminal investigation process*. [online]. [cit. 18. 10. 2020]. Retrieved from <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2007/R1776.pdf>

Rhodes, S., Greene, N., & Naveh-Benjamin, M. (2019). Age-Related Differences in Recall and Recognition: A Meta Analysis. <https://doi.org/10.31234/osf.io/6pvjd>

Richards, J., & Milne, R. (2018). The Cognitive Interview and Its Use for People with Autism Spectrum Disorder. In J. L. Johnson, G. S. Goodman, & P. C. Mundy (Eds.), *The Wiley Handbook of Memory, Autism Spectrum Disorder, and the Law* (pp. 245–269). <https://doi.org/10.1002/9781119158431.ch13>

Risan, P., Binder, P.-E., & Milne, R. (2016). Regulating and coping with distress during police interviews of traumatized victims. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 8(6), 736–744. <https://doi.org/10.1037/tra0000119>

Rivard, J. R., Fisher, R. P., Robertson, B., & Hirn Mueller, D. (2014a). Testing the Cognitive Interview with Professional Interviewers: Enhancing Recall of Specific Details of Recurring Events. *Applied Cognitive Psychology*, 28(6), 917–925. <https://doi.org/10.1002/acp.3026>

Rivard, J. R., Fisher, R. P., Robertson, B., & Hirn Mueller, D. (2014b). Testing the Cognitive Interview with Professional Interviewers: Enhancing Recall of Specific Details of Recurring Events. *Applied Cognitive Psychology*, 28(6), 917–925. <https://doi.org/10.1002/acp.3026>

- Satin, G. E., & Fisher, R. P. (2019). Investigative utility of the Cognitive Interview: Describing and finding perpetrators. *Law and Human Behavior*, 43(5), 491–506. <https://doi.org/10.1037/lhb0000326>
- Schollum, M. (2017, November). Bringing PEACE to the United States: A Framework for Investigative Interviewing [online]. *Police Chief Magazine*, 37. [cit. 6. 10. 2020]. Retrieved from <https://www.fis-international.com/assets/Uploads/resources/Schollum-PEACE.pdf>
- Schreiber Compo, N., Hyman Gregory, A., & Fisher, R. (2012). Interviewing behaviors in police investigators: a field study of a current US sample. *Psychology, Crime & Law*, 18(4), 359–375. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2010.494604>
- Schwabe, L., & Wolf, O. T. (2010). Stress impairs the reconsolidation of autobiographical memories. *Neurobiology of Learning and Memory*, 94(2), 153–157. <https://doi.org/10.1016/j.nlm.2010.05.001>
- Scoboria, A., Wysman, L., & Otgaar, H. (2012). Credible suggestions affect false autobiographical beliefs. *Memory*, 20(5), 429–442. <https://doi.org/10.1080/09658211.2012.677449>
- Scott, A. J., Tudor-Owen, J., Pedretti, P., & Bull, R. (2015). How Intuitive is PEACE? Newly Recruited Police Officers' Plans, Interviews and Self-Evaluations. *Psychiatry, Psychology and Law*, 22(3), 355–367. <https://doi.org/10.1080/13218719.2014.949397>
- Shaw, J. S. (1996). Increases in eyewitness confidence resulting from postevent questioning. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 2(2), 126–146. <https://doi.org/10.1037/1076-898X.2.2.126>
- Shepherd, E., Mortimer, A., Turner, V., & Watson, J. (1999). Spaced cognitive interviewing: Facilitating therapeutic and forensic narration of traumatic memories. *Psychology, Crime and Law*, 5(1–2), 117–143. <https://doi.org/10.1080/10683169908414997>
- Smith, A. M., & Thomas, A. K. (2018). Reducing the Consequences of Acute Stress on Memory Retrieval. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 7(2), 219–229. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.09.007>
- Snook, B., Eastwood, J., Stinson, M., Tedeschini, J., & House, J. C. (2010). Reforming Investigative Interviewing in Canada. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 52(2), 203–218. <https://doi.org/10.3138/cjccj.52.2.203>
- Snook, Brent, Luther, K., Quinlan, H., & Milne, R. (2012). Let 'em Talk! *Criminal Justice and Behavior*, 39(10), 1328–1339. <https://doi.org/10.1177/0093854812449216>
- Sooniste, T., Granhag, P. A., Strömwall, L. A., & Vrij, A. (2015). Statements about true and false intentions: Using the Cognitive Interview to magnify the differences. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(4), 371–378. <https://doi.org/10.1111/sjop.12216>
- Sporer, S. L., Malpass, R. S., & Koehnken, G. (1996). *Psychological Issues in Eyewitness Identification*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Spurný, J. (2003). *Psychologie výslechu*. Praha: Portál.
- Stávková, J., & Foret, M. (2003). *Marketingový výzkum: Jak poznávat své zákazníky*. Praha: Grada Publishing.

- Sternberg, R. J. (2002). *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál.
- Straus, J., Chmelík, J., Konrád, Z., Krajník, V., Kubíková, I., Němec, M., ... Porada, V. (2008). *Kriminativní taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Stuchlíková, I. (2007). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál.
- Talarico, J. M., & Rubin, D. C. (2017). Ordinary memory processes shape Flashbulb memories of extraordinary events. In *Flashbulb Memories* (pp. 73–95). <https://doi.org/10.4324/9781315623481-5>
- Talmi, D. (2013). Enhanced Emotional Memory. *Current Directions in Psychological Science*, 22(6), 430–436. <https://doi.org/10.1177/0963721413498893>
- Telep, C. W., & Lum, C. (2014). The Receptivity of Officers to Empirical Research and Evidence-Based Policing: An Examination of Survey Data From Three Agencies. *Police Quarterly*, 17(4), 359–385. <https://doi.org/10.1177/1098611114548099>
- Thapar, A., & Cooper, M. (2016). Attention deficit hyperactivity disorder. *The Lancet*, 387(10024), 1240–1250. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)00238-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)00238-X)
- Theunissen, T. P. M., Meyer, T., Memon, A., & Weinsheimer, C. C. (2017). Adult Eyewitness Memory for Single Versus Repeated Traumatic Events. *Applied Cognitive Psychology*, 31(2), 164–174. <https://doi.org/10.1002/acp.3314>
- Thorley, C. (2018). Enhancing individual and collaborative eyewitness memory with category clustering recall. *Memory*, 26(8), 1128–1139. <https://doi.org/10.1080/09658211.2018.1432058>
- Tulving, E., & Thomson, D. M. (1973). Encoding specificity and retrieval processes in episodic memory. *Psychological Review*, 80(5), 352–373. <https://doi.org/10.1037/h0020071>
- Valentine, T., & Mesout, J. (2009). Eyewitness identification under stress in the London dungeon. *Applied Cognitive Psychology*, 23(2), 151–161. <https://doi.org/10.1002/acp.1463>
- Verkampt, F., Ginet, M., & Colomb, C. (2014). The influence of social instructions on the effectiveness of a cognitive interview used with very young child witnesses. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée/European Review of Applied Psychology*, 64(6), 323–333. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2014.09.003>
- Verkampt, Fanny, & Ginet, M. (2010). Variations of the cognitive interview: Which one is the most effective in enhancing children's testimonies? *Applied Cognitive Psychology*, 24(9), 1279–1296. <https://doi.org/10.1002/acp.1631>
- Visher, C. A. (1987). Juror decision making: The importance of evidence. *Law and Human Behavior*, 11(1), 1–17. <https://doi.org/10.1007/BF01044835>
- Vlčková, K., & Lojdová, K. (2016). Když čísla a slova spolupracují: smíšený design v ukázkách z výzkumu moci ve školní třídě. *Pedagogická Orientace*, 26(3), 482–511. <https://doi.org/10.5817/PedOr2016-3-482>
- Vodáčková, D. (2012). *Krizová intervence*. Praha: Portál.
- Vojtíšek, P. (2012). *Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol*. Praha.

- Vrana, S. R., Bono, R. S., Konig, A., & Scalzo, G. C. (2019). Assessing the coherence of narratives of traumatic events with latent semantic analysis. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, *11*(5), 512–524. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1037/tra0000415>
- Vredeveltdt, A., & Wagenaar, W. A. (2013). Within-Pair Consistency in Child Witnesses: The Diagnostic Value of Telling the Same Story. *Applied Cognitive Psychology*, *27*(3), 406–411. <https://doi.org/10.1002/acp.2921>
- Vriends, N., Michael, T., Blechert, J., Meyer, A. H., Margraf, J., & Wilhelm, F. H. (2011). The influence of state anxiety on the acquisition and extinction of fear. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, *42*(1), 46–53. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2010.09.001>
- Vrij, A., Fisher, R. P., Blank, H., Leal, S., & Mann, S. (2016). A cognitive approach to elicit verbal and nonverbal cues to deceit. In J.-W. van Prooijen & P. A. M. van Lange (Eds.), *Cheating, Corruption, and Concealment* (pp. 284–302). <https://doi.org/10.1017/CBO9781316225608.017>
- Vrij, A., Leal, S., Mann, S., Warmelink, L., Granhag, P. A., & Fisher, R. P. (2009). Drawings as an innovative and successful lie detection tool. *Applied Cognitive Psychology*, n/a-n/a. <https://doi.org/10.1002/acp.1627>
- Wagstaff, G. F., Wheatcroft, J. M., Caddick, A. M., Kirby, L. J., & Lamont, E. (2011). Enhancing Witness Memory With Techniques Derived From Hypnotic Investigative Interviewing: Focused Meditation, Eye-Closure, and Context Reinstatement. *International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis*, *59*(2), 146–164. <https://doi.org/10.1080/00207144.2011.546180>
- Wagstaff, G., & Wheatcroft, J. M. (2016). Hypnosis and Forensic Interviewing. In G. R. Elkins (Ed.), *The Clinicians Guide to Medical and Psychological Hypnosis: Foundations, Systems, Applications, and Professional Issues* (pp. 565–573). New York, NY: Springer.
- Walsh, D. W., & Milne, R. (2008). Keeping the PEACE? A study of investigative interviewing practices in the public sector. *Legal and Criminological Psychology*, *13*(1), 39–57. <https://doi.org/10.1348/135532506X157179>
- Wells, G. (1988). *Eyewitness identification: A system handbook*. Toronto: The Carswell Co. Ltd.
- Westera, N. J., & Powell, M. (2015). Improving Communicative Practice. In G. Oxburgh, T. Myklebust, T. Grant, & R. Milne (Eds.), *Communication in Investigative and Legal Contexts* (pp. 335–357). <https://doi.org/10.1002/9781118769133.ch15>
- Wheeler, R. L., & Gabbert, F. (2017). Using Self-Generated Cues to Facilitate Recall: A Narrative Review. *Frontiers in Psychology*, *8*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01830>
- Whitehouse, W. G., Orne, E. C., Dinges, D. F., Bates, B. L., Nadon, R., & Orne, M. T. (2005). The cognitive interview: does it successfully avoid the dangers of forensic hypnosis? *The American Journal of Psychology*, [online] *118*(2), 213–234. [16. 11. 2020]. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15989121>
- Wixted, J. T., & Wells, G. L. (2017). The Relationship Between Eyewitness Confidence and Identification Accuracy: A New Synthesis. *Psychological Science in the Public Interest*,

18(1), 10–65. <https://doi.org/10.1177/1529100616686966>

Wright, A. M., & Holliday, R. E. (2005). Police officers' perceptions of older eyewitnesses. *Legal and Criminological Psychology*, 10(2), 211–223. <https://doi.org/10.1348/135532505X37001>

Wright, W. F., & Bower, G. H. (1992). Mood effects on subjective probability assessment. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 52(2), 276–291. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(92\)90039-A](https://doi.org/10.1016/0749-5978(92)90039-A)

Zinbarg, R. E., & Mohlman, J. (1998). Individual differences in the acquisition of affectively valenced associations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(4), 1024–1040. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.4.1024>

Zákonné úpravy:

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). (1961).

Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. (2013).

Seznam tabulek

Tabulka 1: Popis výzkumného souboru pro první část výzkumu.....	87
Tabulka 2: Popis výzkumného souboru pro druhou část výzkumu.....	89
Tabulka 3: Kvantitativní část výsledků č. 1	129
Tabulka 4: Kvantitativní část výsledků č. 2	129

Seznam zkratek

ADHD	Porucha pozornosti s hyperaktivitou
APA	American Psychological Association
BKB	Bílý kruh bezpečí
CI	Cognitive interview
CIS	Cognitive interview for suspects
ECI	Enhanced cognitive interview
ETR	Evidence trestního řízení
IQ	Intelligenční koeficient
KPT.	Kapitán
KŘP	Krajské ředitelství hlavního města Prahy
LIP	Liverpool interview protocol
MJR.	Major
MOP	Místní oddělení
MR	Mentální retardace
NPRAP.	Nadpraporčík
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PAS	Poruchy autistického spektra
PE	Prolonged exposition
PEACE	Practise of policing
PPLK.	Podplukovník
PRAP.	Praporčík
PTSD	Posttraumatická stresová porucha
SAI	Self administered interview
SB.	Sbírka
SCI	Spaced cognitive interview
SI	Standardní policejní rozhovor
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování
TČ	Trestný čin
TZV.	takzvané
USA	Spojené státy americké
ZOP	Základní odborná příprava
§	Paragraf

Příloha č. 1: Osa polostrukturovaného rozhovoru: Vedení výslechu

Oblast I: Vzdělávání v dovednostech vést výslech svědka

- Pokuste se prosím vzpomenout na první chvíle, kdy jste se seznámili s otázkou vedení výslechu. Kdy se tak stalo a co bylo náplní?
- Jakým způsobem probíhala výuka vedení výslechu na ZOP? Jakým způsobem probíhala na Policejní akademii?
- Jak probíhal váš první výslech? Kdo vám předal další rady, jak následující výslechy vést? Byla přítomna zpětná vazba k provedeným výslechům?
- Měli jste potřebu se v dovednostech vést efektivně výslech zdokonalovat? Jakým způsobem to probíhalo?
- Napadá vás nějaký způsob, jak výuku zefektivnit? Co by vám pomohlo být si jistější při vašich prvních výsleších?
- Účastnil jste se i nějakého následného vzdělávání? Jak probíhalo? Myslíte si, že bylo efektivní?

Oblast II: Průběh provedení vlastního výslechu svědka s ohledem na tři fáze výslechu

- Věnujete se před výslechem přípravě na něj? Jakým způsobem tak činíte?
- Jakým způsobem navazujete první kontakt se svědkem? Co napomáhá k hladkému průběhu výslechu?
- Jak reagujete na rozrušení či silné emoce svědka během výslechu?
- Jakým způsobem následně pokračujete? Využíváte stadium monologu?
- Myslíte si, že má význam zabývat se technikami pokládání otázek? Jakým způsobem provádíte dotazování vy?
- Využíváte nějaké konkrétní techniky, pokud si svědek například neumí rozvzpomenout na doptávanou událost? Například pokud má problém vybavit si situaci, vzhled pachatele, čas či místo události?
- Jakým způsobem protokolujete výslech?
- Jak výslech uzavíráte?

Oblast III: Výslech specifických skupin svědků

- Jakým způsobem probíhá výslech svědka, který je intoxikován alkoholem?

- Liší se podle vás výsledk zvláště zranitelných obětí?
- Jaký specifika vidíte ve výsledku dětských svědků?
- S jakými dalšími specifickými skupinami (například senioři či lidé s psychickými poruchami) jste se během výsledkové praxe setkal? Jakým způsobem jste postupoval?

Oblast IV: Další důležité okolnosti při vedení výsledku

- Jakým způsobem dochází k předvolání svědka a samotné výpovědi?
- Kde výslech probíhá?
- Jakým způsobem pracujete s vlastními emocemi během výsledku?
- Napadá vás ještě nějaký další specifický prvek, který jsme doposud nezmínili?

Oblast V: Znalosti o metodě kognitivního interview

- Slyšel jste někdy o metodě kognitivního interview?
- Přijde vám tato metoda smysluplná? Využíváte aktivně některé z technik metody?

Příloha č. 2: Osa polostrukturovaného rozhovoru: Školení výsledku

Oblast I: Vzdělávání ve vedení výsledku a dalších blízkých disciplínách na ZOP

- Jaká je náplň vzdělávacího programu ZOP?
- Které okruhy se věnují vzdělávání policistů ve vedení výsledku?
- Jaká je náplň těchto hodin a jakým způsobem probíhá výuka?
- Jaké zkušenosti máte s vedením těchto hodin?
- Jaké zkušenosti máte s vedením výsledků svědka?

Oblast II: Pokročilé vzdělávací kurzy ve vedení výsledku

- Jak probíhá další vzdělávání ve vedení výsledku svědka?
- Pro koho jsou tyto kurzy určeny a kým jsou školeny?
- Jaká je náplň a průběh takového typu vzdělávání? Jaká je časová dotace?
- Jakým způsobem probíhá ověřování znalostí a dovedností z proběhlého kurzu?